

PAMÁTNÍK
VÝSTAVY PRÁCE ŽENY
POLSKÉ V PRAZE 1912.

Z PŘÍSPĚVKŮ SPISOVATELEK
POLSKÝCH SESTAVILA
A JAZYKEM ČESKÝM PODALA
PAVLA MATERNOVÁ.

VYDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO SPOLKU
ČESKÝCH ŽEN V PRAZE 1912.

PAMÁTNÍK

VÝSTAVY PRÁCE ŽENY POLSKÉ V PRAZE 1912.

Z PŘÍSPĚVKŮ SPISOVATELEK
POLSKÝCH SESTAVILA
A JAZYKEM ČESKÝM PODALA
PAVLA MATERNOVÁ,

*Wielce czeigodnej Pani autorce
Natalji Dzierżównie (Jenny Cwirer)
z wyraz. głębszego poważenia
od Skonaczki.*

Praga 1912.

Paula Maternová

VYDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO SPOLKU
ČESKÝCH ŽEN V PRAZE 1912.

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 26-68-63

Tiskem Edv. Leschingra v Praze.

18.450

<http://rcin.org.pl>

NAŠE BARVY.

(Ke dni 25. června 1912.)

Nad Zlatou Prahou korouhve vlají
bílé a rudé, bílé a rudé . . .
Naše to barvy ve slunci plají,
práporů české. Cože tu bude?
Jitro je krásné, rozkvetly růže,
sněhem a purpurem v zahradách hoří —
radostí, láskou v srdcích se tají,
jiskří se ve zracích naděje zoří.

Královna hostem! Sestra se drahá
vydala k sestře, z Lechovy říše,
z říše, jež dálkou do moře sahá
a svoji slávu do věků píše.
Doubravka, Wanda, Jadwiga velká,
s koruny nimbem nad čela bělí;
občanka, matka, strážkyně blaha
krbu i Otčiny . . . Polsky svět celý!

Takové rysy jasné má líce
královny — Sestry, našeho hosta!
Žena-li štěstím: Polka je více,
kněžkou je, světící, slavná i prostá.
Národa sudba žhaví jí v duši,
tepami chvěje, srdce jí zvedá,
níť a síl' a drtí a kručí . . .
Krok však vždy cíl, dlaň práci svou hledá.

Vítej nám, Sestro! Srdci jsi blízká,
českému srdci po všechny věky.
Také nám v Čechách se po slunci stýská,
pod kterým kvetou Volnosti vděky.
Stejnou se touhou naše hrud' šíří,
stejně pruh záře v zraky nám svítí...
Vítej nám, Sestro! Dlaň Ti dlaň stiská,
heslo zní: Žít chcem — budeme žítí!

Nad Prahou Zlatou prápory vlají,
ranni je vānek do modra zívá
v průzračný blankyt... Živou se zdají
jednoty hymnou, která v nich zpívá:
Naše to barvy — bílá a rudá,
Vaše to barvy — rudá a bílá...
V slunci jak Lásky zaplápolají,
svítí z nich Volnost, v jednotě Síla!

Pavla Maternová.

MARYA KONOPNICKA. († 8. října 1910.)

Pan Balcer v Brasilii.

Závěrečné sloky básně.

(Vystěhovalci vracejí se do své vlasti.)

Jen podívat se po družině stačí —
a hned je vidět sebevládu ducha,
jenž horoucí svou náhle pečeť vtlačí,
kde dříve byla hlína jenom kruchá.
Čím teď je nám, co překážku snad značí,
kdy z každé hrudi živý oheň buchá —
a lid — kdy v cest svých změně různotvaré
jen vyrostl právě z haleny své staré!

Důstojnost jakás, vážnost k srdci sáhá
z těch hlav, myšlenka vytryskla jim v líce.
V jich duších leží pochopení váha,
lid za syna se hlásí, za dědice...
Šat sváteční si bere, aniž váhá;
tuť povstalecká není míchanice:
hlav pod míru to vydaných sbor letí
té milované zemi — ku oběti.

Spěcháme k tobě, země, k matce naší,
jež z nejlepší své zrobilas nás hlíny!
Spěcháme k tobě, jako ptáci plaší,
a v hnízda rodná vracíme ti syny.
Nechť los nás světem jako pazdeř práší,
ty zavoláš — a u své domoviny
tvým stane jménem, na tvé zavolání,
lid tobě věrný, který tebe brání.

Spěcháme k tomě, země, matko milá...
Jdem složit čelo za tvojím už prahem.
Jsme nejen číslo — my jsme také síla!
Jsme nejen pluh v tvém lánu doma drahém,
my jsme též blesk... hrom, který Bůh posílá,
by lesy kácel ztrouchnivělé šmahem.
Jsme nejen prach, jež vítr světem metá:
jsme také paže — zvedneme půl světa.

V tvé kovárně kladivy jdem kouti
a tvoje líchy orat na úsvitě,
až u šije se pouta rozepnou ti
a zjeví žár tvůj utajený skrytě.
Nás výčitkou se nikdo nesmí tknouti,
že nemáš synů, kteří obhájí tě...
Náš život tvým jest — a smrt nepoděsí
tě haleny, té duše na Podlesí.

Vždyť naše srdce pod tvou leží nohou,
ó, Polsko! Vyjdeš, posud netušená,
stříbrná vyjdeš koupelí tak mnohou
slz našich čistá... krásou přioděná
k svým šťastným dětem! Již je rozsvícena
tvá Volnost, svítí s nebe vstříc své době...
My jdeme, matko!... Pospícháme k tobě!

(Překládá Pavla Maternová.)

ELIZA ORZESZKOWA. († 18. května 1910.)

„Ad astra“.

Z posledních stránek knihy.

Vzhůru!

»Ne naposledy slunce zapadá,
a po zlé chvíli zas den omládá.«

... Jest na lodi, která vlnami času přenáší srdce samotné a smutné, přítelka s dlaní zdánlivě tvrdou; rozplakaným však je matkou láskyplnou; nadra její, zdánlivě

chudá, plná jsou mléka a vína. Tvář její vyhlíží za mřížkami všedních, k pravidelné práci rozčárkovaných dnů — na jichž konci, jako na okrajích skvostných starodávných knih, stojí Andělé, stříbrní čistotou a azuroví mírem skonejšení. A když loď života v těžké chvíli přeplývá vlny času — kdož ví, jaké u hráze těch vln rozvírají se překdivné a nekonečné pohody Božího dne!

Nuže, vzhůru! Srdce i čelo i dlaně!

Vzhůru srdce — kladivo ty němě kující! Vzhůru, ó myslí volnokřídlý ptáku ty! Vzhůru, ruce — pracovnice hrdé i pokorné, konající díla veliká, kdy je možná — a práci mravenčí, kdy je třeba!

Otčině.

...Miluji tě nad žití svoje... Miluji tě ve vůni tvé země a ve zpěvu tvých ptáků, v šelestu klasů, v šumu lesů a v huku tvých vod i v mlhách nad lukami.

Miluji tě v kvítí tvém polním, v planém býlí tvém, v kamení a křížích u tvých cest; v bílých plachtách sněžných, v krvavých červánkách západu, v modravých svitech, smutných soumracích i v nocích hvězdnatých. Miluji tě v chmurných klenbách, které stojí nad žhavým purpurem tvých jeseň, v hnízdech i vlnách, ve vřesu i v růžích, v tajuplném písmě, kterým pokrývají větry rozlohy tvých bílých písčín, i v černých brázdách, jimiž rýhují pluhy oračů tvář tvé nivy...

Miluji tě v lidských slzách, myšlenkách, činech, nadějích, ve snech zlatých i v těžkých kamenných osudech; ba i v bludech a chybách, budících žal a strach, v rozzáření i v pohasínání tvé slávy, ve tvých zpěvných a hrdinných duchách...

Ale nadevše, nejvýše, nejhoroucněji, nejvěrněji, nejhrději tě miluji v tvém neštěstí! — — —

Grodno 1904.

Knihu přeložila r. 1911 *Pavla Maternová.*

TERESA PRAŻMOWSKA. († v červnu 1912.)

Bud' požehnáno . . .

Ó, pole, ty tiché, celou šíří své rozlohy vzdané živí-
címu slunci — jak jiné bylo jsi ještě před měsícem!

Kypící rozlevy síly životodárné vyběhlé až k obzoru,
rozestřené jako koberce hodů svatebních, nad nimiž bzučí
tichou hudbou do úpalu šum hmyzu — tak skvělo jsi se
tehda bohatstvím vši svojí krásy, nádherou svojí úrody.

A »malované obilím rozmanitým« potřásalo jsi ble-
dými latami ovsu, stříbřilo jsi se bujným žitem, temně
zlaté klasy pšeničné skláněly se nad tebou jako v holdu
díkůčinění velké roditelce.

Přemocná vlna žití sladkým znevolnila tě přívalem,
i dýchalo jsi všecko silnou a zbožnou radostí bytí, vy-
bílala z tebe zdravá mohutnost chlebné posily, která v tu-
hém zachycení pruží svaly Wirwidčba a kostem Wali-
góry dodává tvrdosti kamení a drtící rozmach kladiva.

Hoj, ty Máteři orná, báječných siláků živitelko, ty —
Polsko, rozchvějí klasů jako panovnickým přioděná plá-
štěm — jak jiná objevuješ se dnes očím svým!

Je snato s tebe zlatohlavé roucho královské, symbol
tvé vznešenosti a první, v úsvitu věků mizící příčina, pro
niž synové tvoji skláněli k tobě prosebná čela.

Požaté jsi dnes, ó pole, a všecko zježené strniskem,
z pod něhož prohlédá hustá změť bezejmenného býlí . . .

Leč nejsi proto méně krásné, že jsi z úrody své
obráno!

Neboť nově z tebe životy klíčí, znovu jsi živící
matkou, znova uskutečňuje se tebou každodenní a přece
nikdy nevšední zázrak žití; znova bije v tajuplné hloubi
lůna tvého neutuchající tep jsoucnosti.

A když, hle, pro ples nových tvorů povstává tebou
krátká, ale svatebně opojivá slavnost bytí, jak mi s po-
kornou úctou nepřilnouti rtoma k tobě, ó, Pole?

I že jsi nehybno, ač ustavičným ruchem Početí roze-
chvíváno —

— i že jsi věku těžkým přechovem staré, ale včelám
med Mládí současně v hojnosti poskytuješ —

i, že jsi od pravěků Naše, krví a potem pokolení
prosáklé —:

Požehnáno budiž, Pole — Prazřídlo Života a Mla-
dosti, v němž práchnivější kosti národa a jež vymáhá a
v sobě uchovává práci lidu!

1911.

STANISLAWA KORCZAK:

Síla.

Jen ten je silen, kdo má ducha sílu;
kdo všeho lidstva zasvětil se dílu,
kdo být chce zrnem, v němž se rodí žití
a k ideálu svět zná přiblížiti:
kdo blaho vlastní, blaho rodných splétá
i s blahem Vlasti a celého světa.

Varšava, v květnu 1912.

EMMA JELEŇSKA:

Nemůžeme vám ukázat...

Zavolaly na nás sestry Češky: »Přibud' k nám, ženo
polská! Ukaž nám plody práce své.«

Žena polská zvedla hlavu a obrátila k sestřám Če-
škám unavené oči.

»Cože vám ukáží, sestry? Pošlu do vaší zlaté Prahy
výrobky svých rukou i plody svého péra i suché výkazy
i četné obrazy. Ale nebude to skutečná moje práce.
Vždyť moje práce není vaše zdravá, čilá, slunečná práce,
jíž si získáváte Budoucnost.

Vždyť moje práce nesnáší denního světla a plodů
jejích nemožno vystaviti před lidské oči.

Vždyť moje práce — prolínání podzemního praménku, jenž sbírá se s hor, kořínky mladých rostlin oživuje a urychluje jich vzrůst...

Vždyť moje práce — dílo červíka, jenž se vine v tísní a hluboko prostřed kořání starého stromu se skrývá...

Vždyť moje práce — podkopávání se vězně, jenž podzemní ryje průkop, aby omýlil bdělost stráží a dobyl sobě Volnosti...

Vždyť moje práce — bludné tápání temnou nocí a teskné obracení očí k východu, odkud přece jednou vzejítí musí slunce...

Vždyť moje práce — bdění a hlídání chvějícího se plaménku svatého Ohně domova, plaménku, plápolajícího ve zlých víchrech a ve mrazivé vánici...

Vždyť moje práce — posilování pod břemenem klešajících, těšení vzdálených a osamělých, stírání potu, slz a krve se strýzněných hlav...

Vždyť moje práce — opatrný šelest lístků slabikáře a vodění po papíře ruček malých, jež se učí psátí nejštětější slovo: Otčina.

Vždyť moje práce — tichoucký šepot, jenž dítěti již nad kolébkou opakuje: Ještě nezhylnula —

Vždyť moje práce — onen pláč, jenž od moře k moři letí a v nebe se vznáší modlitbou: Otčinu volnou rač nám vrátit, Pane!

Vždyť moje práce — především je — Vytrvání.

A toho vám ukázat nemůžeme, sestry Češky, v zlaté Vaší Praze...«

Vilno, 28. května (máje) 1912.

ANNA SOKOLOWSKA:

Mému synu.

Věz, že den onen, kdy jsi se zrodil,
synáčku malý,
dnem tu byl hrůzy, krví se brodil,
přetékal žaly.

Prvně když do sna oči jsem tvoje
skolěbat chtěla,
vzplanulo slunce v znamení boje,
duněla děla.

Slzy mi s očí s polibkem ranným
kanuly žalem,
že budeš v mukách korunovaným
bolesti králem!

Pocely rtů mých, na nichž se chvělo
srdce mé v hoří,
věncily tvoje mladinké čelo
plamennou zoří.

Na hruď, jež touhy dmula se želem,
zlaté's klad vlásky,
že budeš děckem v žití svém celém
tesknící lásky.

Že budeš tráven do konce žití
volnosti hladem,
paprsky stíhat, slunce jež nítí
v srdci ti mladém.

Tvému plá duchu v tichu mé duše
oltářů záře,
svaté tam svítí z mlčení hluše
zemřelých tváře.

Nesené věrně s popely ctnými
urny tam stavím,
z trní je věnci zkrvavenými
věncím a slavím.

Ukládám na ně šerý prach země,
kříže těž v sklonu —
a srdce bije, chvěje se ve mně
nad spězi zvonů!

U těch oltářů spinám své ruce
před tebou, synu:
abysi nemdlel v práci a muce
velkého činu!

Abysi v odvět svatým těm zvonům
zas budil zvony,
abys se stavěl proti millionům —
větší, než ony!

EMILIA WĘSLAWSKA:

Hlas Polky z Litvy.

Od stříbrné Vilije, z hradu Gedyminova posílám Vám pozdrav, ženy české!

Málo známá nebo zcela neznámá jest Vám ona část bývalé Polsky, jejíž hlavní město Wilno bylo ještě nedávno ohniskem vědy, která odtud zářila do celého světa.

Wilno — toť pokladnice památek po velkých duchách našeho národa — v poesii, hudbě, vědě i umění, jež dodávají výrazu duši polské, velké a šlechtetné, vždy hotové k obětem ve jménu nejvyšších ideálů.

V dobách bouří naší vlasti vyrostl na Litvě celý zástup bohatýrů a bohatýrek, na něž vzpomínky jsou jako vůdčí hvězdou srdcím, milujícím vlast a svobodu.

Zavál vítr od půlnoci, zničil všecko, zavál v daleké končiny zástupy rekovské a zůstavil zemi zalitou krví a slzami. V dějinách světa není národa, který by přestál takové pohromy jako náš, a přece nás nezdolaly. Žijeme a žít budeme, neboť žít chceme!

S nejedním dnes nepřítelem musíme válčiti nekrvavou zbraní odporu a vytrvání. Jsme obklíčení se všech stran; bratrská plemena, po dlouhé věky společným dobrem i zlem s námi sdružená, dnes, oblouzena zhoubnou agitací, zaujímají nepřátelské k nám stanovisko. Upírají nám právo k této litevské zemi, tak nám drahé, jako každá jiná část kdysi tak velké naší vlasti.

Vy, ženy české, jež jste s takou energií a vytrvalostí hájily svá národní práva, pochopíte, jakou práci my Polky na Litvě máme před sebou. Chceme být strážkyněmi ducha národního a nehledíce ku překážkám chceme do-
státí úkolu. S prací svou, s myslí, duší i srdcem skrývati se musíme, skrývati se musíme jako první křesťané se svou vírou!

Drobečky naší práce, poslané na výstavu, nic Vám o nás nepovědí, ale vězte, že my Polky na Litvě v tiché a vytrvalé práci kráčet budeme stále vpřed s hlubokou vírou, že jednou přijde jasná, šťastná, velká budoucnost!

Vilno, 1912.

MARJA CZESLAWA PRZEWÓSKA (Helia):

Náš úkol.

Jakožto civilisatorka přičinila se žena co nejúčinněji svým vlivem na kulturu mravů prvotního barbarství o dějinný pokrok díla — ulidštění, civilisace.

Tvůrčím úkolem dalšího jejího postupu do budoucna, k němuž vystupujeme po příčlích žebříku, jest slavné dílo uduchovnění člověka a všeho jeho života.

Bude to dílo přebožstvení člověčenstva cestami kultury lidské hodnými, k velikému cíli: k uskutečnění Království ducha božího na zemi.

Varšava, 16. května 1912.

JANINA TOMASZEWSKA-MALANOWSKA:

Mně říkali . . .

Mně říkali kdysi, dnů mých na úsvitě,
že osamělá je tu každá lidská Psychá,
že zevně jen hrá Život v pozlátkovém třpytě,
leč v jádře prázdný, chladný, marný, zlobou dýchá . . .

Tu smutek — polyp — jal mne tisíci svých ramen
a věznil srdce mého mladý, horký plamen.

Tu přišel's ... Do tvých loktů, silných, rozepiatých
jsem obrozena klesla v milosti snech zlatých.

A nyní, když mne tulíš, skládáš na oči mi
svých políbení sladkost v lásky rozkočání,
tu sen mne jímá, bdící, s rysy čarovnými ...
Stesk bývalý? Z něj cáry někde vítr shání;
jak obzor moře v dáli zjasňuje se, mizí,
co bylo, bolívalo. Slunečné a ryzí
teď vážu vztahy k dobru, když už klamů není,
jež skrze krystal lásky v duhy se mi mění.
I věřím nezlomně dnes bytostí svou celou,
že lze zde uchránit se žití zla i ztráty,
co úzkostí je tu a co je bédou ztmělou:
jen srdcem zahořet je třeba v plápol zlatý
a věřit, za sférou, kam lidský pohled sahá,
že dílo jakési se z naší lásky vzdmáhá —
nám posud neznámě, však nesmírně a svatě:
kdys jemu: dobro všech — všech štěstí — jméno dáte.

Ephemera vulgata.

V rozzlacené poledne
zve jí štěstí domnění
do průzračna, do zlata ...
V dech se sluncem promění
jepic družka křídlatá —
ephemera vulgata.

Tone v slasti bezedné;
v prudkém lásky šílení,
rozkoši je objata —
v bezstarostném pílění
jepic družka křídlatá —
ephemera vulgata.

Ke slunci se pozvedne,
blahem žití počíná...
Blaho to však pomíjí,
večerní jak hodina
žáru lásky odbíjí...
Smrt je štěstí výplata!

Člověk, žití — chvilka pár:
ráz, blesk — a jsi odváta,
jepic družko křídlatá —
ephemero vulgata!

IZA MOSCENSKA:

Hořké ovoce.

Chceme-li ze života jednotlivcův anebo z dějů národa vyvoditi určitý mravní smysl, musíme život i dějiny falšovati. Držíme-li se svědomitě pravdy, docházíme smyslu ne mravného; docházíme závěrku přímo protivných oněm ušlapaným pěšinám, zásad, jaké bývají vyvozovány z poučných bajek pro malé i velké děti —

Zlý nebývá potrestán, ani dobrý odměněn. Kdybychom myslili, že tomu tak jest, křivdili bychom nešťastným lidem i národům.

Trest nás stíhá ne za viny, ale za chyby.

Dějiny korunují vítězstvím zločiny a porážkou za porážkou bijí jako krupobitím neopatrné, lehkověrné, důvěřivé.

Nespasí ctnost, ale moc.

Mocný vždy je bez hříchu; sám ho v sobě nehledá, a nikdo jiný neosmělí se hřích mu vytknouti.

Slabého každý volá k pokoře a ukládá mu pokutu — a především činí tak slabý sám sobě.

— Co jsem učinil, — volá, — že mám být tak krutě pokořen? —

Utěš se, ubožáku: netrpíš za to, cos učinil, ale trpíš tím, co na tobě spácháno. Tvoji vinou, tvým hřichem smrtelným jest, že jsi dopustil hřích cizí.

Chceš-li zůstat ctnostným, postarej se o zuby a o drápy. Ctnost bezbranná vždy padá za obět buď násilí anebo podvodu, bývá zrazena nebo zhanobena.

Stále se klameme nadějí, že jest nebo bude někdy nějaký nejvyšší tribunál, který vyměří spravedlnost zločinné přesile, který se postaví na obranu utištěné nevinosti...

Takého tribunálu není a nebude.

Není zákonníku, jenž by stanovil pojem dějinné spravedlnosti.

Všeliké úmluvy mezinárodní pohybují se jen mezi ozbrojenými a podpírají se ostřím bodáků, váhou pancéřníků, motory aeroplanů. Kdo nemá armád, nemá hlasu...

Vznešená hesla všeobecného míru mají stejně nemravný podklad jako hesla válečná. Válka dává vítězství přesile, mír toto vítězství posvěcuje. Je-li jedněm klidným spáneckem po sytém obědě, druhým jest tišinou — kobky žalární.

Časem doniká k uším besedujících pláč vězňův anebo řinkot jeho řetězů a ruší jim klid. Tu vzmáhají se milovníci míru na rozmanité výmysly k potlačení této dissonance, ať už pomocí roubíku na ústa nebo klády na nohy. Odsouzenec patrně tu vinen sám; proč se hýbal! Celým jeho neštěstím jest, že se neuměl přizpůsobiti poměrům. Konečně pochopí to sám, a prvním příkázáním jeho katechismu stane se — přizpůsobení se vězeňským podmínkám. — —

Opozдили jsme se za Evropou o půl věku, pravda; ale možno-li postupovati, jste-li odsouzeni k zvratnému vývoji? — Co u jiných zásluhou, u nás zločinem. Zač jiným dostává se uznání, za to my jsme trestáni.

Lid náš pracuje, vydělává si, a z výtěžku své práce vykupuje si půdu, — tomu neštěstí musí se předejít: ať se odstraní a cizím udělá místo.

Lid vyháněný ze své otcovské liché přenese svá
řádla na sousední role. I tam jej stíhají: toť vpád, invase!
Toť nebezpečí polské!

Lid se tuče po cizině a hledá chleba: jen ať se ne-
usadí nikde pohromadě, nebo způsobí nebezpečí polské,
kde ho posud nebylo...

Musíme se rozbítí, rozprášit, zmizet, utajit tak, aby
nás nikdo nezpозoroval.

A tu se nás otáží: Čím pak jste? Jaký to národ, jehož
není vidět? Kde je vaše práce, kde jsou její výsledky?
Nejsouce k ničemu, nejste hodni lepšího osudu.

»Na otcovské půdě — odpovíme — práce naše krmí
kobyly — pohleďte jen, jak žirna je, jak zúrodněna! Či
nepracovali jsme poctivě?«

»V rozprášení našem práce naše udržuje cizí bohat-
ství a cizí kulturu. — Všude na své roli spatříte naše
orače, naše horníky ve svých dolech, naše dělníky ve
svých továrnách, v těžké práci, jaké z vás již nikdo
podjat se nechce...

Máme malé nároky, neboť osud nás nezkazil. Chtěli
bychom jenom žítí doma — a toho nám nedovoleno.«

Žijeme tedy bez dovolení, pracujeme bez práva na
plody své práce, postupujeme pomalu, vyrývající si
tupým nožem stezku v žule a krvavice si ruce při tom
postupu...

Snad nějaký statnější národ za těch podmínek vy-
koná víc. Ať to zkusí!

Varšava, 1912.

ZOFIA MROZOWICKA:

Bohata jsi, Země ...

Bohata jsi, Země naše —
přebohata!

Zlatou se ti střechou svítí
každá chata.

Smaragdy máš tichých lesů,
křišťál toků,
čelenkou máš živé kvítí,
rouchem boků...

Ale nejvíce máš perel,
Jasná Paní:
z očí našich Tobě plynou
stálou daní! —

Lvov, v červnu 1912.

EVELINA BADOWSKA:

Vločka sněhová.

(Vzpomínka.)

»Sníh v Neapoli! Slyšíte? Sníh tam měli o svátcích!
Ó, jak jsem ráda!«

»Směli bychom zvědět, proč vás ta sněhová depeše
tak dojala a vzrušila?« otázal se jeden z mladých lidí,
sedících naproti čtoucí.

»Vy se tážete?« odvětila paní a utkvěla udivenými
zraky v očích tazatelových. »Víte přece, že měli Jiří a
Mařenka strávit svátky Narození Páně v Neapoli.«

»Vím..., ale... nechápu, co vás tak vzrušil tento
přírodní zjev, ovšem dosti vzácný pod tímto nebem.«

Žena, s níž mluvil, stáhla čelo; lesklé zornice náhle
potemněly; nadešla dlouhá chvíle odmlky. Konečně od-
pověděla tichým hlasem, v němž zachvívala se bolest:

»Opravdu jste, pane Julie, nepochopil příčiny mého
vzrušení, či má snad býti vaše otázka ironicky shovíva-
vou negací, vrženou na mé »nadšení«, jak je obyčejně
nazýváte?«

Julius schýlil hlavu a mlčel.

Žena, nedočkavši se odpovědi, zašeptala jako by
sama k sobě: »Ať tak, ať onak — je to smutné...«

Nastalé na to mlčení trvalo dlouhou chvíli. Pohledy všech přítomných spočívaly tázavě a zvědavě na mladé ženě, jež mezi nimi svítila jako jasný paprsek.

»Proč nikdo nemluví? Mluvte, prosím... Vy, pane Julie, první svými ohněm planoucími slovy roztavte ten drobný, lehký prášek bílý, jenž tam zabloudiv, spadl u paty Vesuvu; bude tam asi také za svoji smělost vysmíván.«

»Paní Irena se posmívá... to slyším poprvé,« zašeptal někdo sedící stranou.

»Od vás jsem se tomu naučila, té ošklivé, protivné ironii, ale s radostí doznávám, že mi neulehla v srdce hluboko a navždy... Vločka sněžná... a mně se rozehrálo v prsou, když jsem si představila radost Mařenčinu a Jiřího. Vždyť... možná... že současně dostali naše listy s oplatkou vánoční a spatřili od severu přilétající bílé vločky! Jak po nich vztahovali paže!... Oplatka a sníh náš bílý zároveň!... Vždyť je to domov, rodina, milující nás srdce, naše společná touha: Otčina..., již snad nikdy už nespátí.« —

Špatně tlumený vzlyk vydral se paní ze srdce. —

Julius, vzrušen, bledý, přiblížil se a vztáhl ruku, chtěje uchopiti Ireninu dlaň. Podala mu ji, hluboce smutna.

»Promiňte — nechtěl jsem urazit ironií; nepochopil jsem opravdu ihned, že jim tam, ubožákům, vyhnancům, ta vločka sněhu bude jako by viděním vzdálené Otčiny — otčiny jejich i vaší, paní Ireno.« —

»Proč jejich i mojí?« tázala se rychle a přísně, usunujíc dlaň, »proč neřeknete: otčiny naší?«

»Proč... proč... Protože jí tak nedovedeme milovat jako vy. Nám ona není tou drahou, svatou, jedinou láskou — my milujeme lidstvo. Nám jsou všichni bratřími. Vždyť vidíte, že jménem této lásky obětujeme svůj život...«

»Což pak vroucí láska k vlastní zemi vylučuje — podle vás — lásku k lidstvu?«

»Nikoli, — ale ubírá jí síly a energie.«

»Já však soudím, že ji činí vřelejší, jasnější a čistší.«

»Snad... snad... snad nesoudím dosti spravedlivě; ale víte, že jsem nepoznal své nešťastné matky — že jsem neměl sestry — neměl domova. — Však víte, že jsem vychovancem státního ústavu — — za — zásluhy svého otce...« doložil hluše vyznívajícím hlasem.

Irena vycítila bolest Juliovu za posledních slov, i vztáhla k němu přátelsky ruku.

Uchopil ji a tiskl dlouho, vřele.

»Kdybych vás byl poznal dříve...«

*

Minulo několik let.

Je zima.

Kol okrouhlého stolu sedí dávní známí. Irena mezi nimi — stále jasná a zářící.

Julia není mezi nimi. Někdo právě naň vzpomněl.

»Dostala jsem od něho list tyto dni; přečtu vám z něho kousek.«

»... Oplatka došla včas, o několik hodin před večeří; všichni jsme se o ni rozdělili.

Letos bylo méně krajanů u mého stolu než jindy; bratři se rozjeli různě.

Čekali jsme na první hvězdu; zazářila — (nepadaly tedy bílé vločky sněžné), byla vyhvězděná, nádherná, tichá noc.

Po večeří přistoupil jsem k oknu, z něhož v takou noc jasně je viděti Pannu, celý, sněžný její vrcholek. Hleděl jsem na ni dlouho. Zdálo se mi, že vidím... vidím, jak jedna bílá vločka odtrhla se od vrcholu a letěla ke mně — měnic se chvílemi v duhové barvy našich polí zelených, našich polských luk kvetoucích, našich...«

Tu selhal čtenářce hlas.

Paní Irena nedočetla již listu.

Varšava, 2. máje 1912.

***

MARJA LOPUSZANSKA:

Železný křížek.

Železný křížek matka moje milá,
když loučila se, na prsa mi skryla;
železný křížek, skromný jen a prostý,
leč nedal bych ho za vše světa skvosty.

Jej stříbro, zlato nemůž nahraditi:
nic stříbro, zlato ve mně neroznítí!
K těžkému smutku železo jde lépe
než zlata lesk a z něho šperky lepě.

Co světu, lidstvu věrně posloužilo,
již od pradávna ze železa bylo:
železné rádlo pro nás zemi ryje,
železná šavle za ni se tu bije.

Ne, zlata lesk mne nikdy neoslání!
Jen železo dnes povinnost svou plní:
Železná vůle, by se nezlámala,
železná víra, by zlo přetrvala;
železná hrud', jež víru tuto kryje,
železné srdce, co v těch prsou bije.

Takž na cestu, jež pro mne v dálku běží,
železný křížek na prsou mi leží...
A stesk-li přijde, tma, jež srdce dusí:
z železa jiskru žhavou vykřešu sí.

STEFANJA LAUDYNOWA:

Dejme národu!

(Hlas Polky v Americe.)

Naší slou jsou — naše děti...

Tak příliš málo, tak nekonečně málo, tak trestuhodně
málo děláme pro naše děti, nedoceňujeme jich a křivdu

na nich pášeme. Pokládáme je za svoje pouze, za svoji radost, pýchu a vlastnictví.

To však jest velký klam. Jsou to — děti národa, to mějme na paměti. Ohromný, zásadní je tu rozdíl. Vychovávající je, vzdělávající jejich rozum, schopnosti, city — nezapomínejme ani na okamžik, že nikoli naše plány, zájmy, vztahy rozmanité, ale ty děti jsou občany budoucnosti a nositeli bytí národa, za něž těmuž národu — jeho soudu, povinni jsme nejprísnější zodpovědností.

A takž otevřme mysl svou — zvláště matky —, jež pěstujeme dítě po celá léta na svých prsou, jež je živíme krví svou i duší — otevřme do hloubi srdce svá i svědomí velké, základní pravdě, že není to dítě naše, ani otcovo, ani své rodiny, ale že je to dítě národa, a jako takové musí se vychovávatí.

A tak, hle! můžeme všichni národu pro život jeho dát sílu novou a skvělou, pochopíme-li a uznáme upřímně nejmladšího jeho občana: dítě. Ve smyslu tohoto chápání a tohoto přiznání mu práva občanského povinni jsme mu v š i c h n i pozorností a péčí nejstarostlivější.

Učinili tak dávno národové silní a velcí. My jsme se dali předstihnout; — ale ještě je čas, přes to, že jsme ohrožení, slabí a bezbranní. Tím více musíme pospíšiti. Jsme povinni tak učinit a postavit se na obranu naší budoucnosti a jejího trvání — v n a š i c h d ě t e c h.

Celá Polska se dnes probouzí, a péče o zachování dítěte národu naplňuje všechny a rozněcuje všechny k působnosti, k práci a činnosti.

Na prvním místě se hnulo a uchopilo se činnosti sebezachovávací Sokolstvo, tato rytířská národa stráž, tvořící šiky ukázněné, vycvičené mládeže. Za našich dnů se působnost ta rozšiřuje. Tak v Anglii povstává nová instituce pro dítě, opravdu ideální, rozvíjející zároveň tělo, ducha i srdce: jest to »Skauting«, založený jenerálem Baden-Powellem a přesazený na půdu polskou Andrzejem Matkowskiem.

Mladý Skaut slibuje věrnost Bohu a Otčině; zásadou jeho jest: nikdy nelhati, nepít, nekouřít; pracuje a horlivou pomocí přispívá každému, komu jí třeba. Jest malým rytířem; zavazuje ho čest i přísaha, kterou skládá — zavazuje ho přísně.

V Polsce ujalo se organisování Skautingu Sokolstvo. Již máme deset tisíc malých Skautů*) a vlna ta roste. Organizace ta jest výtečnou výchovnou školou mládeže a měla by u nás zevšeobecněti co nejrychleji.

Vystěhovalstvo naše v Americe veliké má povinnosti a první z nich jest úkol, zachovati existenci národní i budoucnosti — a to opravdovou, živou, činnou péčí v tomto směru o náš dorost polský.

Chicago, 2. máje 1912.

(Výňatek z většího článku v 18. čísle týdeníku »Hlas Polek«.)

ZOFJA BIELICKA:

Klopoty idealistů.

Sudte si již o světě jakkoliv, zdá se přece jen jisto, že není nikterak místem, kde by tuze svědčilo idealistům. Nic se jim tu nějak nedaří, a postaví-li jakou budovu, jako by na ledě stála. Sotva že ji dodělají, již něco na ní puká, něco se trhá. Zdi se nachylují hned sem, hned zase onam, a za krátko je to již jen nestvůrná parodie toho, co býti mělo. Buď si to vinou architektů nebo vinou poměrů, jež neposkytují pevné půdy pod idealistické konstrukce: jisto jest, že dnes se rodí a zítra již jeví rozmanité .. ismy, zjevy, jež jsou pouhým stínem, příznakem, útvarem bez obsahu věčného. Jakoby se v nich skrývali kající se duchové; jedněm jsou jenom azurným zjevením, tichou touhou; druhým stávají se strašidlem a mučivou

---

*) Kládeme na srdce k pilně a činně úvaze i doma u nás! Počátky již jsou učiněny, ale naše česká vlna »Skautu« neroste tak živelně, jak by nám svrchovaně bylo třeba, i vzhledem k našim d í v k á m!

Red.

múrou. A proto lidé, zovoucí se střízlivými, jménem zdravého rozumu a prostého smyslu pohrdají šmahem všelikým sněním a odpirají právo existence idealistickým koncepcím.

Můžeme-li však srovnati idealismus s daltonismem, jenž vidí všecko v nepravém zabarvení, můžeme rovněž zdravému rozumu nejedno vytknouti. Zdravý rozum pohybuje se zvolna a těžkopádně. Nedojde daleko, rozmach jeho je slabý. Vlastně nemá rozmachu nijakého a stál by nejraději stále na místě, kde se mu zdá bezpečno a pohodlno. Proto musí se spolčiti zdravý rozum s idealismem, jako v oné bajce, v níž slepý »nesl kulhavého a dobře se jim vedlo«. Vždyť v tomto nedokonalém světě, kde je zle o skutečnou pravidelnost, musí slabost pomáhati slabosti, a jde jen o to, by se dobře navzájem doplňovaly. Lidé však nevždy pomáhají si tak šťastnými kombinacemi, následkem čehož zdravý rozum věřívá jen sám sobě a stojí nehnutě, idealismus pak uhání vpřed jako šílený a rozbíjí si hlavu.

Již za naší paměti rodil se nejeden projekt idealistický a chodil a činil se mezi lidmi. Jedním z oněch, které chodí pomaloučku, jest projekt přátelských svazků mezi národy příbuznými svým původem — něco na způsob sousedských federací. Pojmenování a označování těch svazků bývá rozličné, dle toho, jaké živly je skládají, a narozeniny a křtiny jich se konávají šumně, při hostinách a přípitcích. Jsouť hody odedávna symbolem bratrství a spojenectví...

Hody se skončí, přípitky dozní, symbol symbolem zůstává — ale v budově něco se boří, — leď pod domem taje...

Idalismus se diví, a zdravý rozum mne si ruce a chlubně se posmívá: »Což? Neřikal jsem, jak to skončí?«

Idealismus však není tu vinníkem. Krásný podal plán, krásnou vytvořil formu, a nezdařila-li se přes to věc, je to tím, že formy dobře vytvářené nenaplněno též dobrým, duchu jejímu přiměřeným obsahem. Včely udělaly plástev voskovou, ale ne všechny její buňky vy-

plňují se dobrým medem; mnoho jest nadobro prázdných a v jiné ukládají sršně nechutnou jakousi směšninu. A tak, co mělo původně velmi široký rozvrh, zredukováno do rozměrů malých a mizivých, ne proto, že by plán byl špatný, ale že nebylo žádoucích podmínek.

Neboť mluví-li se o přátelství mezi národy, pak třeba uvážiti, které jsou složky této přízně? Vyloučí-li se zde již napřed všeliké motivy politické i všeliká spojitost státní, musíme pohlížeti na přátelství národní a skupinné vůbec s hlediska psychiky individuální. Z toho jde, že vzájemná přízeň těchto skupin musí se utvářeti dle zákonů psychologie jedinců. Pozorováním zjištěno, že nejtrvalejší jsou mezi lidskými jednotlivci ony svazky přátelské, jež založeny jsou na jistých vzájemně se doplňujících kontrastech psychologických, provázeny však zároveň duševním společenstvím, jež poskytuje vhodný podklad pro kult týchž ideálů.

Taková příbuznost duševní mezi národy může povstati a se vytvářeti jen za vysoké a na obou stranách sobě rovné úrovně kulturní, za podobných tradic dějinných.

Národ český i národ polský chovají vskutku tyto prvky příbuzenské; a proto lze věřiti, že srdečně jich se srozumění nebude zámekem na ledě, že projeví známky trvalosti a vydá dobré ovoce.

Zákon dušeslovný o doplňování se protiv způsobuje, že duše těchto národů potřebují se navzájem. Poláky s Čechy sblížila velice poslední léta, a jednou z příčin sblížení toho bylo také, že následkem poměrů v našem školství tisíce polské mládeže končily v Čechách vyšší studia. Ty tisíce mládeže polské patřily tu na národ, jenž překonával to, co my nyní překonáváme, a vyšel z těžké poroby celý a silný; patřily na lid pracovitý, vytrvalý a jasný, a proto přinesly odtamtud zdravou mysl, víru v práci, víru v život.

A víra v život: toť nejen víra v sílu vlastní, ale i v ducha příští kultury, toho dobrého genia světa, od něhož unavené lidstvo očekává, že dovede zbudovat

mosty nade všemi propastmi a převýší onu barbarskou válku egoismů, kterou zoveme politikou.

Neboť dnes jest politika něco tak nemravného, tak ethicky nečistého, že cítím se téměř povinnou prositi za odpuštění, že vzpomínám toho ošklivého slova v listě ženském a nad to ve svátečním jeho čísle.

Jsem právě enfant terrible, jež říká před hostmi, že maminčiny šaty nejsou ještě zaplacený... Ale spěchám napravit tuto nepřislušnost a budu nadále vypovídat i o politice věci jen sympatické a povznášející.

Vždyť věřím spolu s tak mnohými idealisty, že budoucí rozvoj civilisace objeví nějaké vyšší, sotva dnes tušené formy soužití mezi národy, — že vytvoří takové normy ethické, jež zaručí jednou pro vždy samostatné bytí jednotek národních a tím zušlechťí politiku a vyplení z ní brutalitu.

Ale věřím i zdravému rozumu, jenž dí, že den ten teprve počíná svítati, a všechny ty vznešené idee že jen tam mohou se ujmouti, kde najdou přiměřenou sobě půdu. Není možno štěpovati broskvoň na trní...

Jen vysoký stupeň kulturní, jenom veliká vyspělost ducha dovolí národům povznést se na výšiny čisté lidskosti, na výši důvěry vzájemné, této nejpevnější základny vztahů přátelských.

Češi i Poláci za svých vzájemných styků stáli dobře až posud ve zkoušce oně vyspělosti duševní. Jak příslušelo dvěma kulturou nejstarším národům slovanským, našli oba, čím nejlépe vyplniti prázdné útvary seskupování se všeslovanského a počali skládati v síňky z jasného vosku vzácný a pravý med své přízně.

Buďmež idealisty a věřme pevně, že slunce pokroku s časem rozepne nade všemi zápasy a neshodami duhu míru! Ale buďme zároveň tak střízlivi, bychom neštěpovali broskví na trní a neočekávali duhy od sluncí nepravých, která svítí sice, ale nehřejí!

Varšava, 1912.

NATALJA DZIERZKÓWNA (JERZY ORWICZ):

Polka – Češkám.

Čest budiž vám, Sestry naše, bratrského národa dcery!

Čest vám, drahé Sestřice z Nadvltavi; čest především za to, že milujete horoucně Otčinu svoji, tak jako my milujeme Polsku, a tento společný cit nás sbratřuje a slučuje stále silnějším svazkem.

Z téhož pně vyrostlí národové, mající nemálo znaků příbuzenských, dodávají kráse rodné své země stále poklady úsilné práce rukou svých i žeň práce své duševní: — přispívají tak k mohutnosti a síle, vlastní národům slovanským.

Zvouce ženy polské k uspořádání výstavy v Praze poskytl nám Čechové právě možnost, abychom ukázali onu žeň naší kultury, ony výsledky našeho úsilí, bychom se udrželi na zaujaté přední stráži přes ustavičné ztěžování našeho postavení, ustavičné pronásledování a neúnavné neštěstí...

Všecky pracovnice polské, na nejrůznějších polích práce zaměstnané podaly si dnes ruce, aby společně shromáždily vše, čeho třeba, bychom ukázaly Sestrám Češkám, čím jsme, co děláme, kam směřujeme — a jaké jsou naše ideály.

Rozvíjejíce v těchto výsledcích před očima vašima uzrálé plody dlouhých let usilovné práce a poukazujíce i k tomu, co jest ještě v zárodku a čeho dlužno ještě dosíci, sdílíme se s vámi o zjevy svědčící o zdatnosti ženy polské a o vývoji ducha jejího.

Díky vám, Sestry Češky, že jste nás povzbudily k tomu, bychom sestavily si v jakýsi celek výsledky dosavadní své činnosti; daly jste podnět k učinění jakési rozvahy z toho, co v písemnictví, umění, vychovatelství i průmyslu vykonaly naše ženské ruce.

Národ český, který přes mocné překážky dovedl vznést se samorodou, možno říci, silou, svítě jiným jako vzor neochvějně vytrvalosti — národ, v němž život ro-

dinný stojí na vysokém základě ethickém, při čemž nelze pochybovati o zásluze českých žen, národ ten jest nám příkladem, k němuž rády mysl obracíme.

Sláva Vám, drahé Sestry lidu pobratimského!

Máme naději, že výstava vaše v Praze dá nám možnost většího ještě sblížení se s Vámi a přehlédnutí, čím sobě navzájem můžeme býti nápomocny.

Vaše krásné heslo: »Milujme se — nedejme se!« jest nám rovněž pobídkou k jednotě i společných snah našich kulturních, přes vichry a bouře, táhnoucí nad našimi hlavami! Na zdar Vám, Sestry milé, na zdar!

Varšava, 1912.

J. W. KOSMOWSKA:

Moje vzpomínky z Prahy.

Je tomu více než dvacet let, co jsem poprvé byla v Praze. Byla tam tehdy Zemská výstava a žil ještě nezapomenutelný přítel Poláků, Edvard Jelínek. On tehdy provázel nás městem, ukazuje nám krásy Zlaté Prahy a zároveň i její kulturní instituce. Tehdy právě byla dokončena budova Národního Divadla z drobných příspěvků, sebraných z celého národa.

Zaimponovalo nám to, neboť u nás tehdy bylo ještě daleko do takového zlidovění vlasteneckého citu a vědomí: I velké oběti byly přinášeny k národním účelům, ale cit měla pro ně jediné intelligence a zámožné vrstvy.

Byli jsme uvedeni do domu Náprstkova, jenž těšil se všeobecné vážnosti; a znova jsme pocítili rozdíl mezi Čechy a námi. Ona dobrodušná, prostoty plná měšťanská dvojice manželská nepřipomínala v ničem našich mecenášů vědy a umění, a přece prozrazovalo okolí vysoký stupeň vzdělanostní a jejich příbytek byl plný památek, obrazů, knih, na něž obětovali jmění, získané vlastní prací, aby je pak odkázali rodnému městu.

Přijali nás laskavě. Zapředla se rozprávka, týkající se našich poměrů; znali je málo a slabě cítili s námi; začláněla jim zrak moc velkého Imperia, v němž viděli přední hradbu proti přívalu německví. Přes to však paní Náprstková obdarovala nás květinami a rozloučila se s námi přátelským objetím a políbením.

Uplynulo mnoho let; nadešly plné šumných nadějí chvíle prohlášení vzájemnosti slovanské na politickém sjezdu v Praze. Za krátko však ostrý zlozvuk ze Severu strhal uměle napiaté struny.

Tehdy přivábila velká výstava do Čech značnější počet Poláků; byla jsem jednou z těch, kdož se přidali k zájezdu uspořádanému knížetem Zdislavem Lubomirským.

Jaký rozdíl! Ovace, pocty, kytice růží, výlevy citů vroucími a nadšenými slovy.

Duše českého národa průběhem bojů o duševní i kulturní nezávislost na Německvu vzrostla tak vysoko, že dovede pochopit a ocenit morální sílu příbuzného národa, jenž, byť i nepředstavoval nějakou mocnost ve smyslu vládním, má za to milliony duchů a srdcí, s nimiž hodno se sbratřiti.

Vždyť i naše duše vyrostla průběhem posledních let, i od nás mohou již milliony mluvit za společnost. A těžko bylo neuvěřiti v upřímnost českých projevů, když vznět radosti z naší návštěvy v Praze byl tak všeobecný: od prodavačky na náměstí až do nejvyšších vládců v publicistice a literatuře — všichni hrnuli se k nám.

Češi vztahovali k nám dlaň se silným, vřelým stiskem, z něhož vycifovalo se pochopení našich zápasů, nadlidského často úsilí a našich obětí.

Dnes k Vašemu vyzvání přicházíme my, ženy polské, se svojí prací kulturní. Dovedou-liž Češky vedle pestrých výšivek, vedle množství předmětů, poutajících oko, porozuměti i mluvě našich diagramů, našich výkazů, jež zrcadlí poměry a počet našich společnými silami vytvořených institucí kulturních, — vycítí-liž, co zůstalo nedopověděno v oddílu vychovatelsko-osvětěném?

Ženy, které stanuly tak statečně a odvážně v boji o národní obrození Čech, ženy, jejichž jména zapsala se tak skvěle v literatuře svého lidu a národa — za to, s čím my k nim přicházíme do Prahy, přijmou nás s láskou a snahy naše vycítí a pochopí!

IGNACJA PIĄTKOWSKA:

V zádumě večerní.

Za oknem vítr šumí a vzdychá,
tišinu pozdní rozvívá s hora.
Snuje se, vkrádá tesknota tichá
do pustých síní starého dvora.

V rozlehlé síně smutek se vkrádá...
Divně je smutno z rytířů v zbrojích.
Zčernaly barvy, plátno se padá...
Rytíři touží po starých bojích.

Bledá noc jarní, tichá a snívá,
mluví mi k srdci podivným bolem...
Děje těch tváří šeptá a zpívá,
z vybledlých rámů hledících kolem.

Tajemným chodem sunou se ke mně
prchavě zjevy, znova se mění,
umrlých tváře pátrají v temně,
hledají život, jehož už není.

V noc takou vlahou, světlo kdy mizí,
život kdy, uspán, sotva že plyne,
jakési vídám zjevy mně cizí,
jakési cítím žití tu jiné...

Utichlý dvorec šumí a zvučí,
kouzel v něm vládne moc,

co mrtvo dávno, žitím zas pučí
v podletní, tichou noc.

Zjevení divných celý roj plyne
čarovných ze snů pavučí příze,
z mohylních stínů jeví se, hyne,
s třpytnými křídly, v duhové říze.

Báchorka víže minulé věky
zlatistou nití tajemné síly,
se světem dnešním zapadle vděky,
večerní soumrak krajem když pílí.

Možno tu vídat rytíře, mnichy,
vzbuzené z dlouhých snů,
jarní je večer, jasný a tichý,
do nových volá dnů.

Podoby dědů v rytířské zbroji
tajemně spolu hovory vedou
o dávných věcech, boji a znoji,
o dávné slávě dumy se předou...

Rámy ač pukly starobou svojí,
zčernaly barvy, plátno se padá,
z očí jim svítí odvaha mladá —
všichni by vděčni vytrhli k boji.

Mlkne vše náhle, stínů jak zdání
mizí mi s očí v dálavu sinou...
Zůstalo pouze vzpomínek vlání,
tesklivá echa v tichou noc plynou...

ZUZANA RABSKA:

Z myšlenek o mé dcerušce.

Úryvek.

Proč pak tě miluji, Bohunko malá?

Že v tobě žije i dětství moje a mladost má! V tobě
jest možnost, že všechno dokonáš, co nedal život doko-

nati mně. Ty s možností doplnění i odvety, a já se přičiním, abys ty byla tím, čím býtí mně nebylo dáno, abys ty měla vše, čeho já jsem dosici nemohla!...

Nebudeš chudší mne ani bohatší, nebudeš slabší ani silnější... Ty budeš — m n o u! A ještě spíš: já stanu se tebou, abych tak doplnila žití své vlastní, zavěšené nad propastí nebytí...

Nechám tě jíti tvými cestami, ale bezděky a aniž ty bys věděla — bude tě provázeti můj duch tam, kde jsem sama bezradná stála a marně tázala se prostorů... Tak jsem v ně vrhala své otázky jako dlouho vězněného ptáka — který již se nevrátí...

V drobných svých dětských ručkách přineseš mi odpovědi bez počtu. Budu mezi nimi hledati, hledati, až naleznu odpověď jedinou, odpověď radostnou a plnou, jako ruměnné jablko jeseň...

Podáš mi květy, jichž jsem natrhati nedovedla a jejichž vůně dá mi sníti sen sladký a šťastný, sen o tom, co bylo a minulo, o tom, co být mohlo a nebylo, i sen o tom, co nikdy nemělo býtí...

Jsiť hvězdou, jež mi zářila již tehda, když jsem cestou osamělou kráčela svou mladostí. Poceluješ, zlíbáš mne z lásky, dáš mi tu rozkoš, jaké lze poznati jediné v objímání vlastního děcka...

Budeš milovati, a srdce mě zahoří touže láskou, a bude to láska — tvoje i má.

Budeš mladá, dlouho, dlouho budeš mladá, a já v tom mládí, které už ti nastává, zkoupám svoji duši, zvráskovalou, předčasně utýranou — a bude to slastí tvojí i mou...

Lidem, kteří vztáhnou k tobě ruku, dáš to vše, čeho já jsem jim nechtěla — nebo nemohla dáti — a bude to dar tvůj — i můj...

...Tak, Bohunko! Ty budeš žití ve mně, ale oddáš mi se proto, abych já mohla ještě více být tebou, aby všechny prázdnoty, všechny předměty žití mého vyplnily se tebou, jen tebou, jarní poupě!...

Po Rozluce s Láskou mojí nejsvětější, s Matkou
mojí — abys ty mi byla Setkáním nejdražším!

A až zaměněny budou duše naše, až tvoje malá,
drobná bytost s důvěrou uzavře se v mou toužící duši a já
vniknu duchem v tvé žití mladé s celou setbou touhy,
z níž vyrostou později bujné keře citů — pak se usku-
teční dílo lásky...

A snad konečně ta hvězda jediná — ta královská a
jako slza zářící — rozjasní smutné moje nebe...

WANDA GROT-BACZKOWSKA-KOROTYNSKA:

Ideály.

Za doby přítomné, kdy nejdražší ideály lidstva po-
čínají se zachvívati, sluší ženě, aby silnou paží je pode-
pírala a udržovala, povznášejíc ducha mužova na výšiny
ideálu; nikoli, aby klesala s ním zároveň níž a níže, se
stupně k stupni ve smyslném užívání.

JADWIGA ZLASNOWSKA-EHRENBERG (AGI-WDAJ):

Alabastrová váza.

Alabastrová nádobo skvělá,
z níž všecka vůně již vyševelila
vzácných balsámů;
v arabesek tvar kroužená celá,
jsi dnes jenom prázdná váza bílá,
viditelný tvar toho, co dříve
skrývalas v sobě z nejdražších
sezamů,
pomnění zhaslého zjevu, prázdnem tklivé.
Druhdy tě věncily růže, ty svatá,
perly slz mělas — bývalas slznicí.

A nyní — nyní jsi tichou popelnicí;
a nikdy různý plápol a zlatavý
již nevykvítne z tvé sněžné postavy.

A jenom dávných, velkých ohňů síla
na tobě znaky svoje vypálila,
tajemné runy, mystická stigmata.

WILA KOSCIALKOWSKA:

Z pokladnice vzpomínek.

Probírám se stránkami sešitu, jež uschovávám se zvláštní pečlivostí mezi památkami obzvláště mně milými. Požloutlé již stránky, popsané po česku; jména známá u vás i u nás, jména nadaných i zasloužilých pracovníků: Edvarda Jelínka, Františka Hory, Františka Heritesa, Jiráska, Liera, Vildta, Čecha! Listy, mimo Jelínkovy, s nímž jsem korrespondovala do konce jeho života, datované od r. 1884 do r. 1887, kdy, vroucí jsouc vyznavačkou pobratimské vzájemnosti, založené na rovnoprávnosti co nejširší a nejúplnější všech jednotlivých větví veliké rodiny slovanské, toužila jsem utvořiti Anthologii z nové lyriky české překladem polským. Proti všemu nadání nesplnily se mé záměry. Něco mám ze Zeyera, několik drobností z Heritesa, Jiráska a jiných, roztroušeno je to po časopisech, sama již nevím, jak to vzniklo a co to je; také klassické z doby romantiky Příšery od Třebízského — a to je vše, co pozůstalo z práce, již tak vděčně vzbudilo ve mně nadšení...

Ze svých českých korrespondentů z oné doby znala jsem osobně pouze Jelínka. Na slovanských svých potulkách neminul Grodno, poctil mne svým přátelstvím a v r. 1884 přijal mne mezi spolupracovníky Slovanského Sborníku, jehož byl redaktorem. Posledně setkali jsme se v Krakově — v památný den uložení ostatků Mickiewiczových na Wawelu.

Professoru Horovi vděčím za největší příjemnost, za jakou můž vděčna býti spisovatelka začátečnice spisovatelvi zasloužilému: přečítal několik mých novelek českým překladem. Některé listy Heritesovy chovám ve zvláštní vážnosti: mohly by sloužiti za vzor stilistické vybroušenosti i v samé vlasti paní de Sevigné.

Po dlouhá léta chovala jsem naději, že navštívím Čechy, poznám osobně milé svoje korrespondenty a krásnou Zlatou Prahu, tak dobře mi známou z různých publikací, jimiž mne pan J. Otto obdaroval; těšila jsem se, že ji poznám pod vůdcovstvím Jelínkovým.

Potom — jsem toužila nažati kytku klasů a květů s polí nadněmenských a položit ji na předčasný jeho hrob. Zdálo se mi, že mne ty tužby nezklamou, tak byly srdečné...

A teď se vracím k pokladu svých památek, pozloutlé převracím listy, slzy nehynoucího žalu posílám na hřbitov — Zlaté Prahy; pozdravy těm, již vzpomínají ještě listů psaných kdysi do Grodna; bratrský stisk rukou všem k nám bratrsky vztaženým dlaním!

Grodno, 1912.

F. ARNSZTAJNOWA:

Myšlenky.

Myslíš-li, že's trudnou svojí cestou nalezl alespoň zrnko pravdy, dej je světu... a nelekej se směšnosti apoštolování.

*

Ač si nejednou stýskáme do nedostatku času, uvědomujeme si příliš ještě málo jeho cenu, příliš myslíme na budoucnost a velmi málo na přítomnost, následkem čehož rádi odkládáme mnoho věcí do budoucna a považujeme téměř vždy chvíli přítomnou za čas uplynulý, zapomínáme náležitě ji vyzískati. Takto věčně vycházíme vstříc něčemu, co vůbec nemůže přijíti a málo si vážíme toho, co jest naším nesporným vlastnictvím — chvíle přítom-

né... Z takých chvíl, zneuznaných a rychlých, skládá se život. Láska k jednotlivci jest jako les: čím hloub pronikáme, tím méně vidíme. Láska k lidstvu jest jako moře: čím dále odrážíme od břehu, tím větší okruh objímáme zrakem.

*

Duše lidská jako květ čekanky otáčí se po slunci, a když slunce se skryje, stulí se a zavírá. Ale čekanka nikdy se nezmýlí a měsíce nepřijme za slunce.

ZOFIA SOKOLOWSKA:

Světlušky.

(Z dojmů cestou.)

Na potmělém nebi hasnou a rozplývají se živé harvy večerních červánků; jen na západě svítí ještě obzor leskem roztaveného zlata. A na tom zářícím pozadí, které připomíná staré obrazy italské, odrážejí se nehybné obrysy štíhlých topolů a smutečních cypřišů, podobné sloupům z černého mramoru. Soumrak padá a zahaluje půvabné výšiny i úrodné doliny toskánské; v dáli rýsují se neurčitě věže a hradby starožitné Sieny, jednoho z oněch měst italských, o nichž dí Ruskin, že jsou věčným zřídlem Krávy.

V olivovém háji nad Arbií děje se cosi čarodějného: myriady drobounkých ohníčků, jiskřících se fosforečně, hýbou se v trávě, vznášejí se vzduchem, polétají po stromech, shlukují se a zase rozptylují, jako by konaly noční jakési plesy. Jsou to světlušky, *luciolae*, s nimiž Dante srovnává duše, bloudící v prvním kruhu Pekla.

Těžko uvěřit, že malé, nepatrné mušky mohou vyvolati tak spanilé divadlo; spíše podobalo by se pravdě, že ožily drahokamy v nitru země a počínají za soumraku prováděti podivné své hry. Barvy jejich mění se, jak barvy chameleona. Skvějí se brzo nejvyšším leskem smaragdu, brzo zase svítí zlatě jak topasy, aby hned zase

zaplanuly nachem rubínů nebo nabyly smutného zbarvení ametystů. Naplňují celý háj tajemným, mihotavým jaseň, až se mi chvílemi zdá, že se tu odehrává některá scéna ze »Snu noci svatojanské« a jen čekám, brzy-li z houštiny vyrazí slavnostní průvod Titanie a Puk začne tropiti své kejkle.

V zanicení sleduji zrakem třpytné reje světlušek. Točí se a polétají, jako roj hvězdiček, mihajíce se duhovými barvami. Krátká jejich existence nemá zítřka... Jaro je povolává v život, léto jest jeho hranicí.

Hynou, prve než jeseň odvěje zeleň s polí a hájů, prve než od pólu mrazné příženou se vichry, prve než mračna deštěm těžká přiclóní jasnou zář slunce.

Údělem jejich jest kroužení a svítiti v rozkošných večerech jarních, v stříbrných nocích měsíčních, kdy klid a úkoj sestupují na zemi, a potom — zemřítí.

Neustálý ruch je oživuje, neboť noci letní jsou krátké; a s prvním úsvitem zhasnou něžné jejich barvy, zhyne pomíjející krása a zbudou jenom malí, obyčejní červíci, šedí — jako skutečnost.

Stejně tak v osnově dnů našich třpytí se a mění kouzelné sny o štěstí. Klamný jest jejich lesk, krátké trvání. Zhasnou a rozvějí se, a zůstane po nich pouze popel vzpomínek.

IRENA KOSMOWSKA:

Odvěké podání.

Co myslíte? dáti tak lidem do syta obživu, klid a přiměřený všeho dostatek —: byli by opravdu již všichni šťastni? Připusťme ještě k tomu, že zlo již by se na zemi neplodilo, že byla by přízeň vzájemná: toužili by ještě i pak lidé po něčem? Nebo by se utloukali za těmi vysněnými rozmanitostmi, jež tak těžko je zachytit?

— Nu, snad že by se jistá část lidstva uspokojila klidným trváním na zemi, ale snad by se též objevilo mnoho lidí, jimž se chtívá »hvězd s nebe«.

Že je dnes, v té zmotanině lidských osudů, tak velice mnoho nešťastných tužeb, není divu. Ale málo-li je lidí, že by mohli pěkně být živi jako u Pána Boha za pecí, ale utíkají někam jako slepí a rozbíjejí si hlavu o zed?

Rozličně již se měnival život lidský na zemi, různými drahami bralo se lidstvo průběhem věků: ty proměny a ty boje a ty útrapy trvají stále — jenom jedno se nemění, jedno jest společno všem lidem od počátku světa až na naše časy: právě ona t o u h a. Ona pohání lidi stále ku předu až do Království Božího na zemi, ona káže věřiti v kraj věčného Světla, jehož každý z nás jednou musí dospěti. Nemálo mudrců světa nalámalo sobě o tom hlavy, proč je taková přirozenost lidská?

Množství také bájí a pověstí povstalo o té touze lidské, jež se nespokojí žitím živočišným, ale ve vyšší a vyšší vzletati chce prostory. V bájích zachycena jest nejlépe tato pravda, pravda zřejmá, ale nepostižitelná.

A nejstarší snad takou báji stvořili Řekové, národ, jenž na tisíc let před Kristem již dospěl vysokého rozvoje a vydal lidi, jichž myšlenka sáhala předaleko.

Dávní Řekové takové stvořili podání o osudech člověka na zemi: První člověk byl vytvořen bohy z vody a hlíny a oživen byl jiskrou božského ohně. Potom však z obavy, aby tyto bytosti lidské nespikly se proti bohům, nejvyšší z nich, Zeus, uhasil všecka ohniska, všecky krby lidské na zemi a odsoudil rod lidský k životu v temnostech, k hluchému, mrtvému bytí. Ale našel se obr, jménem Prometheus, jenž zatoužil vyzdvihnouti lidi z této temnoty; vkradl se do nebe a přinesl na zemi novou jiskru božského ohně.

Od té chvíle zavládl na zemi nový život. Božským plamenem rozjasněná mysl lidská počala objímati celý svět; lidé sáhali myšlenkou svou až k nebi, bohům chtěli býti rovni. Ale závistiví bozi pomstili se Prometheusovi: přikovali ho řetězem k pusté skále a stráž svěřili dravému supu, jenž mu stále rve útroby; na rod pak lidský seslali různá neštěstí a choroby, vášně, ponechávajice mu toliko naději lepší budoucnosti.

A tak, dle prastarého podání, stala se ona jiskra, již Prometheus odňal nebi pro lidstvo, příčinou útrap, jež je posavád hnětou: jest však zároveň onou silou, jež je pohánění k objevům stále novým, k poznávání tajů, k přehodnocování vlastního žití. Jiskra ta — toť ona tajemná touha duše lidské, ona žízeň pokroku, onen zdroj rozvoje života na zemi.

Mnoho básníků vyprávělo různými slovy starou tu báji. Vyprávěla ji též Konopnická. Podle ní Prometheus, vracaje se s nebes s jiskrou urvanou bohům, volal:

»Mám tě tedy, ohni božský! Mám tě, jiskro života a nesmrtelnosti! Na hrudi tě nesu, já živitel světa, na hrudi nahé tě nesu a necítím bolesti. Neboť bolest moje jest vykoupením millionů. A vítězství rodu lidského mukou mojí jest počato.

A když jsem stanul na zemi, kruh světla ozářil prstem moje stopy; jeho jasem otvíraly květy modré svoje oči, a kamkoli jsem vstoupil, budila se Krása. I bude jméno moje: Dárce síly a Ukazatel cesty.

Oheň nesu! Do tmy a stínu a tuhosti Smrti — oheň nesu! Do měst, do sídel lidských vejdu... I přijdou a zřídí si ohniska velká a mnohá, a chudšas zapálí si od nich svoji louč... Věky a národové ohněm znamenání přicházejí... Jasněji je... stále jasněji. Ustupuje šer noční a bludné mlžiny. Ku předu, dále a dále!« —

Tisíce let minuly, co povstala tato báje. Míjejí věky; pokolení lidská nastupují — nová a nová — a jiskra, vržená mezi lidi Prometheem, brzo vyšlehuje jasným plamenem, brzo přihasíná pod studeným popelem.

MARYA SOKOLNICKÁ:

Co jest otčina?

Víš-li pak ty, dítě moje,
slovo Otčina co značí?
Zda je pojme srdce tvoje?
Hlava zdaž je chápat stačí?

Vlast — to minulost je zlatá,
vzpomínek má drahé rysy;
touha divná, v srdci vzňatá,
po dnech, uplynulých kdysi.

Otčina — toť řeč tvá sladká,
nad niž není v světě jiné,
již tě učivala matka,
jež s tvou duší v nebe vplyne!

Otčina, toť nad řekami
v dál se tmící širé lesy,
čistě nebe nad hlavami,
doby štěstí, zniklé kdesi . . .

Otčina — toť láska vroucí,
která nám se v srdci hostí;
k minulosti věrně lnoucí
nadějí jest budoucnosti!

Země to, kde kosti bratné
ždají hlasu andělova,
jenž je v žití zvolá znova —
ku odvetě, dobou splatně.

Dítě, Otčina jsou svaté,
krví předků těžké lány,
jsou ty písňe s nebe vzaté,
jsou ty hroby i kurhany!

Otčina — ó, to jsou hory,
nad kterými orel vzlétá,
to jsou mraky nad obzory,
prchající konec světa.

Otčina — toť nad svým pluhem
nachýlený orač tichý —
to ta pole, to ty líchy,
jak se táhnou v obzor kruhem.

Otčina, toť nad cestami
kříž, jenž náruč rozepíná,
jak by na hrud' se slzami
přižehnout chtěl národ, syna.

Otčina jsou i ty rány,
jež nás všechny spolu bolí —
stejně chud'asa jak pány,
jako kmeta z našich rolí.

Dcero, synu země naší:
Po bohu hned O n a dána ...
Věrně budiž milována
ze vší síly duše vaší!

HELENA RZEPECKA:

„Zlatá Praha“.

Dětské mojí mysli bývala něčím báječným, něčím jako by vysněným. Neboť v zasklené knihovně bylo vidět o ní »Zlatou knihu«, krásnou knížku s rozkošnými obrázky, první obrázkovou knihu, kterou jsem znala.

»Podívejte se, děti, jak krásná to kniha! V neděli si ji prohlédneme spolu. Budu vám povídat, co ty obrázky znamenají. Budu vám vyprávět o Libušině soudu a o Vltavě stříbropěnné. Tak pěkných a ne drahých knih pro děti ještě v Poznani nemáme. Ale postaráme se o ně!«

Tak hovořil otec, jenž nám ji z Prahy přinesl ještě s jinou knihou. Byl to »Přírodopis« od Pokorného, také s obrázky. A rovněž ona »česká zvířata« zůstavila v nás dojem hluboký — nesmazatelný — a velmi milý.

Pak ovládal český »Sokol« hry a harcování mých bratří. Chlapci se strojili v krátké kabátky a za papírové čapky si dávali krocení péra.

»Zlatá knížka« během času zmizela z domova; kniha Pokorného ještě podnes stojí v těžce skříni — a ze Sokolů

amatérů v papírových úborech vyrostli statní pěstitelé a pěstitelky myšlenky sokolské.

Dnes — po čtyřiceti letech — přivážíme nejen z role naší práce zde, však z celé Polsky posestrímám do zlaté Prahy hojný výtěžek své práce, doklady neúnavné snahy žen, doklady zápasů našich a jich výsledky v životě ducha našeho, doklady našeho postupu v umění vychovatelském, doklady neúmorné polské síly tvůrčí a výtvarné.

Přijmětež je tak upřímným srdcem, jakým ten výtěžek práce své Vám přinášíme.

Přijměte je jako ukázky postupu cestou k společnému nám cíli: »Duch slovanský nechť žije!« —

Poznaň, 8. června 1912.

ANNA SOKOLOWSKA:

Věž sedmi vůdců.

(Ballada. K obrazu Antoníny Dunin.)

Věž pevná... bdělá kraje stráž,
kde proudů bouří vlna,
se dívá v siné noci tvář
tajemství plna...

— — — — —
Před lety — hoj! sto let už snad,
ha, snad už tisíc celý —
zde vojska stanul skvělý řad,
a v západ slunce zřeli.

Po vlnách zřeli zježených
a křepkou na to dlaní
všech sedm mečů vůdcovských
slavnostně zatkli v pláni.

Pravili: Naší slávy zvěst
po věcích dojde synů...

Věčný tu třeba pomník vznést
paměti našich činů!

Poslušen vůdců, stanul též
lidu voj, pážat, pánů —
Tisíce paží staví věž,
vysokou, pyšnou bránu.

V noci však, sny kdy blažené
dařily duše přízní,
vzedmula vlna hřbety své
s divokou zkázy žízni.

Hučící jícný plné pěn
pracují v temném vření:
Do rána nezbyl z věže stěn
ni kámen na kameni.

Tu děli vůdci: V nový boj
třeba se dáti s šelmou...
Každý z nás sedni: v štít i zbroj
s ocelovou svou helmou!

Každý z nás jako živý sloup
v obrovském stane zdění!
Rychle pak klesne hloub a hloub
divokých vln těch spění.

Splněno: pevný spjali kruh
rekově plní síly,
podali ruce druhu druh,
nežli den nastal bílý.

Sedmerý se zdi svítí štít,
nad každým přilba plane.
Teď, vln, můžeš bít a vřít
hněvy své nespoutané!

Ze sedmi stran jde vlny ston
bijící v pancéř hrudi —
pod každou srdce jako zvon
vítězství jasot budí!

Nadarmo tisíc černých tlam
kamení chrlí ze dna,
křemelí metá, písek tam —
vlny zdviž nepřehledná.

Z kamení vůdcům pod nohou
vysoká hráz se zvedá,
v obry už rostou — s oblohou
jejich už tvář se hledá!

Ze sedmi přilbic sedm hvězd
svítí se na blankytě,
sedm to bílých orlic jest
na siném nebes štítě...

I ježí vlna bujný vlas,
stříbrná ústa pění,
do tmavé noci šíří hlas:
Nepřemožení!!

ANNA SOKOLOWSKA:

Na pohřbu Teresy Pražmowské.

— Umřela ve spánku.

Dlaň smrti položila se jí na čelo tiše a měkce jak sen... jako dlaň andělská, která žehná a utiňuje.

A jako žnečka, jež sešla s pole, nesouc na řadrech těžký, zlatý snop klasů za úpalu požatých, jako žnečka, která usedá na prahu svého domu a sklání unavené čelo na svůj zlatý snop: tak usnula tiše, beze slova, beze vzlyku, ta, kterou oplakáváme dnes.

A ve chvíli, jež nám všem srdce naplňuje bolestí, zářný Duch zesnulé zpívá Bohu svoji píseň novou, píseň dikůčinění za ten krásný ukončený život i za práci toho života, volaje, jako volala kdysi Narcyza Żmichowska:

»Vyznávám, že nejdrahocennější z drahocenných darů tvých jest onen kousek věčnosti k práci... k zápasu...«

A práce to byla těžká a nepřetržitá. Neboť zastavil-liž se kdy, byť jen na okamžik, onen duch oběti a práce, který Ji vedl celým životem, aby jí popřál oddechu? Zdaž vida její stříbrný vlas a její chatrní síly ušetřil trochu trní jejím nohám a bedrám ujal břemene?

A tak máme všichni v této chvíli tísnivý dojem něčeho nevyplněného, něčeho, co mělo býtí zemskou odplatou tolikeré práce, co se mělo státí blaženým odpočinkem na květech.

A všichni tážeme se s bolestí: »Jak je to možná, aby tak pracovitý týden života nepoznal neděle a den tak mozolný nedoznal rozkoše soumraku?

Tak mnoho vzali jsme od Ní, a dali jsme Jí tak málo!

Ale duše Teresy Pražmowské necítí křivdy, která se jí stala. Ona nežádala od života nic mimo práci, a práci dokonala.

A tak v této chvíli Ona žehná každé hrudce té na stokrát drahé, té milované země, jež padne po chvíli na její rakev, a mezi hřbitovními stromy snuje se překrásná vise jedné z posledních Jejích básní:

»Tam jako zeď jsou bory kol a kolem:
toť bdělou stráží stojí sosen kmeny;
a jak jsou z jitra sluncem zatopeny,
čarovné barvy hrají po pni holém.

Ohnivě sloupy!...

I zdá se, že to ve svatyni boží
hromnice při mši na oltáři planou,
hymnus že chvály v korunách se množí,
jak šumí snítky...«

Překrásný symbol oně svatě stráže národa, stráže, utvořeně z duchů nadšených a velkých a stojící nad námi jako hradba, nedostupná ničícím žvlům.

Duše Teresy Pražmowské jest jedním z těch ohnivých sloupů, jednou z oněch svęc hořících u oltáře Lásky a Víry a volajících k nám nepřetržitě: »Slunce přichází!«

Varšava, v červnu 1912.

EUGENJA ŽMIJEWSKA:

Odhalení pomníku Mickiewiczova

(ve Varšavě 24. prosince 1898).

Obrázek.

Ticho je prostřed města přes to, že na ulicích jsou zástupy. Kdo jen se cítí být zrnem v tom velkém shromáždění srdcí, tíhne za druhými a s druhými. A tváře všech obráceny jsou v touž stranu... Není mimojdoucích, nikdo nejde opačným směrem. Všichni spěchají tam, kde, zahalený šerou rouškou, stojí — On.

Stojí, ještě neviditelný očím, a již přítomný: nejen svojí spěžovou postavou, — přítomný duchem. Vstal, odvalil kámen náhrobní desky na tichém hřbitově pařížském.*) Vstal z podzemí Wawelu.***) Přišel do Varšavy a poprvé na ni popatřil.***)

Ještě Ho nevidíme — již k nám mluví, již nám srdce rozehřívá, sjednocuje. Je tu a budeme ho míti mezi sebou — na vždy. I za tichých nocí, kdy město mluví pře-

---

*) Mickiewicz byl pochován v Paříži, na hřbitově Montmartru.

***) R. 1890 byly ostatky přeneseny do Krakova a uloženy na Wawelu v hrobkách královských.

***)) Mickiewicz za svého života nikdy nebyl ve Varšavě.

stane. — On bude mluvit s tím druhým, jenž stojí opodál a v ruce třímá kříž.*)

A tento neměl v ruce kříž, přes to že měl v srdci znak umučení. A onen neměl v ruce péro, ač byl na věšce pomazán. Měl v ruce a má — naše srdce.

Jitro prosincové, tiché, šeré. Tak tiché, šeré, jako těžký osud těch zástupů, co se shromáždily z města i z okolí, skupily se a naplnily rozsáhlé náměstí, obstoupily obřima, zakrytého posud jejich očím.

Hlava na hlavě. Statisíce hlav — ticho hrobu zavaleného kamenem.

Statisíce hlav lidských. A ze bran kol dokola, jako naježené hlavně ručnic, vyzírají hlavy koňské.

Ubozí komoni polští! Nedáno vám choditi za rakve-mi reků. Nedáno stanouti okřídleným houfcem. Ne stavěti se proti přesile. Ne býti čestnou stráží u tohoto Mocnáře... Ale skrývati se a číhati jako šakali na poboji-visku. Před námi je pobojiště, poseté nikoli kostmi padlých, jako tam u Warny. Je poseto srdci. Tepou živě, hlasitě v této tiši. Je je slyšet v mlčení kolem. Mluví slovy, jimiž skrze Poláky mluví Bůh.

Ani jedno z těch tisícových srdcí, jež obklopila Olbřima, ani jedno není srdcem jednotlivcovým. Hřmotné: — J á — umlklo. V tomto mlčení zavznívá jediné veliké slovo: M y. —

Zygmunt, stojící poblíž, nachýlil hlavu spěžovou a tomu druhému Mocnáři salutuje křížem.

Zahlaholily trouby a rohy lesní, udeřily vstupní akkord symfonie — mlčení.

S Věšce klesá rouška, stanul před národem Mistr jeho, odlitý z bronzu, korunovaný železným věncem z růží, lilii a mateří doušky. Ten věnec uvily mu zástupy a ovily jím jeho postavu, přivinuly ji ke své hrudi.

A on stojí s hlavou k nebi povznesenou a jakoby děl:

Ž e h n e j V á m B ů h !

Na podstavci tři slova:

---

*) Zygmunt III., král polský.

Adamowi Mickiewiczowi — Rodacy.

Jen to. — A tolik!

Ticho. A znova nad povznesenými srdci, nad tím velkým: M y zahlaholily zvuky trub a rohů lesních. Rozrážejí mlčení, ale nepřekonávají je. Překonává je žhavá výmluvnost rtů — mlčících.

Varšava.

MARJA MOSSOCZOWA:

Z úvah o polské duši.

Jest v nás Polácích — jakási vroucí víra v příští Království božího na zemi a jakási celými věky nepřetržitě pronikající mystická naděje, že náš národ uspíší tu éru štěstí, bratrství a spravedlnosti...

A pro tuto víru šli naši hrdinové v boj, prsoma svýma zaštitili Evropu proti příboji barbarství; válčili s Tatary i Turky, — bylať Polska přední tvrzí a ochrannou hrází Křestanství.

A pro tuto víru vedl Sobieski vojsko polské před Vídeň — a — proti vši opatrné a zkušené politice — zachránil říši, jež se napotom přičinila o rozbor Polsky a lví podíl z ní si zabrala!

A pro tuto víru, po ztrátě svobody i otčiny, zasloučání u věštecká slova Mickiewicze, Słowackého, Krasínského, trpěli jsme s nadějí, že obět naše, jako obět Kristova, přinese lidstvu vykoupení!

A s tou vírou — dnes zklamanou a zmlklou, ale žhavě doutnající v srdci národa — pracujeme nyní. V těžkých poměrech politické existence, rozčlánkování, hnětění a utiskování — žijeme přece, rozvíjíme se — a sílí nás naděje, že naše úsilí, krev i slzy naše nevyjdou na zmar: že nastane jednou den bratrství, lásky a míru, že vznikne na zemi Království Boží, že bude spravedlnost — a že Polska z mrtvých povstane! —

V Krakově, v červnu 1912.

NATALJA IWANOWSKA:

Škola budoucnosti.

Dva tisíce tomu let, co dal Plato lidstvu dokonalou syntesei snah výchovných: Vyvoditi z duše i těla lidského tolik krásy a dokonalosti — co jen jí bytost lidská je schopna!

Mají-liž právo dějiny paedagogiky více než dvacetí věků, by zaznamenaly na svých stránkách snahy školy směrem k tomuto nejvyššímu ideálu, jehož touženo došici?

Věru, sama již ta otázka naráží na trpkou ironii. Systém školní činil a velikou převahou činí až doposud vše možné, by zubožil duši i tělo a utlumil všeliké obou jich hnutí ke Kráse. Staví si na oltáři ponurá božstva: Pfinucení a Nudu a odsouvá chovance ode všeho, co je v bezprostředním spojení se Životem.

Škola současná místo aby ducha rozvíjela, působí naopak po většině k zániku sil duševních i intelektuálních, ba nezřídka i sil fysických. Vytváří tisíce tisíců jedinců trpných, neschopných samostatného úsudku i činu, bojácných, zbavených všeliké iniciativy, věčně sebou nejistých.

Jak svěže, jak široce dýše se v nové škole, ve škole Budoucnosti!

Nenávratně zmizely již přízraky minulosti, jež tu střežily vchody: Donucování, Nuda, Autoritářství. Jen ten těší se tu vážnosti, kdo si jí u chovanců zasloužil. Vládne však i tady mocný vládce, jemuž podrobuje se všecko.

Vládcem tím jest — Krása!

Na průčelí umělecky vytvořené budovy stkví se zásada:

Čest budiž Životu i Tělu, svatyni to, v níž světí Duch tajemná, zázračná mysteria!

Znehodnocený výraz: Škola, budící tak protivné vzpomínky, již neexistuje. Jest nahrazen jiným, jenž zní: Veliká Dílna Života. Tajemství výchovy i nauky

kryje se v zásadě vůdčí: Dítě musí býti vlastním svým vychovatelem! Učitel ponechává si trpnou zdánlivě roli ukazatele, dítěti odevzdává činnou úlohu — chodce. Všecka práce výchovná opírá se o zkušenosti, získávané vlastním přičiněním — za řízení učitelova — dítětem samým. Úkolem činnosti té bude pronikatí umělými zákrutky dějin kultury, jež tvoří most k výsledkům jejím v přítomnosti.

Ve škole Budoucnosti nebude dětí lenivých, tupých, jevících nechuf nebo odpor k vědění, neboť to vše je jen trpký plod špatných method.

Školu naplňovati budou myslí jasně, invence schopné, žádostivě poznání — myslí tvůrčí!

Varšava, 1912.

J. KRECZYNSKA:

Aforismy: Z katechismu mého syna.

Jest jedna, jediná pravda — tvoje vnitřní pravda, — ty sám.

Hleď, abys se jí nikdy nezpronevěřil. — Ale při tom pohlížeť na ni jasně, — poznej jí — abys jí ovládnul.

Nechť stane se v tobě vůlí — činem, a nikoli věrou a sněním.

Modli se a pracuj! — to jest: cti krásu a tvoř krásu!

Nezavírej duše své nižádnému hlasu plynoucímu z přírody. Neboť v každém jest část tebe sama; neboť tys kolébkou své vlastní síly, svého cíle, svého boha.

Poznávej nejenom rozumem, ale i srdcem.

Nebuď nikdy nevolníkem ani svého rozumu, ani svého srdce, ani vlastní pravdy: buď jich apoštolem!

Neustávej ve své cestě; — minulost staniž se ti před-
síní současnosti, přítomnost věštkyní budoucnosti.

Nevracej se nikdy.

Žal za hynoucím nechať je jako ta černá prst,
na níž vykvétají plamenné touhy.

Dbej vůle k životu, touhy žití — jeť tvůrčí silou, z je-
jíž moci trváš. Zhyne-li ona v tobě, zhynul's i ty. Tvůj
bůh odvrátil se od tebe.

MARYA DYNOWSKA:

Očekávání.

Hra tisícerych barev plesná
plá na stavě. Nit s člunku splývá...
O lásce refrain písně zpívá,
a v okno dívčí patří vesna.

Nit hedvábná jak s člunku splývá,
pod bílou dlani květ vykvítá
a sny, z nichž záře duhy svítá,
se v srdce sladká naděj schvívá.

Pod bílou dlani květ vykvítá,
myšlenka stepí v dálku letí:
Houf rytířů zří v bitvu spěti,
jak nepřítel zbraní vítá.

Myšlenka stepí v dálku letí...
Husarských slyší polnic zvuky
a nad kurhany vichrů pluky...
Již vítězství... již návrat světi!

Husarských slyšet polnic zvuky,
třesk zbraní... Náhle příkrov černý!
To On, jenž v boj ved' lid svůj věrný,
pad' — jako klas zpod ženců ruky!

Stav padá z ruky, naděj ze sna!
Nit přetržená s člunku splývá...
O lásce refrain nezaznívá...
A štěstí ve hrob patří vesna!

ANNA Z BARDZKICH KARWAT:

Podzimní západ.

Podzimní západ purpurem a zlatem
vyšívá nebe v lesku vrchovatém:
v granátu barvách rudé pruhy šíří,
nad nimiž měkce obláčky se pýří
a spodem splývá s fialovou hloubí.
Večerní opar v nebes jas se hloubí,
a mlha spouští závoj sněhobilý,
v němž divným čarem les se k luhům chýlí.
Posledním dechem na svět boží dýše
a za obzor pak ubírá se tiše
terč slunce; Tvůrci hymnu v prsou budí,
by pocítil Jej člověk ve své hrudi...
Zář teď se v živou červeně krve mění,
až obláček sbor zlatých zarumění,
jež v teple prsou velké roditelky
mát obklopují. Věvec jich se blýští,
až o blankytu jas se znova tříští,
s němž vešly v závod. Další lidské rody
jdou těšit nyní, v jiné světa strany,
kde stanou s matkou v první úsvit ranný.
A koule žhavá zvolna níže klesá,
až za bor zmizí... Větrík letí z lesa,
jím vzdychá travka polní, slzíc rosou...
I bříza vzlykla, hlavu zlatovlasou
si rozplétajíc; spouští vlasy zlaté,
po teplém slunci jak by steskem jaté.
Šeř fialová zahalila bory.
Teď červ se mlčky vybral z kryté nory
a dal se k lesům... Pták teď na močále
se ozval a zas zapad do rákosí.
Tisíce kvítků vlhké páry rosí,
až luh se stříbří jako moře malé.
Pláň vod jak svatou zkameněla tiší
a z teplé země — jenom květy dýší...

Wichulec ve Vých. Prusích. Úryvek z větší básně.

MARJA PARUSZEWSKA:

Vesnický houslista.

Smrt skosila kvítek mládi,
z jara, jak to bývá...
Nad přeslicí smutně děvče
smutnou píseň zpívá.
Šťastně žil si na vsi Jeník,
housličky mu hrály,
o vesnických hodech, svatbách
průvodem se smály.
Proto dívky ze vsí celé
hleděly si Jana,
kam se vrtnul, za ním byly
z večera i z rána.
Tu mu řekly pěkně slůvko,
tu se na něj smály —
všecky toho jediného
byly by si přály.
Ale Jeník stfelou Milka
nijak nezraněný
v šumném kole tanečnic těch
nechtěl hledat ženy.
Nechytil se na zálety,
urazil ty děvy —
Stašu, Kašu, Maryšenku...
Kdo pak o tom neví? — —
Kdysi z rána po veselce
sedlák vez ho zpilý, —
koně sjeli do propasti,
div ho nezabili....
Zavezli ho do špitálu,
týden kurovali —
s žitím hudec rozžehnal se,
do země ho dali.
Dívky vesské tančí dále,
kde která se vdává,

na Jenička zapomněly,
že ho kryje tráva!
Jenom jedna pro něj pláče —
a ta netančila:
když on hrával na varhanách,
zpívávala, snila. —
Vzala smrt to mladé žití,
bez teď roste z hrobu,
zasazený rukou Růži
zkvete v jarní dobu.

Poznaň, 13./VI. 1912.

GABRYELA ZAPOLSKA:

Mým oknem.

Svůj svět.

Hynuly.

Pomalu skláněly své spanilé, bílé a plamenně purpurové hlavinky k zemi. A hynuly. Přese vši péči — hynuly. Hleděla jsem na ně ze svého okna s lítostí. Pěstovala jsem je tak pečlivě. Byly mojí chloubou ty begonie s velikými motýlími křídly. Orámovány zelení routy, kryté od zadu plotem temných thuji plny byly vděku a nevyrovnatelné barvitosti. Vítaly mne z rána, pokryté perlami rosy, a ve stříbře měsíčním jakoby se modlily, jakoby zpívaly jakýsi hymnus, jemuž jsem rozuměla. Ačkoli nevybíhaly vzhůru nádhernou linií, přece měly v sobě Pýchu královen mlčících a v tom mlčení svém vznešených.

A hynuly.

Radili mi, abych dala vysázeti kolem těch begonii proti úpalu slunečnímu rychle a bujně narůstající býlí.
»Dá jim to trochu stínu!«

Poslechla jsem. Plstnatá šerednost lebedy a ironická, pichlavá zloba skřípiny objevila se beztrestně celými chumáči. —

A moje plamenné begonie, plné ohnivých barev — počaly usychati. — — — A což více, onen stín, jež vrhalo stále bujněji se rozrůstající býlí, jal se velice dusiti královské květy, kladl se na plamenný purpur drže a opovážlivě. Byly chvíle, že jsem svých begonií oknem již ani neviděla.

I odhodlala jsem se k hrdinskému skutku.

Jednoho rána vytrhala jsem všechno to sprosté býlí.

A něžné, královské moje květy zazářily znova ve slunci a nabývaly den ze dne znova své původní bývalé krásy. —

A znova se modlily ve stříbře měsíčním. — I měly vděk a hrdost královen odlišných od všedního davu, které nesnášejí takových »potřebných tvorů«, majících jim, jak se pravilo, zachovati život svým stínem, ale vlastně je hubícím a stahujícím je do chumáče býlí, tvořícího jen sprostou, banální zeleň. —

Moje begonie byly jako ony hrdinky Miss Burneyové. Dámy ty hynuly žízni, že nechtěly požádat o sklenku vody. Připadala jim taková žádost sprostou.

Begonie moje nechtěly stínu a vlhkosti od všedního býlí. —

Chtěly raději trpěti sluncem — než žítí, zachráněny vulgárním odstínem, poskytnutým davem.

Begonie moje totiž nejsou jen královsky oděné a nemají jen purpur, slušící obrazu Tizianovu, ale jsou hrdé a stykú s býlím nesnesou.

A vůle jejich, hledající spíše důstojnou smrt než žití v davu, hraničí s Pýchou.

Jest v tom cosi archandělského.

Ano, jest.

Neboť Archandělé jsou pyšni. Zdá se, že jen Satani unesli s sebou tento plamen veliké náruživosti, když byli svrženi s nebes. Já však mám za to, že Archandělé jsou stejně pyšni jako Satani, což jenom povznáší jejich moc a majestát k veliké mohutnosti.

Talmud tvrdí velice poeticky, že Bůh stvořil dvacet šest tisíc andělů, aby bděli nad rostlinami. Jsem pře-

svědčena, že nad mými královskými begoniemi bděli ne obyčejní, dobrodušní, baculatí andělíčkové Belliniho, ale plamení Archandělé, pyšní a nepřístupní, s trochu ohrnutými rty a s těžkými víčky Madonny Baptisty Tiepola.

Archandělé ti měli v sobě celou synthesi Pýchy, a zlato jejich křidel tvořilo kolem nich jakoby samé trůny s baldachýny, chvějícími se duhou sluneční záplavy.

A proto byli čistí, velcí, nepřístupní a pohlíželi s takovým pohrdáním na býlí, rostoucí tak vesele a drze. Nahých jejich nohou, bělostných, jako sloň, nedotýkala se snůška drobných pravd. —

A neznali Schopenhauerovské — zbytečně dobroty.

Ne.

Oni byli vznešení, a to zastíňování královských květů chrastím považovali za skutečný boj, v němž měla býti seznávána krása nebezpečí. Věděli, že přece purpur dojde svých práv a že se v nich odrazí žár síly sluneční. Květy, pro něž oni Jehovou byli stvořeni, jakoby byly přestály šestnáctidenní bouři Don Juana a vydobily se z dobročinného stínu na vražedný úpal, neztrativše nic ze své hrdosti a pýchy.

Neboť duše jejich dýší pýchou archandělskou. Vždyť jsou esencí pýchy jejich archandělští strážci.

Jakže to?

Vždyť je Pýcha hlavním hříchem!

To je omyl.

Je hlavní ctností.

Bez pýchy celý svět nebyl by ničím.

Vždyť jsme my sami výtvořem pýchy síly tvůrčí.

Vezměme onen krví a zoufalostí přetékající sonet Žulavského, — — čím jsme v něm?

»Děti neštěstí, děti prachu země,

jež pro svou hračku stvořila Tvá pýcha!« — —

Kdo tedy nemá v sobě oně zvláštnosti pratvůrčí síly, roztratil ji po cestě a není již onou dokonalostí hodnou

nejrychlejšího stopení se v Božskost, to jest ve svůj původní tvar.

Archandělé povstali dechnutím Božím. Démoni zatracení za pýchu jsou jen vzdorní Archandělé. Nemohli stvořiti součástky svého ducha. Musili ji vzítí z onoho dechu, z něhož povstali. —

Toť jisto. —

Pýcha jest součástkou Božství a nemůže skládati se z nedokonalosti: tudíž jest Pýcha dokonalostí — —

I ctností. —

Pyšná jsou překrásná zvířata, jež se nechťí ponížiti sblížením se s nižší račou, a s pohrdáním odcházejí. — Pyšné jsou květy, hynoucí v chomáči plevele. — Jenom lidé — neznámo proč — sdírají ze sebe purpur a shazují korunu, volajíce velkým hlasem:

Pokora... pokora!

Jest ukut i příslušný projev lidové moudrosti:

»Pokora nebesa proniká!«

Hm... velmi pěkně. Ale lépe je vyjeti na nebesa na zlatém voze triumfálním za zvuků stříbrných trub Pýchy — než poníženež protlačiti se tam nějakou dírou, vyhrabanou s pokorným skučením. —

A kdyby vrata zůstala zavřena, pak lépe prásknout bičem, obrátit vůz a odjeti. —

Ačkoli sluší o tom pochybovat. Vždyť jest královský plášť Pýchy aspoň jednou krásou, již nám udělila s nebes moc tvůrčí ze své nejvyšší Krásky.

A tak spíše nám musí o t e v ř í t i brány nebes.

Odvedeme takto poklad, jenž nám byl pouze svěřen.

Božsky pyšný byl Napoleon, ale i božsky pyšná byla duše španělského národa, jenž jediný ze všech národů opřel se pýše Napoleonově.

Pýcha Španělů jest, jak praví Beyle, — divoká. —

A v této ctnosti lidské zachovala se, zdá se, právě krása primitivní divoké přírody živých tvorů světa. Neboť je těžko představití si nesmírnost pýchy lva nebo dubu, nastavující čelo rozzuřené bouři a svolávající blesky. Jemu rovna jest asi také pýcha monarchy, kráče-

jícího proti anarchistovi, pod jehož pláštěm rýsuje se bomba, nebo pýcha kněžny Luxemburské, vyvolávající nahlas jména sta svých milenců proti srsti horšících se kolem svatoušku.

Jsou to pýchy v prostém stylu, a ty jsou vskutku majestátní a důstojné. —

Pyšný člověk přebývá v paláci, jakým byl příbytek Voltairův v Eldoradu. Naznačuje svým gestem, že činí přes příliš mnoho, vpouští-li kdy někoho dovnitř svého královského sídla. Musíte vědět, že ty dveře jsou ze zlata, ty stěny ze stříbra a ta předsň z rubínů a smaragdů. Máš v sobě duši Dona Quijota a jest ještě zdvořilý. Jenom Sancho Panza je brutálně a křiklavě pyšný. Donu Quijotovi byla pýcha povinností, vykonával ji přesně, vzhledem k sobě. A proto, přes to, že se mezi lidmi plavil, byl osamělý. Stendhal vyslovuje nepravdu, anebo jenom obvyklý svůj paradox tvrdě, že ten, kdo přebývá na výšinách, nevytvoří ze sebe charakteru. Podle Stendhala všeho se dochází v osamělosti, jen ne charakteru. Já však tvrdím, že právě jen na výšinách měří se člověk sám s sebou, — osekává tu skořepinu, již společnost a poměry existenční naň nalepily — a jako klénat nejčistší vydobývá konečně ze sebe vlastní svou individualitu. —

A ten, jenž jí dospěl, pocítil ji a pochopil, je nadevše mocný. Pokladnice jeho jest plna a lampa jeho plane dokonalým, stejně zářícím světlem. Může tedy být pyšným a nepřístupným; a může již říci:

Já mám svůj svět.

Není taký člověk z onoho na př. londýnského hnízda samotářů, tonoucích ve své aristokratické (a tudíž bezpříčinné) pýše — a končících smutným večerním pijanstvím; on ví, nač je pyšným.

Nechodíť temnotami a všedním hlukem. Není démonem s nebe svrženým, jemuž zůstala jen touha pýchy, ale jemuž nedostává se sil. —

On jest duchem, jenž vstoupil již na svůj trůn, ukutý z kusů, snesených na vlastních křídlech, vlastní vůlí rozepiatých. A vzeplav se na tom trůně může říci s pohrdou:

Já mám svůj svět!

Ten »svůj svět« nelze rentovati, nelze ho chápati neb o něm se dohodovati ani s druhým královským osamělcem, který taktéž již rozsvítil svoji věčnou, nikdy nehasnoucí duševní lampu. Je to svůj svět.

A tento svůj svět odlišeného individualismu měly ty zvláštní begonie, jež raději umíraly sluncem, než aby žily v chumáči býlí a plevele.

Lvov 1910.

MARYLA CZERKAWSKA:

Sonata.

Kdos hrá... Hle, bílé z vás se chýlí květy
a vadnou. Oknem svit se prodírá.

Vzruch jakýs chvěje z hudby věty...

Kdos hrá.

Vše marno! Kdy jen ztiším duši svoji?

Kdy poslední tu skane slza má?

Sen věčnosti kdy pláč můj upokojí?

Kdos hrá.

Na útlých rukou krůpěje se lesknou
jak zaschlá krev, slz rosa z večera...

Mne únava se zmáhá tíží tesknou.

Kdos hrá.

*

Jest mi tak líto — nevím, čeho...

Cos zašlo, zbledlo ve snů květné pýše,
poslední kapkou vyválo z mé číše
a shaslo — jiskra, teplý záhřev všeho.

Jest mi tak líto — nevím, čeho...

Nic nevím! Všecko v duši se mi zrývá,

jen jeden zvuk tam, nejněžnější, zbývá
jak vzletné křídlo racka bělostného,
jak perut úkoje ... Leč nevím — čeho!...

*

Červení přišlo, kterou máky planou,
ve zlatých pšenic chvějně bronzi kol,
šlo modrou dálkou, orly prolétanou;
přilétlo: Štěstí... Odcházel: Bol.

*

V polední teplých zlatém obestření
v přejasný Slunce zahaleno len
milostnou touhou, kouzlem opojení;
Skutečnem přišlo — mizelo však — Sen.
Chytej lesk slunce, zapadlého v dáli!
Jdi, vyschlých údů mrtvý líbej stvol!
Kdes jak by k rakvi víko přitloukali...
Tak přišlo Štěstí — odešlo však, Bol.

*

Houšť bujně vzrostlých kapradin
a pod ní světlý, zlatý mech...
Oh, pod topory lesa tyn...
V houšť bujně vzrostlých kapradin —
třesk seker! Chví se lesa tyn...
Val kmenů — čerstvých zřícenin...
Jde hrůza, bloudí děsu stin
tím mechem, houští kapradin!

*

Bdi, hlídej! — Oči zemdlely, je smutno,
již tolik stinů do nich smutek svál!...
Jsem unavena, odpočat mi nutno.
Bdi, hlídej! — Ze stop náhlý strach mne jal.
Já zřela vlákna z podivného roucha
tkvět v rudých růžích nad propasti tmou...
Bdi, hlídej! — Così z temna noci slouchá —
z ní vystupuje... Prchněme!... Již jdou...

*

Kdos hrá — těch zvuků živou, třpytnou mříží
snů stoupá, citů rozvírá se mhla ...

Cos jako vzruch v sonaty tónech hýří, —
kdos hrá.

Jak probuzení po vysněném divu,
stesk nevýslovný, slza přehořká
se z měkkého těch tónů line vlivu ...

Kdos hrá.

Před zraky hynou vybájené světy ...

Na oknech hasne jiskra slunečná ...

Ve štíhlých vázách vadnou bílé květy.

Kdos hrá.

Bezmiechowa 1912 (ve vých. Haliči).

HELENA BEATUSOWA:

Znovuzrození pohanství.

Klíčem k veliké budově Světa jest Krása. Lidé dospěli k jakémusi podivně zkřivenému pojetí, jako by Pravda s Krásou přičily se sobě navzájem. Hlásající Pravdu, vidí v umění sídlo zla, Krása značí jim synonym hříchu, východ jest nepřítelem západu.

Pravda a Krása! — Dvě idee, které, jako dvě paži náležitosti musí k jedinému tělu, nesmějí se nikdy od sebe odlučovati.

Filosofie XIX. věku přispěla k znovuzrození pohanství, jež se projevuje ve všech součástech současné vzdělanosti. Duch starého umění zavanul k nám mocným výrazem z mytů a symbolů. Průmysl vytváří přímo nádherná díla umělecká, aby nám zpřijemnila život, vývoj módy přikazuje oblek měkký, jenž by věrně sledoval linie těla. —

Vzkříšení dramatu klassického zavznělo poslední dobou zvučněji a výrazněji, než kdy před tím. Mladí naše toužebně zírání ve svět antický, unesena vzory hrdin řeckých. Studenti z Oxfordu, z Cambrídge i od nás z Krakova jsou par excellence milovníky a buditeli Starodáv-

nosti v tomto směru. Obnovení her olympijských (ve Štokholmě), vyučování ve volné přírodě, tělocvik a eurytmický tanec, sestavovaný dle starobylého vzoru řeckého; názor na tělo jako na konkrétní formu vnitřní naší individuality: vše toto dokazuje, že blízký jest den vzkříšení pohanství v nejkrásnějších a nejvzácnějších jeho zjevech. Slovem, přítomnost vrhla se vášnivě vstříc světu starobylosti. Jaký bude praktický účinek toho hnutí, jež se uplatňuje den po dni mocněji — kdož může předvídat?

Zdá se však, že eudemonismus řecký, dávný epikureismus a nový nietzscheismus stvoří společně nové umění života, založené v jisté svérázné vnitřní hygieně a rovnováze mravní. Uvedou eurythmii, ušlechtilou úměrnost v každodenní, všední život lidský, usnadní vzrůst energie k dostupování nejvyšších vrcholů myšlenkových; eurythmii, jež stane se zřídlem síly a nadšení činům lidským. —

(Úryvek z většího, ještě nevydaného díla.)

MARYLA WOLSKA:

Má duše . . .

Tou mladou dívkou povždy bude moje duše,
co za svitu s džbánkem na jahody šla si —
tak svěží, smělá, mladá, v důvěřivé tuše,
že přetrvá i léta věčností své krásy;
tou mladou dívkou povždy bude moje duše.

Má duše v zeleném jde vínku na vrkočích,
jde sama svojí stezkou, volna, jak pták v lese!
Jen slunci v pas se sklání, s jitřní rosou v očích . . .
Jak vítr svobodna se nad životem nese
má duše v zeleném svém vínku na vrkočích.

Má duše nikomu se do rukou vzít nedá,
je svá a není ničí, známá pranicomu!

Až za ten boží svět panenské srdce zvedá,
jak děvče jahod džbán si večer nese — domů...
Má duše nikomu se do rukou vzít nedá.

HANNA KRZEMIENIECKA:

Zosobnění myšlenky národní.

V každém souboru lidském jsou jedinci, v nichž se projevuje obzvláštní silou, v nichž jaksi se zohniskuje Duše národa. Individuality tyto vyznačují se hlavně tím, že zájmy Vlasti zaujímají v jich duši a srdci místo nej- přednější, proti němuž mizí a na další, podřízenější místo se odsouvají osobní jejich zájmy. Zdá se vlastně, že jedinou zvláštní jejich záležitostí jest osud a dobro národa. Je to výhradní cíl jejich života, jenž všechny jiné sou- středuje a spojuje.

A tím, že tak podřizují vlastní osobnost dobru obec- němu, že se vzdávají úzké míry tužeb svých zvláštních a rozšiřují je na okruh všeho národa s ním se sjednocu- jíce a v něm se ztápějící, nastává podivuhodné přeby- tostnění. Přestanou býti jednotlivci a stanou se — ná- rodem. Nejenom vyslovují určitou ideu, — ale jsou s ní nerozlučně spojeni. Ztotožňují své blaho s blahem a štěstím Otčiny, stotožňují se s ním zároveň v duchu sami.

Tací mohou říci s nesmrtelným otcem národa na- šeho, věštcem Adamem:

— Já a Otčina jedno jsme. —

Jedinci tací působí na společnost zvláštním vlivem, přímo nezměrným ve svých následcích a důsledcích, oním tónem ducha, jež dodávají celku. Proniknutí veskrze bohatstvím citovým, sebezapřením, obětavostí — vyvolávají v jiných srdcích rovněž záchvěvy citů podobných. Jako ve světě hmotném budí každý zvuk odpovídající mu výchvěvy ve strunách uzpůsobených k souznění a souzvuku, tak i v okrsku duševním: hlas

hrdinnosti vyvolává na strunách duší jiných zvuky, jež bez tohoto hesla spaly němé, hluché a ztuhlé. Veřejná jejich působnost má mohutný význam nejen bezprostředního účinku, ale i účinků jsoucích ještě v zárodku, k nimž povzbuzují širé kruhy kolkolem.

Ve všech dobách dějin, zvláště však v dobách usilovného zápasu a utrpení nacházíme jedince, představující jádro a třešť národa. Vzniklí z lůna národa, tvořící složky jeho, jsou jako nejvyšší štítový pásma horského, nejmohutnější stromy pralesa, — v něž také nejčastěji bijí blesky.

A rozvíjí-li se národ náš stále a spěje ku předu přes těžké podmínky své existence, neztrácí-li ničeho z duševních svých vymožeností, ale stále po dalších sahá: děje se tak do značné míry impulsem oněch jedinců. v nichž se soustřeďuje jeho síla ducha a kteří spojivše v daném ohnisku jeho elementární popudy, organisují je v sebevědomé a účelné snažení.

Oni právě udávají tón ducha zastupům slabších, váhavých, nerozhodných, jichž sebevědomí třeba zvýšiti a citění prohloubiti, by bylo schopno ozvati se ohlasem vhodným a shodným v pravý čas; massám, neschopným samostatného soudu a přesvědčení, které musí čerpati z duší jiných; těm, kteří ve chvílích nutnosti výběru a rozhodování musí míti jakousi direktivu z vnějšku — těm, jichž jméno jest: legiony lidu. Celé massy, které. jsou-li zústaveny podnětům vlastním, rozprašují se v chaotických, vzájemně se ničících výpadech a hodech; obráceny však jedním směrem, řízeny jedinou myšlenkou a vůlí, soustředěny — tvoří moc.

Jednotlivci tito zasahují do hlubin národa, aby z neurovaných, elementárních, spletených podnětů vykřešali uvědomělou myšlenku. Shromažďují v sobě sebecit národní, jenž v jejich myslích dochází k svéuvědomění. Síly tyto kolují v celé současné společnosti, ale koncentrují se vzmocněné v čelech nejvyšších, ve která též nejčastěji bije hrom.

A jako v žití jednotlivcově utrpení prohlubuje duševně, zvyšuje sílu citu, rovněž i v národech, odsouzených k losu těžkému, rozvíjí se síla ducha mocněji než ve společnosti spokojené a syté. Neboť kdežto ve společnosti takové bývá schopnost i projevování citů pro celou žádoucím a často i prospěch přinášejícím úkazem: tu naopak každý jich projev svolává na původce blesky a vystavuje prsa jeho úžehu bouří. Tam — ve společnosti klidné a spokojené — projev vlasteneckého citění přináší zisk, vyplývající ze souhlasu a souladu s celkem: tu — značí to, že bere nositel toho citění v prsa vlastní bolesti všech, že jest hotov přinésti sebe za oběť a vydati se v muka za všechny.

A proto v národech utlačených nositelé lásky ku Vlasti, stotožňující se s ní v jedno až do stupně, na němž člověk již přestává býti jednotkou a stává se národem — musí býti lidé nejvyšší míry ducha, lidé, uskutečňující na zemi ideály Kristovy.

ORKA (Melania Rajchmanowa):

Z ruchu ženského ve Francii.

Ruch ženský ve Francii může se vykázati mnoha činitelkami, jež se zápalem se ho účastní. Proč přes to postupovala zde věc zrovnoprávnění obojího pohlaví pomaleji než v zemích jiných?

Zajímavě bude vyslechnouti důvody, jakými se řídila »Generální Rada departementu Seiny«, zamítajíc přede dvěma lety návrh senátora Martina pro hlasovací právo ženám.

— »Kdyby občanky francouzské nebyly svým osudem spokojeny,« — tak zněla oficiální odpověď, — »byly by již dávno si vydobýly, po čem touží. Však praví přísloví: »Čeho žádá žena, to chce i Pán Bůh sám« — natož teprv obyčejný smrtelník.

Generální rada vyčká všeobecné vzpoury všech Francouzek, nežli se přesvědčí o skutečné potřebě zamýšlené reformy.« —

V této ironické odpovědi vězí určitá výzva k ruchu ženskému. Pravíť, že obětavé úsilí jednotlivců nebo nečetných korporací nestačuje.

Aby způsoben byl nátlak na těleso ústavodárné, třeba promluvití netoliko v zájmu žen, ale i — v jejich jménu. Třeba být vyslancem a představitelem zorganizovaných řad, hotových k obraně svých požadavků; jedním slovem: třeba uvědomit a zorganizovat m a s s y.

Nyní to ve Francii pochopili. Těžiště činnosti přenáší se ze salonů a měšťáckých klubů v pracovny dělnické. Propaganda kooperativní spolu s palčivostí životních potřeb bojují proti drahotě bydlení a živobytí. »Svaz pro volební právo žen« zdůrazňuje v řadě schůzí a brožur, že jednou z příčin rostoucí přestupnosti zákonů jest nouze a jednou z příčin nouze vzrůstající se využitkovávání práce žen a dětí. Ve Francii pracuje půl millionu dětí v obchodu a průmyslu.

Do boje o reformy, zabezpečující morální i fyzické zdraví pokolení příštích, musí se postavití ženy, opatřené zbraní, jakou dává v zemi všeobecného hlasování volební lístek . . .

Agitace prováděná v tomto duchu získává opory stále větší.

Za letošních voleb do samosprávy staví »Liga voličů« v zájmu součinnosti žen v obci ve dvou pařížských okresech ženské kandidatury. Kolem tisíce hlasů, vyslovujících se oficiálně za přijetí do Městských Rad Elišky Renaudové (učitelky) a Magdaleny Pelletičové dokazuje, že vláda počíná směřovati ke změně nejvlastnějších pánů situace, ke změně — voleb.

(Úryvek z větší práce.)

Psáno v Paříži.

MARYA ZIECHOCKA:

Z „Lánu Mládeže“.

(O aforismech.)

Aforismy jsou jako květy zahradní nebo skleníkové: radost očí a svátečnost v hovorech a na schůzích.

Jiní praví, že jsou krásné myšlenky pilulkami pro mravní zdraví.

Ale ani to ani ono nespátříme často na cestě, kudy jest se bráti oráčům »Lánu Mládeže«.

Naše jarní setba teprve po letech úpalu dá úrodu. A snahou naší jest: vychovati přímé, zdravé pokolení, jež by dovedly nadchnouti svaté runy slavných blan a které by pilulek ethických nepotřebovalo, píšic svými činy aforismy života — — jako náš věštec Adam Mickiewicz toužil psáti děje Polsky bitevním bubnem.

Krakov, v červnu 1912.

STANISLAWA RYCHLOWSKA:

Heslo:

Příteli služ!
Při Bohu srdce,
při práci ruce!

Krakov, v červnu 1912.

WLAD. MUKULOWSKA:

Královna.

Za sedmerými horami a za sedmi řekami vypíná se na příkré skále slunečný hrad Štěstí. Dosti dlouhá k němu cesta vine se nad strmou propastí, ostré kamení zraňuje nohy — úpal i mráz trýzní střídavě poutníka a nikde není hospody, kde by mohly spočinouti unavené údy. Není

snadno najítí směr, — ne jeden hledá, hledá po celý život, chodí stále okolo, ale stihnouti směr a dospěti nedovede. Je potřebí velké odvahy a sebezapření, a především čistého srdce, aby bylo lze odkrýti cestu z nížin do Slunečného hradu.

Za to na výši čeká štěstí bezmezně. Sotva že přichozí vstoupí branou, zapomene na únavu i nehody, najde tu vše, po čem toužil a co miloval.

Tu uslyšel zdejší král, že daleko na severu leží země nad vodami překrásného jezera plná vlnících se lánů zlaté pšenice a plavého žita, že žije na ní lid statný a spanilý, jenž věren je starým obyčejům a miluje víru svých otců.

Nikdy žádný z jejich synů nezaklepal na bránu Slunečního hradu. I podivil se král a poslav k mudrcům kázal jim vyhledat onen přepodivný kraj, kde lidé nehledají štěstí.

Vyšli mudrci a dlouho se nevraceli. Když pak objevili se konečně před tváří svého Pána, byla tvář jejich smutná a bleďá.

»Milostivý králi,« pravili, »byli jsme v krásném kraji, plném vzdělaných polí a zelených lesů. Lid je tam příčinnivý, vždy stál na stráži práva a vlastní hrudí stavěl se na obranu sousedů proti nápadům nepřátel. Ale zlý nepřítel je přepadl a svázal jim ruce a těžkou stoupu postavil jim na hrdla. Brání se tedy vši silou proti záhubě; ženy, děti i muži namáhají a snaží se usilovně, by jich nezdušila ukrutná přesila. A duše jejich, krvácející z bojů, nemohou snítí o štěstí. Chtějí splniti povinnost do poslední chvíle, doufajíce, že dobrá věc zvítězí. Nemají odnikad pomoci — není toho, kdo by jim ukázal cestu k slunečnému hradu.« —

U trůnu stála milená dceř králova, krásná jako jitřenka, radost a světlo všeho domu.

»Otče,« pravila, »třeba pomoci těm nešťastným. Pošli jim učitele, kteří by hojili jejich rány, tišili je v neštěstí a vlévali jim naději, že vytrvalost jejich dojde odplaty!«

I děl král mudrcům:

»Je-liž kdo mezi vámi, jenž by chtěl vyplniti královnino přání?«

Ale nikdo nechtěl.

Cesta byla trnitá a temná, nepřítel dole silný a ukrutný — nikdo nechtěl dobrovolně zřít se štěstí, aby šel mezi nešťastný lid.

Ponenáhlu přestalo se mluvit o severní té končině. Jenom královna ptala se den jako den vždy z rána strážníka u vchodu:

»Nepřišel nikdo z nešťastné země?«

»Ne, paní, nebyl tu nikdo.«

Až jednou přišla královna k otci a pravila:

»Pane, je mi líto toho lidu. Potřebuji pomoci a sami si poraditi nemohou. Dovol mi zajíti mezi ně; naučím je štěstí!«

Všecek dvůr zachvěl se vzrušením a všichni jali se panně vysvětlovat, že její úmysl jest šílenstvím. Jenom král poceloval dceř na čele a pravil:

»Jdi, máš mé požehnání!«

»Královno,« mluvili k ní mudrci, »víš-li, čeho se zříkáš? Zústavuješ otce a věrné své sluhy a půjdeš v kraj neznámý, mezi lid cizí a snad nepřátelský.«

»Vím,« řekla dívka.

»Nelekáš se béd a nezdaru?«

»Nelekám.«

»Čeká tě těžký znoj na neúrodné půdě, budeš se musit skrývati před zlým okem mocného nepřítel!«

»Nebojím se ničeho.«

»A bude-li namáhání tvé bez výsledku, přijde-li tvé úsilí na zmar?«

»Pak začnu znova.«

»A ublíží-li ti?«

»Snesu to.«

»A jestliže ti, jejichž věci se ujímáš, pro něž opouštíš hrad slunečný, otce i slávu, jestliže ti povstanou nepochopením a zradou proti tobě? Pohrdnou-li tvojí obětí a zdeptají tě v prach jako nepřítel?«

»Otevřte bránu!« rozkázala královna.

Zaskřípaly závěsy a řetězy, spadl těžký most — —
Královna rychle překročila práh neobracejíc hlavy. Za ní
ležel hrad, zclacený zapadajícím sluncem — a s nejvyšší
věže vysílal král požehnání za odcházející dcerou.

Před ní temná dál, mrak a noc.

Ale královna šla plna naděje, jista, že se vrátí, ve-
douc si průvod šťastných.

Šla do světa, mezi lidi.

Po roce poslal král posly pro dceru.

Nalezli ji v bídě chatce, jak skloněna nad ložem
chudšasovým ovazovala mu rány.

»Král a Pán náš pozdravení ti posílá a táže se, ne-
ráčíš-li se vrátiti na Slunečný hrad? Neboť nepřišel posud
ani jediný poutník z této země, a Pánu našemu smutno
jest bez dcery.«

»Poproste otce, aby mě dovolil ještě aspoň na jediný
rok. Nevykonala jsem mnoho, ale vím, že získám ten lid.«
Odešli zarmoucení.

A po roce znova poslal starý král pro dceru.

Nalezli ji na poli, jak pomáhá žencům při práci.

»Král a Pán náš pozdravení ti posílá a táže se,
nechceš-li se vrátiti na Slunečný hrad? Přibylo již ně-
kolik poutníků z této země — a králi našemu smutno
je bez dcery.«

»Poproste otce, aby mi dopřál ještě alespoň jednoho
roku! Lid se ke mně hrne, i doufám, že jej časem získám.«
Odešli zarmoucení.

A po roce starý král znova posílal pro dceru.

Nalezli ji zářící na prahu chaty a kolem ní množství
děti; s lesknoucíma se očima naslouchaly slovům králov-
niným.

»Král a Pán náš milostivý pozdravení tobě posílá
a táže se, neráčíš-li se vrátit do Slunečného hradu?
Neboť poutníků přichází k nám odtud stále více.«

»Ne,« odpověděla královna. »Zamilovala jsem si ten
lid, a nikdy již se s ním nerozloučím. Až snad tehda, až
se obejdou beze mne.«

I zůstala královna v nížině.

A až posavád chodí po chatách, pomáhá, podpírá, těší, ukájí žaly a slzy, učí všecky slovem i příkladem, ukazuje cestu k výšinám.

A ač sama je tichá a skromná, setba její práce vyrůstá hojně a stále méně bolesti a zoufání je v severní končině a stále více radosti v lidu a stále snáze jest jim vznésti srdce vzhůru. Až se nepřítel podivuje a cítí, že jest síla vyšší nad sílu železné pěsti.

Lid pospíchá v zástupech do Slunečného hradu, těší se nalezené cestě. Někteří připisují zásluhu sobě, jiní nedoceňují královny, jen nemnoho jich ji ctí a uznává za vysvoboditelku z útisku.

Ale v den velikého účtování stane ona před králem v čele těch, jež její láska přivedla před jeho trůn.

A tu spadne zdání jim s očí, poznají velikost oběti panenské a uzří s obdivem, že jest královskou dcerou ta, kterou znali na zemi pode jménem učitelky lidu.

OLGA BILIŇSKA:

Letní jitro.

(Svému příteli.)

Zahrada moje, rozehraná září a vášním kouzlem ranního slunka, smála se mi vstříc nepojatelným příbojem vůní, vystupujících z kalichů květných jako chorál božské Krásky a udivovala mne přepychem byzantinských klenotů. Pohybovala jsem se, celována žárem ranního slunka, jako přelud nějakého snu vším tím bohatstvím barev a vůní, vdechovala jsem arkadické vánky, zadívána v celé růžence plamenných růží, zaslouchána v symfonii hmyzu.

Konečně zavedla mne cestička do zákoutí, kde již nebylo toho přepychu a té orgie barev, jenom smaragdová zřícenina leskla se pod letním slunkem zlatistými skvrnami a proužky — a šedá zeď končila ono prostranství.

Zatoužila jsem po tichu, po odpočinku a potěše, neboť mne tíží kletba vlastní, bolestné, přesmutné myslí.

Vyhledala jsem si kout, kam slunce nejméně svítilo a požehnání ticha sneslo se sem za mnou; ticho ulehlo mi u nohou.

Kolem mne mlčenlivé zříceniny, šeré stěny, rozryté tajemnými runami, mrtvé zdi, na něž stále klade své prsty slepý poutník, Čas.

Opuštěný, zapomenutý kout. Žádný květ nezvučí tu plamennými fanfárami, aniž tu dozrává zlatý plod překypující jeseni vstříc.

A přece nejsou tyto zříceniny tak opuštěné. Nalezla se věrná rostlina, jež hadovitými úponkami opletla trhliny a královský smaragdový přehodila na ně plášt. Břečtan pokrýl trhliny, rozsedliny, nepěkné štěrbinu svojí zelení, jež má do sebe cosi z tragiky zapomínání; a tak nebyl rušivým smutný půvab tohoto zákoutí. Byla v něm jakási elegičnost, jakási böcklinovská nálada, cosi, co dýchalo báchorkovitým ovzduším pohádky — cosi, co v jeseni připomíná vesnu.

I vešla duše moje, již slzy a žal pokryly právě takovými tajemnými runami, v příbuzenství s tímto zákoutím, a zazářilo mezi námi duhové smíření.

Zavřela jsem oči a bloudila jsem vzpomínáním po svém životě, životě bez včerejška i zítřku, jenž se vleče se mnou únavou a pustotou cest z dále v dál k neznámému konci.

I vstoupily mi na mysl ony hodiny vnitřních porážek, jež jsou mnohdy jedinou ranou, za šera zoufání a zkamenělosti vzpurného citu. Hodiny nemohoucnosti ducha uprostřed pouště, kdy již vyzněla a zhasly klenoty nejsladšího milování a zbývá jen stigma strašlivé tíhy osamělosti; neboť duše ztratila oporu a důvod bytí, zůstala za životem stínem a přežitkem uprostřed lidského žároviště, jež pálí rozžhaveným železem výsměchu a vrhá slova jako políčky.

Když jsem spatřila dobrotivý onen brečtan, stal se mé duši stříbrnou kotvicí; i vešel ve mne záchvěv nej-

hlubší lidské rozkoše — štěstí, jež poznáváme, otvírají-li se nám nové světy.

Pocítila jsem, že duše moje, spálená požehem neukojených hnutí a vášní, plná ozvuků marnosti a zkoušek vystřízlivění — odpouští vše a se vším pocituje soucit. Došla jsem jasného klidu a objevila jsem mezi přítomností a sny budoucnosti zlatou lásku. Pocit úlevy vplynul pomalu slunečními vlnami do siré duše.

I uvěřila jsem, že jako ty ruiny nalezly objeti věrného břečťanu, tak i já najdu snad na sklonku života věrnou něčí duši, jež zamčenou, pustou komoru mého srdce otevře klíčem stříbrným.

I uvěřila jsem, že přijde ten, jenž rozsvítí hasnoucí lampu duše, která vytrvala o hladu slunce, bičovaná vichřicemi. Že přijde nějaké štěstí zázrakem chvíle nanebevzetí a vzpřímí mne — neb jsem se nedala docela zlomiti dobami čekání.

I uvěřila jsem, že najdu ducha bratrského, jehož oči mlčením budou ke mně mluvit o věcech velkých a svatých. Že přijde ten, jenž každé myšlenky truchlivé záblesk slíbá s bílé skráně, každý srdce rozvichřený zvuk utiší ve svém objetí a úkojem tichého laskání pokryje smutné myšlenky jako šňůrami nejdražších šperků.

I vrátila jsem se ku prahu svého domu, uklidněna jakousi elysejskou tišinou, jež ulehla na duši mlčky jako slunečný květ, a již doznávají jenom ti, kdož uvědomili si konečně štěstí vyplněného života.

Mysl moje, unášená zápřeží bílých gryfů, rozjasnila se tou chvílí hellenskou, chvílí nové víry po dnech cynické zoufalosti, chvílí, jíž jsem tam prožívala dojmy nejtíšší a nejhlubší.

Objev ten mne přesvědčil, že mohu míti štědrý večer života, jenž mi daruje hodiny růžových perutí, zapřažené ve vítězný vůz pravé lásky.

Jenom víry třeba a mnoha trpělivého klidu.

Přísaha.

Na tom rynku, na krakovském,
sebralo se lidu síla;
k chlopu chlop tu, jako doupci,
jako duby mladé, vzrostlé;
a i starších, křepkých ještě,
rovněž nebylo tu málo.
Ba, i vojska hrst tu slušná,
ač to byly jenom zbytky
ze všech kdysi ozbrojenců.
Všichni patří v jednu stranu;
v jednu stranu — a všem v očích
očekávání se třese . . .
Konečně však zvolal kdosi:
Už jde! Už jde! Už je blízko! —
Všichni sebrali se v duchu,
myšlenky své pořádali.
A jen vítr, jarní vítr
do ucha jim šeptal cosi.
Šeptal asi dobrého cos,
neb jim líce veselaly,
z prsou vznášely se vzdechy.
Blížící se — vcházel nyní.
Zaujal místo vyvýšené.
A kdy všichni spatřili ho,
všichni vzkřikli jedním hlasem:
— Nechať žije náčelník náš!
Náš Tadeáš, náš Kościusko! —
A Kościusko rozhlédl se,
líce se mu rozjasnilo,
zahovořil: — Hej, vy bratři,
lide drahý! Zemí naši
nepřítel náš chce nám vzíti
a v poddanství národ celý
zabrati chce pod svou vládu! . . . —
— Nedáme se! Vyženem ho! —

ozvaly se všechny hlasy.
— Jen ho sproved, náčelníku! —
Tu Kościusko z přímá srdce
odtušil jim těmi slovy:

— Sprovedím ho! Bůh je s námi!
Jenom mi tu přisahejte,
že budete bojovati —
a ne v jednom — se mnou boji.
V boji, pokud síly stačí,
pokud vraha nezaženem
a otčiny nespasíme! —

Hlas ten bouřil z hloubi prsou,
z prsou křepkých, plných síly.
Rozvíval jej vítr jarní,
v nejdálnější vál jej strany,
po těch polích, kde se sněhem
prodírala černá země.

A to slunko, slunko března,
sněhy všechny rychle vpilo,
na lid všechen usměvavě
okem zlatým popatřilo.

Kościusko pak, jakož slíbil,
lid krakovský vodil v boje.
A již na prvního dubna
táhlo vojsko, Krakované,
táhli válčit s nepřitelem.

Blýskají se ostřím kosa,
slunko po nich zlatem skáče,
zlatem skáče po halenách,
po halenách po běloučkových,
jež oblékli Krakované.

Zahlahodil hlas Kościuskův:
— Hej na vraha! —

Nepřítel tu zástup celý
hustou černí k nim se valí,
jako těžké mračno táhne.

Krakované svoje kopy
ještě pevněj jali v pěsti,
bez dlouhého rozmýšlení
pustili se do nepřátel. —

Nenadál se cizí vůdce,
jehož Denisovem zvali,
takového uvítání.
Zuří bitva, zuří prudká.
Slunce stojí nad západem,
pohledem svým obezírá
místo bitvy: Raclavice!

Krakus posléz. Vojtěch Bartoš,
jak se dostal blízko děla,
vlastní čapku v jeho hrdlo
vecpal mu a dobře vtlačil —
tak ji vtlačil, že nemohlo
dělo pípnout, ani plivnout.

Také jiní přispěchali,
přitiskli se pevně k dělům . . .

Kopy pak se rozehrály,
jak havrani zobou vraha.
A když ukrylo se slunce,
hvězdy když se zatřpytily,
dvanáct děl tu nepřátelských
před Kościuskem řadou stálo.

Splnili, co přísahali!
Všichni známe — Raclavice. —

Žulinek u Mławy, 16./V. 1912.

ANIELA CHMIELINSKA:

Vesničanka v Knížectví Lowičském.

Knížectví Lowičské, ležící v gubernii varšavské a ná-
leževší až do roku 1795 arcibiskupům hnězdenským,

obývá lid pracovitý, poctivý, silný, zdravý, zámožný, vědomý si své hodnoty, lnoucí ke zvykům a kroji svých předků.

»Škol je málo, školek je nám třeba,
aby nám tu nescházelo chleba!«

volá mladá vesničanka z Lowičska, Alžběta Kowalczykówna, v jedné ze svých prostých, ale pravdou a upřímností dojmajících veršovaných prací. Pochopilať těžkou křivdu, jaká děje se národu nedostatkem potřebného počtu škol. Když v roce 1905 národ český měl 23 školy na tisíc dětí u věku školním — národ polský měl jich sotva 6.

Přirozeným toho následkem jest analfabetismus, šířící se do této chvíle v království polském. Národ náš, jenž kdysi býval jedním z nejosvícenějších národů v Evropě, měl r. 1905 — 70% lidí nečtoucích! Během posledních čtyřiceti roků nejen že nepokročil v před, ale couvl zpět!

Pochopila toto neštěstí národní Eližběta Kowalczykówna, pochopila, že temnota rodí neschopnost, tupost, hrozící širokým vrstvám nedostatkem »chleba«. I volá:

»Vzhůru k práci, k sjednocení,
temnoty ať déle není...
Chtějícímu Bůh pomáhá —
zas povstane Polska drahá!«

Láskou k zemi, horoucí, upřímnou láskou dýší a nadchnouti mají její myšlenky. Děkuje za ně jen sobě samé — jenom d v ě z i m y chodila do školy.

Dvě zimy! Uvědomíte si, co značí ta slova, vy, jejichž děti kořistí z pokladnice vědění po celý školní rok? Dovedete si představit, jak pokřivděno jest až dosud dítě nejčetnější — osmimilionové vrstvy lidu polského v království? —

Školní rok vesnického děcka čítá 120 dní, — ostatek času stráví dítě na pastvě, jež je skutečným nevolnictvím děcka u dobytka. Přeplněnost školy znesnadňuje učitelům učení, vzdálenost jedné školy od druhé dosahuje někdy

i šesti verst; při takové vzdálenosti donucují děti mrazy, sněhy, nepohody k vynechávání hodin, k zanedbávání učení! Školní rok zmenšuje se o polovinu — zbývá naň již jen 60 dnů.

Jaký užitek může míti z učení dítě za takovýchto poměrů? —

Rodiče hledí více na vyučení syna nežli dcery, dcera jest nezbytnější matce při domácí práci, a jakožto méně otužilá proti zimě, ponechávána jest doma častěji než hoch.

Za tak nepříznivých podmínek nemohou se rozvíjeti duše, nemohou se pěstiti povahy; a tak většinu děvčat očekává lehkomyšlnost a prázdnota. Ustrojit se v pěkný, modní, vlastní rukou utkaný šat (tkaniny lowičské mění se co do módy podle výběru barev), vystrojit se v hedvábný, drahý »gorsent«, hedvábný šáteček zavázat si mistrně na hlavě, vplést do vrkočů drahou stužku, zavěsit celá prsa až k pasu jantarovými korály, zejména však korály napodobenými (neboť pravé, že jsou menší, vycházejí z módy a bývají nahrazovány umělými výrobky velikých rozměrů) — slovem, pěkně se obléci — toť jediný obsah snů a tužeb průměrné vesské dívky. Jak silně jest připoutána ke svému úboru, o tom svědčí i ta slova písně:

»A já, dcerka z Knížectví, úboru svého
nezměním ani za půl Království polského.«

Když však se provdá, přerodí se nejčastěji v oddanou ženu a matku a plní své povinnosti s láskou a obětavostí. Její pracovitost velmi zhusta ani nemá mezí; dovede po delší čas nejísti, nespáti, oddaná své práci i sedmáct hodin za sebou jdoucích denně. Vykonává nejen povinnosti ženy, matky a domácí hospodyně, ale vyrábí i vlastníma rukama — počínajíc úpravou lnu a stříží ovec — všechn oblek jak svůj tak i dětí svých jakož i prádlo pro celý dům, čeledi nevyjímajíc.

Ke práci nestačuje jí den; splnivši své povinnosti v poli a v domácnosti — při světle lampičky přede, tká,

šije, vyšívá do pozdní noci. V době předvelkonoční »strojí« vystřiháanky — barevné, rozmanitými vzory polepené a různě upravené papírové pásky a stuhy. Vystřiháanky musí být v každé světnici; jedny jsou pěknější, jiné méně pěkné — ale býti musí; neboť jak by bylo v chatě bez ozdoby?

Novými vystřiháankami zdobí se stěny svátečního pokoje, loňské se přenášejí do kuchyně a odtud ještě — do chléva. Barvité, pestré jsou lowičské »tasiemky« (tkanice), neboť jen v živých barvách mají dcerky a ženy z Knížectví zalíbení; od amarantové (nachově červené) tkaničky u střevíce až do šátku na hlavě — vše musí být »báječně« malebné.

Vesničanky z Lowičska jsou velice milé a jemné zacházejíce s dětmi, dbají o čeládku, společně s mužem řídí záležitosti domácí a dobře se vyznají i v mužském hospodářství.

Nezasvěcuje-li muž ženy v nezbytnou potřebu, v nutnost čtení novin a knih — tu žena ve své zatmělosti neustává tvrditi, že »noviny jsou nepotřebným výmyslem a chleba nedají«. Totéž tvrdí i o schůzích, přednáškách a školách. Ale nabádá-li muž ženu ke čtení, zasvěcuje-li ji v úkoly schůzí a shromáždění vzdělávacích, vzdělává se rychle i ona.

Za příklad uvádím ženu Kimczakowu, probudilého to rolníka, jenž dovedl ženě vyložiti nezbytnost osvěty a přesvědčiti ji o ní; nelituje proto peněz na vyjížďky. Žena Kimczakowa jde na zájezd přes dvacet verst pěšky, aby cesta méně stála a aby muž nepozbyl chuti vzíti ji s sebou i na příští vyjížďku.

Probudilejší ženy touží po vzdělání, jež se jim hodí i k výchově vlastních dětí —; trápí se, nemohou-li jim ho dáti. Jsou hotovy podjímati se nejtěžší práce, aby jen synové mohli se vzdělávat na škole střední. Jedna z nich praví: »Nosím několik verst cesty smetanu a mléko do města na prodej, aby syn můj mohl se učití.«

Jsou nejen obětavé, milující matky, ale i dobré ženy. S. p. Lebedová vydala se do lesa, kde žila v boudě zří-

ženě z větví a plachty, obklopena cikány, aby jen měl muž, stížený plicní chorobou, zdravý vzduch. On měl všecko, po čem zatoužil, — ona bděla dnem i nocí, přinášejíc z města deset verst vzdáleného vše, čeho se mu zachtělo.

Jak neobyčejná byla to žena! Statečná a umějící se přizpůsobit! Sama naučila se čísti na modlitbě »Otče náš«, rozebírajíc si jednotlivé hlásky a značky slov.

Byla umělkyně celou duší! Ona vytvořila proslulé džbáněčky lowičské z husích vajec, mistrně přiozdobené uměleckými vystříhánkami z papíru. Ona vodila do musea v Lowiči děti i dospělé, přesvědčujíc je o potřebě a nutnosti vzdělání; a všecek zisk z prodeje džbáněček vykládala na museum.

Anastasia Pavlovna — umělkyně v dokonalém slova smyslu! Samoučka naprostá, sotva že se dovede podepsat, ale vystřihuje nůžkami na stříž ovcí tak lepotvárné ptáky a zvířata, tak pěkné květy a nádherné stuhy a kytičky, že vzbuzuje všeobecný obdiv. Vzory a modely své bere z vlastního okolí nepomáhajíc si žádnými předlohami nebo kresbami.

Každá občanka našeho Knížectví, byť třeba u věku starším a jen po několik měsíců mohla se vzdělávati, chápe nezbytnou potřebu vzdělání, jeho účel a úkoly.

— »Škol je málo, školek je nám třeba!« — a boдрé, čilé, pracovité, svědomité občanky z Knížectví Lowičského zazáří příkladem ženám končin jiných! —

Varšava 1912.

(Z. S . . . . KA:)

Čeho si přeji k Novému roku?

(Rozjímání polského dítěte.)

Ptáš se mne, Matinko, ptáš se i ty, Tatínku: čeho si přeji k Novému Roku? Chci-li panenku, krásně oblečenou do šatiček hedvábných, panenku, co se pohybuje, jež se

hýbe jako živá? Nebo zajímavou hru, pro rozptýlení myslí? Nebo chceš knížky — báchorky o nádheře Východu, o princích, o spící královně? — — —

Ó, netoužím již po těchto rozmanitých radostech! Už nejsem, jako druhdy, mělká a bez myšlenky. Ne, moji drazí! Já, polská dívka, vědomá sobě osudu své Otčiny, přeji si mít jen vyličení a popis polské země, dějin její minulosti slávou zářící.

Z nich budu čerpati příklad všeliké ctnosti, odvahy, utužení ducha i srdce, obrazy hrdinství.

— Tážete se mne, po čem toužím ještě?

— Po čem nejvíce musí Polka toužiti?

— Po štěstí Otčiny, po její slávě a velikosti a po brzkém, brzkém jejím znovuzrození! Toužím po sjednocení, shodě a lásce všech dětí Polsky, po všech jejích končinách.

Žádám jí štěstí v dávných jejích hranicích, v zemi rozlehlé od moře k moři!

Není v moci Vaší splniti toto přání. Kleknu však u jeslí Ježíškových a řeknu mu s vroucí důvěrou modlitbu všech polských srdcí:

— Bože, jenž Polsku v celých věků boji
Oblévals leskem moci tu a slávy,
Jenž jsi ji chránil štítem lásky Svoji
Před zlobou sudby, před nepřátel davy:
Nech Tvoje síla hradbou nám se stane,
Otčinu, Volnost — vrátit rač nám, Pane!

ANTOSZKA:

Radostná chvíle.

Jedna z nejjasnějších chvil mého života byla, kdy »Ženský Svět« přinesl mi radostnou zvěst o výstavě ženy polské v Praze a o pohostinném umístění ve svých sloupcích myšlenek a citů našich současných spisovatelek.

Jest to první slavný krok ke vzájemnému sblížení se, po němž nastoupí hlubší poznání, jehož účinkem bude plodná práce pro budoucnost. Role pro tuto práci nebude se nedostávat, neboť jednak, přes to, že opírají se tomu jednotlivci málo v této záležitosti obeznalí, odvažují se říci a tvrditi, že jako ženy, matky a občanky snášíjí Polky s Češkami mnoho společných křivd a útrap, mají mnoho společných snah a cílů, jež dají se společnými silami snáze překonati a jichž společnými kroky snáze bude dosíci.

O tomto ideálním sblížení a sdružení snila jsem ode dávna, a seč stačily slabé moje síly, již od roku 1890 směrovala jsem k němu slovem i pěrem.*)

Ó, jak se cítím šťastnou, že jsem se dožila vytoužené chvíle, kdy Češka i Polka podaly sobě ruce ku práci, směřující k obaplnému dobru a užitku!

ZOFJA CIESZKOWSKA:

Ze vzpomínek roku 1905.

...Na obzoru dějinném počalo svítati. Zazářila jitřenka svobody, povstal úsvit jitra i nové éry, jenž oslepil bledný, spoutaný národ... Přišel den 30. října 1905 a s ním ohlášení slibu konstituce v Polsce.

— Konstituce! — voláno z hloubi prsou, utištěných nevolnictvím celého století... Vracejí nám život! — Ó Bože, díky Tobě, že jsi nám dal dočkati se toho dne! —

Ulice zašuměla ruchem. Všecek život politický a veřejný skupil se na ní. Podobalo se, že sestoupila na zemi zlatá doba Hellady, kdy se ještě žilo pod blankytem, jas-

---

*) Autorka této stati, paní Antonína Pelda Smíšková, Polka rodem, provdaná za Čecha v Král. Polském, od let v obojí zemi nejchvalněji známá a nadšená pracovnice za myšlenku sblížení obou národů, obrací apoštolskou svoji činnost v tom směru zvláště k lidu a šíří v něm s osvětou i znalost dějin a národa českého. Red.

ným vědou i uměním, kdy bohové sestupovali k lidem a lidé stávali se bohy.

Podzimní, zlaté slunce svítilo lahodně a šířilo kouzelný, klidný svůj jas po rozpálených tvářích lidských, po vzbouzející se zemi.

Kde kdo vybíhal na ulici, celé město pokrývalo se hloučky rozprávějících.

Radost, nadšení obřáželo se ve tvářích. Lidé spolu mluvili, aniž se tázali navzájem po jménech, po legitimacích, po stupni společenském — vždyť nebylo tu neznámého ani cizího ani nižšího.

Všichni byli si rovni a všichni se znali oživeni jednou myšlenkou, touž radostí, touže nadějí.

Pronášeny řeči, rozumováno bez konce, s nadšením a vzrušováním se.

Tu a tam zaskřípal hlas žida-anarchisty, chtějícího při tom ohni vzmožných se a zvýšených citů národnostních ukouti nějaký vlastní svůj zájem a prospěch, ale ihned přehlušily ho hlasy dělníků.

— V míru a shodě, jen když v míru a shodě! voláno tu.

Vzrušení, zápal, nadšení zmocňovalo se davu.

Vojáci chytáni za ruce, odebírána jim zbraň, vyhazována do vzduchu s pokřikem:

— Ať žije svoboda!

— Ať žije Polska!

A vojáci lámanou polštinou odpovídali:

— Ať žije svoboda!

— Tak tedy národ vstal z mrtvých! — dokládáno s nadšením. Očistili jsme se utrpením a trýzní, a jako druhdy budeme prvními u snášelivosti a svobodě!

— Naše národní citění vyrostlo z bolesti a krve, i jest silné, nezlomné, je svaté.

— Na zemi žít jako Polák —

trebas bos, leč dobře, krásně!

Pojednou nad vlnami hlav lidských zaplál tu i tam červený praporek.

Šli lidé s přísnou, vzrušenou tváří, s jiskrami vzdoru ve zracích — a nad nimi plyne plamenná píseň, píseň smělá a uchvacuje davy, píseň jako blesk a jako požár krve.

Jako záplava požárů vznášejí se v slunci, rozvíjejí se vzduchem prapory tak krvavé, jak krvavé jest lidské neštěstí a vrhají na tváře shromážděných zlověstný lesk.

Peklo nenávisti, bolest a křivda celých věků, prokletí hladu rve ta vychudlá prsa, zeje z těch zapadlých očí.

Nesou hrom pomsty, lidu hněv, a prapor jejich vlaje a zavlaže nad trůny, rozsévaje setbu budoucnosti —

»a barva jeho, barva rudá,
neb robotníka na něm krev...«

Ale nyní, nechť si šarlatová plachta povívá nad jejich hlavami, vede je jakási naděje osudu lepšího.

— »A naši vězňové?« — vzkřikl hlas nějaký v zástupu. »Marně mají ještě kvíleti? Pojďme před radnici, zanotujme jim slavnou píseň svobody! Ať i jejich srdce zabuší živějším tepem, ať zvědí, že udeřeno na veliký zvon volnosti, že nám nadchází hodina vysvobození!« —

— Pojďme, bratři! Ať není nevole v tento den volnosti! —

A rázem jako víchr, jako jiskra elektrická proskočilo to zástupy.

— Osvobodit vězně!

— Vězně uvolnit!

Lid se hrne, zpítý touto myšlenkou, touto touhou.

— K vrchnímu policmistrovi!

— Vypustit vězně!

— Na úřad! Na radnici!

— Pro vězně! Pro vězně!

Pojednou ozvaly se zvuky hudby a zahloholyly hlu-boké, krásné zvuky písně volnosti; a uprostřed zástupu rozlehl se pláč.

Lid zpíval a plakal — plakal radostí, vzrušením, očekáváním.

Počali se objímati.

— Ó Bože! Bože! — zaznívalo ze zástupu — díky tobě, že jsi nám dal takového dne se dožít!

— Pustí-li pak je?

— Pro vězně!

— Budou svobodni... Uvidím je, ó Bože!

— Jak krásně hrají!

— Sám Bůh raduje se s námi.

— Jsme svobodni!

— Děti, za chvíli spatříte otce!

— Pro vězně! Pro vězně!

— Ať žije svoboda!

— Ó, můj synu, můj synu jediný, jdeme pro tebe!

Jali se obléhati vrata radniční.

— Otevrou, pustí je! Vrchní policista telefonoval.

— Utvořme špalír!

— Rozstoupit se! Pořádek!

Utvořen dlouhý špalír od radnice. A všechna srdce zabušila očekáváním, radostným napětím a chvějnou nadějí. A všechny oči lesklé zaslzením, obrátily se k radnici.

Na bohatě osvětlenou terasu Velkého divadla vyšli umělci i zašuměly bílé orlice a zahlaholila píseň, jež umlčela dělnický »Rudý Prápor«, a jak v ni vpadl zástup, zachvěla hradbami města:

»Bože, což Polsku!«

Před zvuky této písně volnosti počala se rozevírat těžká radniční vrata a výkřik vítězství, triumfu vyrazil z prsou zástupu.

To šli vězňové.

Rozlehl se pláč radosti, výkřiky, vítání.

— Jeničku! Jeničku! zašeptala jakás žena a chvějíc se vzrušením přivinula se k hrudi mužově.

V jeho očích zaleskly se slzy pohnutí.

— Přicházejí, — zašeptal. — Ó, jak jsou vzrušení, jak vyhublí! Nenadáli se jistě takového uvítání, takového návratu! Chtěl bych je objímat a líbat!

Lid je přijímal s nadšením, ale nepřestával se domáhat se ostatních.

Obléhána radnice, voláno:

— To nejsou všichni! Mého muže tu není! Děti mi umírají hladem!

— Zavřeli vrata — a mého tu není!

— Syna mi vydejte! Nevinného jste zavřeli!

— Vyslat deputaci!

— K vrchnímu policmistrovi!

— Vězně! Vězně! hučel hluše křik mnoha tisíců.

Lid se domáhá, hrozí, prosí.

Deputace se vrací.

— Odmítnuti.

— Odmítnuti! Vypačme vrata radnice!

— Rozbít! Ku předu, ku předu, soudruzi!

— Zbořit! Rozvalit!

Celý dav jako šílený vrhl se vpřed se strašnou vřavou za hrozeb a proklínání.

Od Wierzbowé objevili se husaři.

Kdo nebyli přímo zaujati a osobně zúčastněni v záležitosti odepření svobody vězňům, počali objevivší se husary vítati přátelsky.

— Ať žije vojsko! Nechť se raduje zároveň s námi! Ať žije volnost!

Avšak husaři neodpověděli na tento pokřik, ale utvořili kordon.

V témž okamžiku směrem od Bielaňské dav se zakolísal, zachvěl a vrhl se zpátky se strašným výkřikem hrůzy, bolesti, zděšení.

To nahajky kozácké zasvištěly a spadly na hlavy volného národa, to šavle husarské přišly pečetit konstituci krví lidu.

V záři tisíců světél, vzduchem, v němž chvěl se ještě nápěv písně volnosti, míhaly se nyní obnažené šavle, rozléhal se křik a pláč sekaných, šlapaných.

Strašlivý křik, pláč a nářek.

— Kde je mé dítě? křičela jakás matka, až to pronikalo nebesa...

— Biji, zabíjejí! Ó, lupiči!

— Můj syn, můj syn! Je zabit!

— To se přece nesmí... máme konstituci!

Konstituci! Hahaha!

Uděšený dav jal se prchati.

Na místě zbyli jen ranění, zabítí, osirocení a náhle zešilelí.

Jakýsi kozákem rozsekaný chlapec svíjel se v mukách.

Do vrat vtáhli člověka s rozpoltěnou lebkou.

Žena vrhla se na jeho tělo a křičíc zoufalostí bila hlavou o zem.

— Ó, můj muži! ó, můj otče, co si počnu s dětmi bez tebe, co počnu?!

Nějaký hrůzou sešilelý člověk prohlížel si mrtvolu a volal směje se:

— Hle, jak vypadá naše konstituce! Namočili ji v naší krvi, aby se na ni podívala celá Evropa! Hahaha!

A šílený tento smích plynul nad zástupem a hořkým výsměchem prorážel srdce a vyražel bolestné lkání z krvácejících prsou; a plynul dále, daleko, až tam, kde snad bijí bratrská srdce, kde musí býti odvěká spravedlnost a jednou sestoupí na zemi.

ZOFJA RZEPECKA:

Osvětná práce Polek v lidu.

(Od r. 1900.)

Od té chvíle, kdy dopadla první setba, vržená rukou ženinou, na lidovou nivu, uplynulo mnoho času a mnoho se změnilo.

Národ náš, zbaven jsa svobody politické, spoután nejrozmanitějšími pouty, a přes to cítící životní svoji sílu a nepřekonatelnou energii — vrhl se vášnivě na práci osvětnou a vzdělavací a v povznesení kultury, vzdělanosti i hospodářské nezávislosti země našel cestu k obrození. K této práci povolal všechny vrstvy společnosti a sáhnuv k samým základům spatřil tam právě poklady své síly. Volná, nezávislá Polska jako národ, jako lid stala se ideálem celého národa. V poslední

době literární činnosti všichni naši velcí přimykají se k lidu, v něm a u něho hledají nové, světlejší cesty.

Osvětná práce v lidu dala se ještě jiným směrem. Jako se druhy, záhy ještě, síla vnější, z výšin duševní kultury letem obětavého citu spouštěla, — v časech nejnovějších počíná se z vnitřa. Z hlubin duše lidu a utajených a dřímajících v ní sil, z prostoty a čistoty srdce jeho vytryskuje nový zdroj živého nadšení a vchází do celého národa.

Protož i dnešní knihy lidové nejsou již pracně přizpůsobovány k jeho potřebám, ale z duše jeho vytrysklé tužby, zachycené a intuicí vycítěné boly a radosti, ony ve smyslu jeho rozvoje vytyčené cíle a v oblasti jeho zálib ukazované k nim cesty.

Nikoli »snižovat se k lidu« jest dnes naším heslem, ale lid vésti vzhůru.

Z žen první Marya Konopnická pojala toto heslo nadšením svého genia. A řekl-li St. Wyspiański: »chłop potęga jest, i basta!« — sedlák je moc — a dost — povznesl ho k té moci, dal mu gesto i rozmach královsky-piastovský —: přiložila Konopnická ucho k jeho srdci a vyzpívala všecky tam hrající bolesti, touhy i smutky, všecku lásku, sny i naděje. Kratičké její »Piosenki«, ony »Na fujjarce«, »Z blízka i z daleka«, »Chata naše« — toť zároveň i celá báseň chlopství, celá pospolitá duše lidu, jádro jeho bytosti. Většina těchto písní je zcela selského původu, a to i slovy i rytmem i pojetím, vskutku živoucí duše jeho vzatá mu z úst.

Dala-li nám však Konopnická v písních a popěvcích hlas i ohlas lidového citění, pak vyslovuje jej v »Panu Balcerovi« s nesrovnatelnou s ničím jiným plastikou a silou.

Pan Balcer v Brasílii jest smutná epopej polského vystěhovalectví. Děje ohlupeného lidu, využitkovaného agenty, nepoctivými rádci, štvaného útlakem i neštěstím až za moře, zdecimovaného chorobami a nedostatkem, zápasícího s přesilou přírody a s nadlidským namáháním

a s touhou, strašnějším všeho jiného, se steskem po vlasti.

Ku podivu krásnou, prostou a úsečnou mluvou, obdivuhodným jazykem vypravuje Konopnická celé bloudivění po cizinách lidské této hromady, všecky její naděje, všecka zklamání, všecky zápasy i trudy. Odestírá celou hloubku chlopské duše, její nepřekonatelnou sílu vytrvání, moc lásky, primitivní kouzlo víry pastuší i tu duhovou osnovu mytů a podání, jež v ní dřimou až posud. V pracích geniálního talentu a ducha Konopnické můžeme lid zřítí jako v zrcadle nejčistším; národ může čerpat z nich naději v budoucnost a rozvíjet svoji lidovou individualitu.

Kolem r. 1900 objevila se a zatřpytila na nebi haličském přečistá hvězda, stanula nad nízkou střechou vesnickou a dobrou novinu zvěstovala maličkým. To Marja Wyslouchowa počínala svoji činnost na nivě lidové. Její články k lidu, ty prosby plně nadšení, horoucí appelly jeho k povinnosti byly jako přečisté výzvy trouby archandělské, volající k světlu zmrtevýchvstání. Celé svoje velké srdce, všecku krásu duše a schopnost literární oddala Marja Wyslouchowa lidu.

Psávala články v »Kurýru lvovském«, v »Przyjacielu ludu«, redigovala »Przodownici« v Krakově, až konečně založila i vydávala ve Lvově list »Zorza«, měsíčník pro ženy vesnické. V »Zoři« dala Wyslouchowa vzor, jakou má být osvětová práce pro lid. Její korespondence se čtenářkami »Zory« byly pohovory s nimi, plně přátelské srdečnosti, sesterské rady a nejlepšího povzbuzení.

Knížky Marye Wyslouchové pro lid, jež se rozešly v tisíci výtiscích po zemích polských, jsou skutečné perly v lidové literatuře. Podivuhodnou, kouzelnou mocí a plamenným citem budí ducha lidu, ducha národa, sílí srdce a povznášejí duše prosté v prapiastowské sílu a povahu.

Psané jazykem prostým a krásným, účelně, pevně a rozumně, snadno pronikají k mysli prostých a malých, nebudíce v nich pocitu křivdy a ponížení.

Maria Wyslouchowa svým způsobem psaní probudila v lidu dřímající inteligenci a zdravý selský rozum obrátila ve směr jemu příslušný.

Setba jejího péra velmi jest hojná. »Vypravování Bartošovo o Polsce« (Opowiadanie Bartosa o Polsce), »Konstituce třetího máje«, »Za volnost a národ«, životopisy Mickiewicze, Lenartowicze, S. Goszczyńského, K. Ujejského. Životopisy ty mají zvláštní svůj ráz, neboť jimi vine se celá historie dané doby, vyvstávají z ní živé, jako na dotyk předvedené idee, až sám obraz básníka se vší plastikou a silou stane před očima čtenářovými.

Z české literatury překládala Karolinu Světlou, Jiráska, Stroupežnického, Vilmu Sokolovou, ze srbštiny Lazareviče, ze slovenštiny Kersníka, z bulharštiny děje Stojana, z ruštiny Korolenka, Garšina a Tolstého.

Působnost Marji Wyslouchové zanechala hluboké stopy a vynikla výrazně v písemnictví lidovém, razila dráhu novým směrům a otvírala průhledy novým názorům, vztyčila přímo slavnou a posvátnou ideu poslání lidu v národě.

Proto též s ní i po ní povstal celý zástup nových pracovníků, jenž vyšel na úrodná a ladem ležící pole a osévá je. Měsíčník pro vesnický lid »Zorza« vychází ve Lvově až posavad za redakce »Komitétu osvětového jména Marjy Wyslouchové« a spolupracovnicemi jeho jsou Anna Augustinowiczowa, Wanda Dalecka, Zofia Strietelska-Grynbergowa, Anna Rozemberžanka, Jadwiga Warchalowska, Marya Gerzabkowa.

Od r. 1908 vychází ve Lvově měsíčník pod titulem »Poradnik dla teatrów i chórów włościanskich«, věnovaný lidové scéně, v kterémžto listě vydatně pracují Zofja i Irena Mrozowické, Marya Bruchnalska, M. Smoluchowska, Janina Stachlówna, Zofia Rzepecka.

Knihy pro lid píše: Janina Sedlaczková, Walerya Szalay, Wanda Dalecka, Jadwiga Strokowa, Marya Turzyna, Morzkowska (Marénné)-Kulikowska, Czajkowska Marya, Anna z Działyńskich Potocka hr., Źiólkowska Wanda.

Pro lidovou scénu píší:

Anna Neumannowa, Zofja, Mrozowicka, Jadwiga Strokowa (Jadwiga z Lobzowa), Marya Bruchnalska, Zofia Rzepecka, Klementina Sternalówna.

Skromný ten hlouček pracovníc svědčí přes to, jak velice ženy polské pochopily, že skrze lid třeba spěti k činu, činem pak k Vykoupení.

Lvov, 15. června 1912.

MARYA SIEDLECKA:

Naše cesta.

Skrze ženu třeba spěti k volnosti a obrození národa!

Jakou vychovatelkou mladých pokolení je žena, taková je budoucnost národa. Vychováváme tudíž ženu v apoštolku věci národní — a dobudeme dřívě a lepší budoucnosti — a v ní volnosti.

Krakov, v červenci 1912.

STRUČNÝ PŘEHLED DUŠEVNÍ ČINNOSTI POLEK.

NAPSALA

STANISLAVA KORCZAK

PŘELOŽILA

PAVLA MATERNOVÁ

VYDÁNÍ SEKCE LITERÁRNÍHO KOMITÉTU VÝSTAVY
PRÁCE ŽENY POLSKÉ V PRAZE ROKU 1912.

*Kdo život cení jako úděl Boží,
jak poklad citů, pole přičinění,
ten klidně hlavu do mohyly složí,
neb ví, co zemské, že se v zemi změní,
leč jiskra Boží, chrání-li ji v duši,
hrob přetrvá, a smrt ji neporuší.*

V krátkém tomto náčrtku nemohu podati výstižného vypsání veškeré duševní činnosti a literární působnosti Polek.

Chci zde toliko nastíniti význačné obraty v rozvoji ducha a charakteru, u výchově, tvorbě a snahách svých rodaček, jakož i podati charakteristiku a myšlenkový směr znamenitějších našich spisovatelek, obzvláště básnířek.

Již dávno před tím, než počaly rozvíjeti činnost literární, uplatnily se Polky v životě veřejném, spravující majetek rodinný a účastnice se při samosprávě, zvláště poblíže hranic.

Vyplývalo to z daných poměrů. Neboť zatím co odraželi muži s jedné strany nápady Germánů, již bývali stále chtívi našeho majetku, s druhé strany pokusy divokých Prusů a Žmuďanů, a kdy hrudi svou štítem byli Otčině, ujímaly se ženy kormidla správy, jakožto nejvěrnější a společným zájmem nejúže připoutané společnice.

Łoziński praví, že místo hledati ženu říkalo se za dávných časů v Polsce: hledati přítele.

Z toho vysvítá, že i vychování mladého pokolení v dávné Polsce záleželo hlavně v působení matky rodiny.

Městské listiny a zápisy Krakova, Lvova, Lublina, Žólkwe a mnoha měst jiných dokazují, že ženy v Polsce byly zakladatelkami veřejných skladišť a zásobáren. škol, opatroven, útulků a špitálů; že ženy samy stávaly

před soudem, ať již v obraně zájmů vlastních nebo v zastoupení mužů, příbuzných a přátel, opatřeny plnomocenstvím.

Marya Lanckorońska a Zofia Chodkiewiczowa staly se i slavnými své doby právníkyněmi svými vědomostmi a učeností svou. Městské ony zápisy zaznamenávají rovněž, že majitelky panství pronášely rozsudky nebo osvobozovaly odsouzené, bývaly někdy doživotnými členy starostenských sborů soudních, slovem, že zaujímaly své místo v patrimoniálním soudnictví.

Ve století sedmáctém, r. 1696 Anna Wielopolska napsala řád pro hospodářské správce a lid na svých panstvích.

Později napsala kněžna Jabłonowska osmi-svazkovou »Ústavu všeobecnou (Obecný řád pro správce svých statků)«. Nechť však raději stojí zde sám citát ze starých zápisů: »Na statcích Anny Raciborské zapomněl lid obecný, co je pláč, když ona ujala se tam správy.«

Vidíme tudíž, že svým časem zaujímaly ženy v Polsce širý okruh působnosti. A tak není divu, že Polky dávno již uznaly za nutnou rovnoprávnost žen s muži. Stopy takovýchto snah nacházíme v XVII. věku za vlády Władysława IV., v memoriale, složeném vyslankyněmi Malopolska, Velkopolska a Litvy.

Nejráznější požadavky tohoto pamětního spisu byly: Obmezení všemohoucí tehdy vlády otcovské, svobodný výběr manžela, ochrana vdov a sirotek před správou mužskou, jež nejednou moci své nad nimi zneužívala tím, že jich vykořisťovala, jakož i požadavek, aby muž nesl odpovědnost za své jednání, získal-li si u dívky lásky vzájemné.

Měštky, rovněž jako majitelky pozemků rozmnožovaly své jmění vlastní svou prací, docházejíce často při obchodu nemalé přízně Štěstěny. Zimorowicz píše, že za jeho času (ve století XVII.) Anna Łaska, Lwovianka, vedla a udržovala rozsáhlou korespondenci s ob-

chodními domy v Německu, v Anglii, v Itálii atd., ba, za účely obchodními podnikala i četné a daleké cesty. — Týž Zimorowicz ve svém díle: »Viri illustres« praví, že »za času rozkvětu Lvovských škol dívky městské přednášely klassiky v originále«. Vychovávaly a vzdělávaly se v Polsce za doby humanismu dívky stejně jako hoši. Učily se ve škole nejenom latíně, ale též zacházení a vládnutí všelikou zbraní, čehož zvláště při hranicích nezbytně bylo třeba. Teprve když Marya Ludwika a Marya Kazimíra zaváděly a zavedly francouzské kláštery: Wisitek a Sakramentek, změnil se zdravý ten směr výchovy žen. Poctivá polská pracovnice počala se předělávat v »mamzelku«, brebentící po francouzsku. *

Vůbec obliba cizozemštiny nastává u nás zároveň s oslabením, klesáním a znenáhlym úpadkem šlechty polské; zaváděla se salonovost výchovy polských žen a obmezování veřejné, sociální jich činnosti. Teprve od té doby, jež značí znovuzrození a obrození se ducha národního — setkáváme se přes úpadek a roztržštění šlechty znova s tak statečnými ženami, jakou jest *G r a b i a n c z y n a* na Podolí.

V domě jejím a za jejího vlivu rozhodovalo se o všech téměř záležitostech vévodství, a na malé sněmy v Křemiinci r. 1782 a 1786 prorazila svými kandidáty.

Druhá rovněž svérázná postava byla kněžna *I z a b e l l a*, jež rozvíjela svoji působnost na poli osvěty lidové jak ve směru zdokonalení rolnictví a zahradnictví tak i v duševním rozvoji selského lidu polského.

Z okruhu věd, zdá se, že pozornosti Polek došla nejprvé *m e d i c i n a*. Jedna za starodávných kronik zaznamenává, že: »v r. 1278, tedy ve XIII. věku slavnou lékařkou v Poznani byla jakási *J o h a n n a*.« V Krakově pak v následujícím věku XIV. skutečně léčila jakási *K a t e ř i n a*.

Zajímavé jsou vzpomínky na Kateřinu Prusieckou z XVIII. století. Vdávši se za německého lékaře Halpiera, vyučila se u muže tak dobře umění lékařskému, že ho v umění tom předčila. Získala si v domácím kraji na Vo-

lyni četnější praxi lékařskou než muž a dostavši se později do Cañihradu (snad jako zajatá) došla si tam velké slávy jako dobrá lékařka.

Vůbec umění léčiti, t. j. sbíratí léčivé byliny, chystati tuky ku přípravě mastí, připravování odvarů a nálivek, používání těchto prostředků a umění ošetřovati rány — náleželo k povinnostem hospodyně a paní domu v Polsce, což ostatně trvá až posud v místech oddálených od měst a železných drah.

Majitelky nebo správkyně větších i menších usedlostí pozemkových, zvláště takových, jež četněji jsou osídleny, mají domácí lékárny, opatřené léky nejen domácí své výroby, ale i jiné všeobecně známé lékařské prostředky. Nejednou za náhlé nutnosti, když rychle pomoci je třeba, dovedou uděliti rychlou pomoc, prve než přijde lékař.

* * *

O spisovatelství žen v Polsce nevíme dlouho nic určitého.

Nejstarší stopu autorství polské ženy nebo snad jejího vlivu na ně nacházíme v knize: »*Modlitewnik Nawojki*«. Je to knížka obsahující modlitby k Matce Boží a Pánu Ježíši. Byla-li psána »Navojkou« nebo snad jenom jí náležela — o tom nemáme určitých zpráv. Knížka ta mohla být napsána koncem XIV. století nebo na počátku XV. stol. Rukopis její nalezl v Poznani profesor tamějšího gymnasia, p. Mołły a přepsav ji, dal ji do tisku r. 1824. Druhé vydání *Modliteb Nawojčiných* vyšlo r. 1849 v Krakově.*) Originál nachází se nejspíše právě ve sbírkách starožitností královny bavorské.**)

»*Bibliá królowej Zofii*« (Bible královny Žofije — čtvrté ženy Jagiellovy), jejíhož autorství rovněž nelze dokázati.

*) Rektor Ant. Malecki a Maciejowski: *Piśmiennictwo Polskie I. a Wisznilowski: »Historya Literatury«.*

**) P. Chmielowski.

»List o wychowaniu królewicza« (List o výchově králeviče) jest připisován královně Alžbětě, manželce Kazimíra Jagellonského. — —

Nehledíc k tomu, že scházejí určité doklady k domnělému autorství Polek z oněch časů, zaznamenávají kroniky: že ženy zámožnější a nezávislé svou vůlí na cizím nátlaku zabývaly se vědami i literaturou nelitujiče nákladu na knihy.

Zajímavým dokladem k charakteristice oněch dob (XVI. věku) jest u nás předmluva mistra Ondřeje Glabra z Kobylina k jistému z jeho děl, v kteréžto předmluvě, věnuje to dílo kastelánce Hedvice z Kostelce,*) vzdává hold vysokému jejímu vzdělání a praví, že: »mužští jen z jakési závisti nechtějí dovoliti ženám vyššího vzdělání, neboť znajíce jemnou schopnost a vtipnost pohlaví ženského bojí se, aby jich rychle u vědách nepředstihly.«

— — — — —

Teprve v první polovině XVII. stol. máme již určitá data o autorství Polek.

Anna Piotrowczykowa psala verše latinské v první polovině sedmnáctého století.

Katarzyna Siemiałkowska psala rovněž v 2. polovině věku sedmnáctého. Nejzajímavějším však dílem z té doby jest dodnes nevytištěná povídka Anny Stanislawské, vojvodkyně Kyjevské, pod názvem: »Transakcyja sieroty« (Vytržení sirotkovo). Obsahem toho díla nejsou obvyklé v tehdejším písemnictví podivné příhody vypředené obrazotvorností, ale vypravuje tu autorka děje vlastního života půvabně a prostě, podávajíc zároveň zajímavý popis tehdejších obyčejů v Polsce.

A. Stanislawska podala tu důkaz svéráznosti svého talentu, neřídíc se literárním směrem tehdy všeobecným. Škoda, že toto dílo, objevené teprve nedávno profesorem Brücknerem v rukopise, známo jest jen nepatrnému počtu osob. —

*) Jak česky znějí tato jména!

Pozn. překladatelky.

V osmnáctém století nejznamenitější a všeobecně u nás známou autorkou jest:

Elżbieta z Kowalskich Drużbacka. Její poetické povídky a pověsti, jedny osnované na základě náboženském, jako: »Život krále Davida«, »Pokuta Máří Magdaleny«, »Pokání Marie Egyptské«, jiné, s obsahem světským, mají za základ podivné, fantasií vypředené příhody. Takové jsou: *Fabula o księżeci Adolfie* (Pověst o knížeti Adolfovi), *Cefali Prokrys*, *Historja chrzescijańska księżniczki Elefantyny Eufraty*, objímající děje několika pokolení — jakož i jiné, menší, věci, vyznačující se fantastickými příhodami.

Satirické práce z Kowalskich Drużbacké míří svým ostřím hlavně proti zkaženosti mravů. »Skarga kilka dam« (Stížnost několika paní) činí směšnými ženy, myslící víc na ústroj než na své povinnosti a na práci v domácnosti. V »*A wersyi pewnej damy*« (Co je protivno jistě dāmě) kritizuje autorka neupřímnost a přepjatost na dvorech magnátů a mezi jejich obyvateli. »*Punkta dla poprawienia zepsutych obyczajów*« (Body k nápravě zkažených mravův) jsou již ne pouze satirou, ale přímo nabádají k ústupku od cizozemských výmyslů a k návratu ke ctnostem staropolským, jež národu dodávaly kdysi moci a síly. Právě tu:

»Z Polsky jsem rodem, v Polsce vychována —
v národě volném též mně volnost dána,
hlas míti, nechtít, co se nevhod děje,
těm nelichotit, špatné obyčeje
kdož zavádějí do krajiny naší;
pod pláštěm masky v zemi se nám vnáší
řeč a styl listů, přepodivné mravy,
žeť brzo bude Babylon tu pravý.

Až líto jest, když jiní národové
smích dělají si z mody této nové
den ze dne lehčí. Je to snad kdos slušný,
jenž nasadil nám mrav tak nepřislušný?

Já nejsem čápem, kdybych však jím byla,
nejdřív bych Polsku z hadů očistila,
by bazilišek v takém veici drahém
nám nevytrávil časem rod náš šmahem.«

Vidíme tu rozumnou starostlivost vlastenky o budoucnost národa, ohroženou vlivy cizích mravů a obyčejů.

Nejpěknějšími, výtvoři Družbacké jsou skladby v nichž opěvá krásy přírody, jako: »Chvála lesů« a »Líčení čtvera ročních počasí«. Ve »Chvále lesů« praví:

»Oč lepší doušek z lesa zřidel živých
než drahý nápoj z rukou nepříznivých!
Jak ranní rosa ruměncem svůj milý
v krůpějích perel rosných jítrem schvěje,
hned po okolí vstává pastýř čilý —
ten nezaspí! I pták své písně pje.
Hned stáda ovec rozběhnou se k vřesu,
pták s modrých křídel rosu stfásá v plesu.
Hned ptactvo různě nástroje své ladí,
po stromech létá vysoko i níže;
jak staří křiknou, poslouchají mladí,
jsou v bezpečí, nechť přijdou sebe blíže.
Což do koncertů, jak je Vlaši hudou!
Vždy hlasy ptačí milejší mi budou.

— — — — —
Půvabně písně stále tu se pjí,
les poslouchá a háje kol se smějí.«

V »Líčení čtyř časů ročních« básnička především hned v úvodu kárá atheisty:

Ať s atheistou rovně k ďasů jde mi,
ten, který mluví, že Bůh není Pánem
a Tvůrcem všeho. Kdož pak naši zemi
uprostřed světů oblll oceánem?
Kdo slunce, měsíc, planety v jich běhu —
kdo hvězdy řídí s neznámého břehu?

Ti, jejichž Bůh tu dopřál vidět oku,
budou Ho chválit čtverou dobou roku.«

I líčí takto půvaby jara, rozkoše léta, dary jeseně
i povahu odumřelosti zimní.

Práce Elišběty z Kowalskich Družbacké za života
jejího kolovaly nejvíce v rukopisech mezi četnými citeli
jejího talentu. Vysoko ji cenili: Załuski, Janocki, Ignacy
Krasicki, nazýváno ji desátou Musou! Básníci psali jí ku
poctě oslavné verše.

Tiskem vydal poprvé část jejich prací Andrzej Za-
łuski v publikaci: *Z e b r a n i e r y t m ó w* (Sbírka ver-
šů). Celkového však vydání všech prací dle rukopisů,
které existují, nemáme.

Uršula z knížat Wiśniowieckich, kněž-
na Radziwillowa psala veselohry a dramata pro
svoje divadlo v Nieswieži. Sbírka jejich prací, dvanácte
počtem, vyšla za rok po její smrti, t. j. roku 1754 v sil-
ném svazku in folio.

Konstancya Bronisławska, stolníková in-
fantska, vydala r. 1776 ve Vilně svazek poesii nábožen-
ských, nadepsaný: *Piesni sobie śpiewane* (Písňe, jež sobě
zpívám) vyznačující se prostotou a upřímností zbožné
nálady, ač v celku poněkud jednozvučná.

Antonína Niemierzycka rovněž psala verše.

Mimo ty, jež jsme vyjmenovali, bylo jistě v Polsce
ještě více autorek, ježto autoři mužští stěžují si ve svých
dílech, »že se ženské příliš chápou péra«. Václav Potocký
stýská, »že již i baby verše píší.« Věci ty však, kolující
v opisech, ztratily se asi. A snad že bude ještě některá
z dávných autorek tak šťastná, jako Stanisławska, jejíž
práce byly objeveny ve starých archivech.

* * *

V devatenáctém století vyrojilo se v polském písem-
nictví množství děl ženských. Není možná v krátkém
tomto náčrtku uvést nejen všech děl, ale ani všech jmen

Polek píšicích; vzpomenu proto jenom těch, jež se nejvíce vyznamenaly v různých směrech.

Klementina z Tańskich Hofmannova (narozena 1798, zemřela 1845) pečovala ve svých pracích o čistotu rodné mluvy. Jí povinny jsme vděkem za přelom v názorech společnosti vzhledem k výchově dívčí, aby jim dopřáno bylo i vědeckého vzdělání a aby byly účastnými učiněny vymoženostmi lidí, povznesených vědou i názory za své doby. Tańska bez velikých slov a fráší tiše, zvolna a přičinlivě působila velkým vlivem nejen na své nejbližší okolí, ale na celou naši společnost. Četná její díla pilně byla čítána, zvláště »Listy Elišky Rzeczycké«, »Denník Františky Krasínské« a z pozdějších »Karolina« a »Kristina«. Tyto knihy vyhnaly z našich zámků a zámečků francouzské romány.

Eliżbieta z Krasíńskich Jaraczewska (nar. r. 1792, † 1832) měla větší nadání a bujnější obraznost než Tańska, ale počala psát teprve, byvši jí osmělena a podnícena. V jejích povídkách a listech jsou moudré výroky o vychování dětí obojího pohlaví, o postavení selského lidu a vesničanů vůbec, jakož i úvahy o tom, jak zlepšiti jich postavení. Z povídek Jaraczewské nejjednotnější jest »Zofja i Emilia«, ale ve všech je barvitě líčení. Jaraczewskou můžeme pokládati za tvůrkyni naší lidoslovně povídky.

Kněžna Marie z Czartoryskich Wirtemberská napsala a vydala r. 1816 sentimentální povídku »Malwina«, uznaná za nejlepší ze současných zjevů oné doby.

Lucie z knížat Gedrójciów-Rautenstrauchowa vyznamenala se v cestopisectví. Nejlepší z jejích děl, podnes zajímavá a čítaná jest kniha: »Deset let ve Francii« a »V Alpách a za Alpami«.

Eleonora Ziemińska (* 1819, † 1869) psala mnoho rozprav filosofických v duchu křesťanském. Založila vlastní orgán »Pielgrzym« a tam hlavně tiskla práce své filosofické. List ten existoval od roku 1842 do r. 1846. Mimo vlastní filosofickou spekulaci přinášela tlumočení filosofů cizích.

Paulina Krakowowa, učennice a ctitelka Tańské, vydávala od r. 1837 a redigovala list »Pierwiosnek«, tisknouc v něm práce žen.

Ewa Filíńska uplatnila se v pamětnictví. Její vzpomínky z pobytu ve vyhnanství sibiřském, psané s půvabnou prostotou a srdečností, vylučují tamní přírodu a mravy, plné hlubokého smyslu a mravních názorů, naplněné klidným přesvědčením, že lépe trpět než uchýliti se od plnění národní povinnosti, čítají se dnes s velikým zájmem, a literární historikové staví je za vzor paměti.

Seweryna z Żochowskich Pruszkowa s. v. Duchínska, autorka velice ceněná pro povznesený tón svých prací, jimiž vykonávala znamenitý vliv na současné pokolení. Po dlouhý čas byla redaktorkou »Rozrywek dla młodziannego wieku« (Zábav pro mladistvý věk). K přednějším jejím pracím náležejí básně: »Dwa dwory«, »Powisle«, »Córka wdowy«, »Kaspar Miatkowski«. Tvorbu její charakterisují nejlépe vlastní její slova:

»Předu já věrně, len předu bílý,
od rána do noci sprádám,
pradlena tichá, pomoci, síly
anděla Strážce jen žádám.«

Gabryela Narcyza Żmichowska (* 1819, † 1876), jedna ze tří našich největších zesnulých básnířek. (Obě druhé jsou: Deotyma a Konopnická.) Gabriela psala nejen krásné, plné hlubokých myšlenek poesie, ale vykonávala i ohromný vliv na všecku naši společnost, a hlavně na duševní směr ve věci rovnoprávnosti žen.

Pod jejími křídly skupily se pracovnice pro veřejnost, tvořice spolek tak nazvaných *Enthusiastek*. Enthusiastky na rozdíl od hlučně si počínajících emancipantek, zvaných v obecnství »lvicemi«, vzaly sobě za úkol snahy k pokroku ve vědě a v mravním zdokonalení ve jménu božím. Obíraly se na společných shromážděních hlubokými záhadami žití lidského a svým vážným postupováním působily své doby velice šťastně ku povznesení ducha společnosti ve směru rozumovém i mravním.

Schůze tyto zvečnila Gabryela v *Książce pamiątek* (v *Knize paměti*) a v úvodu k *»Pohance«*.

Filosofické dílo v básnické formě nadepsala *Zmichowska*: *»A deoda t«*.

Čistota a barvitost stylu vedle hloubky myšlenkové, obsažená v umělecké formě všech děl Gabryeliných, bude svítiti povždy jasným paprskem a povzbuzovati čtenářů k vážným úvahám.

Báseň její *»Milość kobiety«* (Láska ženy), opěvající čistou lásku ženinu (takou, jakou slavil Pláto v *Psiesiadé rtoma Deotymy*), jest jednou z nejkrásnějších básní, jež byly kdy napsány na toto thema.

»Poganka« (Pohanka) jest báseň, psaná básnickou prosou, ale jsou v ní dvě improvisace rýmované, mluvené dvěma pážaty *Aspasie*, hlavní to hrdinky básně. Jedna z těch improvisací zní tónem hřivým. Ale druhá o lásce ženy ušlechtilé osnována jest na ryzím idealismu a zůstane navždy ozdobou naší krásné literatury. Stůjž zde z ní úryvek:

Kdys řečeno mi, na zemi že bydlí
andělé bílí s bělostnými křídly,
již, uchopí-li v posvěcené dlaně
zde srdce lidská, s nimi cestou světa
tak bezpečně jdou, jak jen anděl vzlétá,
přes propast, močál, bláto; dýší na ně,
paprskem Krásky zjasňují je boží
a boží láskou blaho jejich množí.
I tázal jsem se: Kde jsou andělé ti?
A tenkrát u mne moje matka stála,
vlas hladila a čelo celovala
a děla ke mně: *»Tam, synáčku, sletí,
kde bude žena tebe milující.«*
Ó, pravdu, pravdu pověděla máti!
Neb tam jest klíd, a mysl stoupá v nebe,
kde žena dýše milující tebe.
Jest láska ženy svátostí a ctností,
nadšením, štěstím, silou, blažeností,

jest prvním něžným hnutím, zem jež dá ti,
když bédně děcko na své hrudi vítá;
jest první pokrm, první prohlédnutí,
jest první krůpěj, již ret děcka chytá.
Tvé matky zpěv to, jež ti v poklekání
tvě u kolébky, abys usnul, zpívá —
jest láska matky, ryzí požehnání,
jest opora i rada, Bůh již dává,
na cestu dlouhou, jež tě očekává,
neznámým krajem, zlou i dobrou sudbou.
Jest láska ženy — s mladou sestrou tvoji
vespolné snění, dlouhé rozhovory
o budoucnosti, o tvých drahých plánech,
a o naději jinošského srdce,
jež slibuje ti velkých činův slávu,
a v kterou ona doufá tak a věří,
že, možná, jednou ty už ztratíš víru,
leč ona ještě věřit nepřestane.

Tak u rodného krbu ona kněžkou
dnů žití blahých, domácího štěstí;
hlas radosti to, na prahu jež vítá
vracejícího z ciziny se domů;
to bílé rámě, které šíjí tvoji
obemkne něhou sladké přítulností,
když znuděn, znaven, přestáváš již věřit,
že ještě někde bijí srdce taká,
jež tepotem ti prudším odpovědí,
když ruka tvoje v touze k nim se vztáhne,
když po příteli, bratru duše práhne —
to jsou ty rty, jež povědí ti jednou:
Jen věř a miluj, neboť milován jsi. —«

Takto odlišila Gabryela pravou, ušlechtilou lásku od
lásky oně, jež ze smyslné jen vášně vyplývá a po chvíli
opojení zůstává nechuť, a nezřídka i kletbu a zoufání.

Stejně krásná je báseň Gabryelina »Szczęście poety«
(Štěstí básnikovo). Opěvající dojmy života od úsvitu jeho

do večera, líčí básnířka, jak žila žitím nevinného luč-
ního kvítka. Potom vzletem orlím zaměřila k slunci. Ko-
nečně uzavřela vše city v srdci svém jako pod památní-
kem náhrobním.

Praví tu:

Víš-li ty, dívko, co »být básníkem« značí?
Toť, míti skvostů, že sotva stačí
svět ten je bráti! Toť vládnout zemí,
král jakou žádný nemá v své říši:
šťěstí to kraj jest nejvyšší krásy,
který tu básník otevírá si
moudrostí velkou, síly své výší.
Ach, býti básník — zázrak to moci,
uchopit v spáry čas v jeho letu,
záclonu strhnout s minulých světů
hymnami Příští národ svůj vzmoci,
v hodině jedné přivlastnit sobě
životů mnohých dojmy a city,
první sen šťastí v mladou hrud' skrytý,
slední vzdech starcův o blízkém hrobě.
Ne pojmem »muže«, »ženy« se kryti,
jak lidé mylně mluví a myslí:
Ale být citem, tvůrčí být myslí —
dívko, toť básníkem býti!»

Cit, veliký, mocný cit unáší poetku ve vysněné světy
ideální Krásky. Když pak již vzepíala se orlím vzletem
a okem v oko setkala se se sluncem, uzřela celou bídu
zemskou, praví:

»Co jsem tu zřela nad sebou výše,
co se tu šťastím v duši mi mění —
pro to tu dole výroku není!
To lze jen orlům říci' vzdušné té říše!«
Život však nutí básnířku k návratu na nížinu.

»Po třetí celé bytosti vzněty
mění mou mysl i city:

Rozkoše kvítka — orla to vzlety —
v kámen jsou vkuty a vbity.
Necítí kámen! lidé ti praví.
Nevěř jim, děvuško milá...
V kamene žilách jiskry se taví,
neznámá lidem tu síla.
Zuření bouře, vichrových spřeží
nevystopují, ukryté v hloubi
jasností ohně, v žule jenž leží.
Kámen jsouc jiným — světlo jsem sobě,
budoucná držím se břehu;
minulost mrtva — v jejím si hrobě
svatyni památek střehu.«

Štěstí lidské vůbec vidí a naznačuje Żmichowska
takto:

»Milovat tu bez vši míry,
milován být, umřít mladý —
lidé, lidé — netušíte,
pouze to že štěstím tady!«

Ale přes veliký zápal poetický a nadšené vysoké
vzlety svoje radí Gabryela k životu prostému, rozum-
nému a pracovitému a přemrštěnou mdlou exaltaci stíhá
posměchem v »Bialej róży« (Bílé růži). —

Marja z Majkowskich Ilnicka psala básně
a povídky, z nichž je nejpěknější »Tarłowa Góra«.
Při tom po dlouhá léta redigovala »Bluszcz«, týdeník
literární a modní, dávajíc místo hlavně pracím žen.

Karolina z Rylskich Wojnarowska (nar.
r. 1814, † r. 1858). Vydala r. 1845 výbornou knížku pro
mládež: »Pierscionki babuni« (Babiččiny prstýn-
ky). V roce 1846 pak vydala sbírku básní pod obecným
názvem »Bluszcz«, z nichž zvláště sluší vytknouti
jednu báseň: »Raj dobrych ludzi«, v níž autorka přísně
káže ctnost pouze trpnou.

Julja Goczałkowska ve svých »Spisech«
(»Pisma wierszem i prozą«), vydaných v Bochni r. 1845,
srdečně se zaujímá losem vesničanů.

K r a k o w i a n k a A n n a L i b e r a jest první u nás pracovnice-básnířka. Jsouc dcerou vesnického učitele, vydělávala ručními pracemi na živobytí matčino i svoje. Čítajíc »Včelku Krakovskou« zamilovala si literaturu a hlavně z této »Včelky Krakovské« vzdělala se sama. První svůj svazeček básní vydala r. 1842 a v r. 1846 »N o w e p o e z y e«, r. 1849 »P o e z y e n a r o d o w e«. Psala též povídky pro lid: »P r z y g o d a s c z a r t e m J a n k a M a g i e r y«, »Dobrá pani i dobra služka« a drama: »J a d w i g a, k r ó l e w a p o l s k a« a báseň: »A p o s t a t a«. Ale nejznamenitější jsou práce, v nichž s péčí srdečnou zaujala se osudem lidu a brojí proti těm statkářům, kteří, aby zvýšili své příjmy, stavěli krčmy přičiňují se o opájení vesnického lidu a demoralisaci na vsi.

D e o t y m a (J a d w i g a L u s z c z e w s k a), nar. 1834, zemř. 1908. Přes tři čtvrti minulého věku zářila nám svým talentem, velkým vzděláním historickým a horoucí láskou k vlasti. D e o t y m o u*) byla nazvána svými ctiteli mladinká věštka, naplňující obdivem okruh těch, kdož ji slychali, pro snadnost daru improvisačního a hloubku myšlenek v improvisaci té obsažených.

V letech 1854 a 1858 vyšly dva svazky jejích básní pod souhrnným nadpisem: »I m p r o w i z a c y e i p o e z y e D e o t y m y«. Ale obraznost a cit básnířky vytkly sobě širší okruh, a duch její zosnoval plán na řadu děl: »P o l s k a w p i e s n i« (Polska v písni).

Z cyklu toho prvním byl v r. 1859 »L e c h«, pojatý tak, že Lech, chtěje obrániti svého rodného lidu, oddaného tiché práci, proti ustavičným nájezdům loupeživých a bojovných Němců, odebral se mezi ně za naukou umění válečného a vrátiv se do rodného kraje, svolal pod svatým dubem lid, vznítil v mládeži zápal a přiměl ji ku cvičením bojovnickým; vytvořil první vojenskou organizaci v zemi a opatřiv hranice její proti nájezdům, založil hnízdo panovníků polských ve Hnězdně.

---

*) Deo-tyma značí boha-bojná, boha se bojící.

Po řadě na to vyšly v jediném svazku tři básně: *Wojna Olbrzymów* (Válka obrů). Obsah první osnován jest na podání řeckém: že Slované provázeli do bojů pěvci s lyrou — Lyrníci. Druhá báseň, »*Wyśmierz*« (Vyšimír) opěvá osudy pomorského knížete, o němž připomínají staré kroniky, že vytvořil za prastarých dob polsko-slovanské válečné loďstvo na moři Baltickém. Poetka přenášejíc děje básně do věku báječných, založila je na vlivu kouzelném, účinkujícím na osudy bohatýra z vůle a mysli bohyně řeky Visly — Wisławy.

Bujná obraznost básniřčina tak dovedla sloučiti pravdu s bájí, že Wisława a všichni smýšlení tu duchové vodní činí na čtenáře dojem živoucích bytosti, a city jich i vášně budí tak živé účastenství, že sledujeme se zájmem vývoj příhod a událostí, znepokojujíce se i trpíce spolu s mytickými božstvy. Vyšimír zasluhuje pozornost i po té stránce, že básniřka přemýšlejíc nejednou s bolestí o politickém poklesnutí Polsky, považovala za jeden z největších nedostatků ve své vlasti, že nemá námořní síly válečné, a následkem toho že jest nestálost a nejistota hranic se strany mořské. Stále zahloubaná v četbu starých kronik vyvážila si odtud drobnou, málo komu známou zmínku o pomorském knížeti Vyšimírovi, jediném to z vládců, jež zná tradice i historie, jež zatoužil vytvořením válečného loďstva zabezpečiti hranice Polsky od moře.

Opěvujíc Polsku za dob, k nimž dosahují zprávy tradice, hleděla Deotyma co nejsnažněji dopátrati se pramenů a původu těchto pověstí. A tak, pojavši myšlenku, že napíše Wandu, jezdila po krakovské zemi, seznamovala a dorozumívala se s lidem, ba, více: podnikla cestu i na ostrov Rujanu, aby sebrala všelijaká podání o Rytigýře.

Po skončení a vytištění Wandy vzdán byl Deotymě veřejný hold. Universitní mládež věnovala poetce stříbrnou sošku Wandinu. Dar ten jakož i jiné památky po Deotymě, jako na př. zlatá růže, jubilejní alba a t. p. nacházejí se nyní v Národním Museu v Krakově. Na základě

podání povstala ještě jedna Deotymina práce, báseň překrásná svou prostotou a vřelým citem »Gonitwy w dolinie Prądnika i Tomira«. (Honby v údolí Proudňíku a Tomíru.)

Na základě již dějinném osnován jest »Boleslav Chrabrý«; dále nedokončené »Jadwiga«, »Kósciuszko«, konečně nejobsažnější a z větší části dokonaná báseň »Sobieski pod Wiedniem« (Sobieski před Vídní). Devět zpěvů Sobieského vyšlo tiskem; jedenáct následujících zůstavila poetka beze vší pochyby zcela dokončeno a jenom ve třech posledních jsou znatelné mezery. »Sobieski pod Wiedniem« jest plánován do rozměru velkého eposu, a nechť nedokončen, zůstane pro vždy jednou z nejpřednějších ozdob naší literatury. Deotyma napsala také mnoho povídek; z povídek těchto jsou »Branki w Jasyrze« znamenitým výtvozem; přesto, že jsou psány prosou, přece svou náladou, krásou slohu a výborně vystihnutým pozadím historickým zasluhují jméno epopoje.

Důkladná znalost dějin a to nejen dějin polských z dob Boleslava Stydlivého a královny Kingy, ale i historie a mravů tehdejších Tatarů — Mongolů dle nejlepších pramenů světového kronikářství jest tu obdivuhodná. A obrazy přírody na pobřeží Bajkalu, jež básnička poznala za svého pobytu na Sibiři, i vyličení obyčejův a obřadů náboženských zařízení Šamanů jímají fantastičností a krásou svou.

Deotyma snila stejně jako Źmichowska o zrovno-právnění žen s muži. Bolest z právního snížení ženy byla snad hlavní příčinou, proč Deotyma, krásná, zámožná, slávou obklopená nechtěla se provdati a zemřela svobodna.

Před padesáti lety již napsala Deotyma:

»Věk náš — věk ženy v dění bude pověkem,
neb ozvala se žena v chtění druhdy neznámém;
až posud andělem vždy byla nebo satanem:
dnes chce být člověkem.«

A dodává dále:

»Již nelze váhat. Hnutím nezadržitelným
duch věku unáší ji. Stalo se. Nic, věru,
duchové věku nečiní marně před Pánem.
Hleďme jen sobě v duchu Království Božího —
a vše ostatní bude nám přidáno.«

Deotyma zjedнала si velkou slávu v první polovině svého literárního působení. Vynášeli ji nad všechny básníky. Později, jako obyčejně bývá po každém neobyčejném vzepětí mínění, nastoupila jistá reakce, a v následních letech života básniřčina obklopoval ji již menší kroužek starých věrných přátel a ctitelů.

Já zvláště počítám k nejmilejším hodinám v žití svém čtvrtéční večery strávené u Deotymy, zvláště chvíle, kdy tichým stisknutím ruky ke konci přijetí zadržovala u sebe několik osob nejmilejších, k nimž i mne ráčila časem čítati v láskyplné své dobrotivosti. Tu pak mluvila věci vznešené, hlubokého významu, s upřímnou přirozeností a prostotou. Cítily jsme v ní skutečnou věstkou, prorokyni, zářící velikou láskou k národu, k lidstvu a k Bohu.

Lidé, kteří velkou básniřku takto neznali, posuzovali a odsuzovali ji pro chladnost a naprostou nevnímavost pro lásku tak zvanou erotickou, ježto se neprovdala.

Tomu odporuje drama Wanda, napsané ve vyhnanství, kdy s milovaným otcem odebrala se na Sibiř. Ona, slavená poetka, dáma velkého světa, již nazývali královskou ideálu, již obklopoval značný kruh velebitelů, kteří sami si říkali »královnin dvůr«, vyjela do vyhnanství s otcem, aby mu sloužila, obklopovala ho nejněžnější péčí, obcházejíc se po dlouhou dobu beze služebnictva a vykonávajíc sama nejtěžší práce. —

Ve vyhnanství vznikla myšlenka básně »Wanda«.

Kněžna polská, hájíc kraj proti nájezdům vojsk Rytigerových a bojujíc proti němu, pocítí pojednou horoucí k němu lásku. A tu váhá chvíli na výběru mezi vlastním

šťěstím a mezi bezpečím národa. Ráda by zřekla se tížící
jí koruny i úkolu vladařky, aby volně mohla vládnouti
svým osudem. Volá:

V těchto pažích chvíli sníti —
chvět se toho srdce silou!
Těmi rty se popáliti —
a pak umřít... Pod mohylou
na věky snít o té chvíli —
jedné chvíli štěstí v žití!

Ale v srdci šlechetném zvítězí povinnost a láska
k národu, svěřenému její péči. Před zaslzeným okem
Wandiným zjeví se vise Ducha národního, i probouzí se
kněžna z vášnivého sebezapomnění a volá k němu:

Nesmrtelný! Pohled na tě
okouvá mne, silou zbrojí —
lítost rozvívá a mění.
Každá krása vedle tvojí
hasne — zem jak vedle nebe!
Proklet buď, kdo neopustí
všecko, vida tebe. —

Lidstvu předpovídá Deotyma tuto budoucnost
v básni »Krucjały« (Křižáci):

Vidíte-liž příští léta —
příští kříže bojovníky?
V křižácké té válce světa
nebude již meče, dýky.
Každý bude apoštolem,
mír na každém čele kolem;
v jasném ducha vytržení
všichni budou sjednocení
s Mistrem lásky z Nazaretu.
Příklad bude vůdcem světu,
divotvůrčí slovo zbraní;
okovy pak k upoutání
láska bratná k všemu světu,
srdce všech jež ovládne tu. —

Eliza Orzeszkowa (* 1842, † 1910). Ve druhé polovině XIX. století zazářila mezi spisovatelkami románů a povídek největším leskem sociálně ethických zásad a hloubkou filosofické mysli. Směle možno říci, že povídky Orzeszkové vchovaly celé jedno pokolení, chránice je před zoufáním a ukazující mu směr, realnost a potřebu práce národní. Stále pobádání k vytrvalému plnění povinností jak rodinných, tak i sociálních a veřejných vůbec, vždy ryzí povznesenost ducha a mysli, a v pozdějších pracích dokonale umělecká forma ozářily jméno Elizy Orzeszkové všeobecnou cti a slávou.

Nejkrásnější z jejích děl jsou: »Nad Niemnem«, »Pieśń przerwana« (Přerušená píseň), Gedali lub (čili) Kramarz, Dwa bieguny (Dvojí pól), konečně »Ad astra«. Rovněž vynikají sbírky novel »Iskry« (Jiskry) a »Melancholicy«.

Lásku k rodné zemi vyslovuje krásně a vřele v poslední kapitole knihy »Ad astra«, v odstavci, nadepsaném již v roce literárního jubilea titulem: Do niej (Jí), t. j. Otčině: »Miluji tě nad žití svoje... Miluji tě ve vůni čerstvě zorané země a ve zpěvu tvých ptáků, v šelestu klasů, ve zvucích pastýřské píšťaly na pokraji luk. Miluji tě v kamenech a křížích podle tvých cest, v osamělých hruších v poli, v běli sněhu, v diamantech jini, v rubínech západu, v modrých soumracích a v nocích hvězdnatých. Miluji tě v lidských nadějích, tuchách, vzdechách, zlatých snech i kamenných osudech, v ocelově zvučném i ocelově pružném znění tvé mluvy; v jeřábím šiku tvých velkých duchů, bohatýrských a zpěvných... Ale nade všecko, nejsilněji, nejvěrněji, nejvroucněji miluji Tě v tvém neštěstí.« —

Méne proslulé, ale stejně jako Orzeszkowa působící ve směru mravním byly spisovatelky belletristky: Marrenowa, Zołja z Brzezινόw Sađowska (Zbiegiewa) a mnoho jiných.

Melerowa psala veselohry a dramata; nejlepším snad jejím dílem jsou »Falszywe oblasti«.

M a r y a K o n o p n i c k a (* 1846, † 1910) stála v posledních letech v čele poesie polské jak obdivuhodně krásnou formou, láskou ke všem trpícím, tak i velkou, živelní silou svého nadšení.

Zpívala:

Co slz jsi prolil, ne nad sebou lkaje,
leč hoře země tě znaje,
takou těž vláhou rosy
nebesa zrosí
vyschlý kdys popel tvých kostí —
až tebe vzkřísí a stínů tě zproští.

Však čí tu oči vždy byly suché
jako to skalisko kruché.
Marně by ten, byť jak káně pískal,
»Rorate coeli!« si stýskal...

Na jiném místě praví:

A ven-li vyjdeš, kdy den se sklání,
kdy červánky již blednou,
tu božích ucítíš křídel vlání —
a křídla ta tě zvednou;
tu velikých stihneš mohyl výši
a v zlatě, v nachu celý
pěj, všecek v minula vhroužen říši,
i vzlet, jak orel smělý!
V svou lyru si stáhni zlaté krovky,
jež v tichém plání hasnou,
a udeř písni a zazvuč slovy
jak mečem v duhu jasnou!
A věz, že v tvé písni seraf bude,
jenž zašlé střeží doby,
a hvězdami kráslí věky chudé
a kvítím smutné hroby.
I buď tvoje písni blýskavicí,
jež do soumraků vlétá,
a zašlehá bleskem, a hvězdnou kšticí
vzplá nad kurhany světa!

Jak surma tu soudná zas nechť vzbudí
ctných nesmrtelnost činů,
a modlitby slovem, vzlétne z hrudi
v sled otců vděkem synů.

Ven-li pak vyjdeš, kdy slunce vstává,
kdy svítá zoře ranní — —
i tam se tě dotkne boží sláva,
a velkých křídél vládní!
Tam v úhorů nízkých postůj stínu
a širých polí v touze,
a pěj z duše hloubi, z krásy klínu
a k jitru zírej pouze!
V své struny si uchvať záři hrdou,
jíž velká jitra hoří
a svou udeř písní v půdu tvrdou
a národu pěj zoři!
A věz, bude archanděl v tvé hrudi,
jenž ze tmy volá k ránu:
ten neprobuzené k žití vzbudí
a všem otevře bránu!
I měj tvoje píseň sílu živou,
moc plamene, jenž vzlétá,
noc věkovou rozplaš mátoživou
a hlásej rozbřesk světa!
I bij zvuky v úhor šerem krytý,
i bij zvuky v duchy spící,
až v slunce se rozžhnou, žití svity —
v budoucnost vítězíci!

Konopnická hned od počátku své básnické činnosti
prohlásila směrodatným svým heslem:

Ne vám, slavíci, jdu já odpovídat,
ni s tebou, růže, půvab cesty střídát,
jíž tisíce míjejí v hoří,
jež bouř tu a vichřice chvátí...

Ne vstávat slunečnou zofí,
jež krásou plá tichou a jasnou,
nechť duše zde planou či hasnou...
— leč s tebou, člověče, lkáti! —

I pojala vskutku ve struny své lyry všecky vzlyky
a slzy, až rzi zoufání zaskřípěla časem ta lyra. Duch však
vysokovzletný a srdce horoucí vracejí básnífce víru
v jasnou budoucnost lidstva, takže pak volá:

Nestýskej, bratře! Ani hruška malá,
jíž křídla vlny by se dotýkala
a srazila ji s břehu na dno siné —
ni písku zrnko — marně nezahyne.
Nežaluj, bratře! Nechť si v dějin strany
tvůj pohled padne na krev jen a rány:
cíl, k němuž tady spějí milliony,
jen tušíme; jeť ještě nepoznaný.
Co věky srazí, není vždycky ztráta...
Z tmy žalářů a z hranic vzplápolání
m y š l e n k a vzlétá — živá — perutnatá —
pět vítězství zpěv ranní! — —

Tolik o zemřelých již vůdkyních polských cestou
k ideálu.

Nežli přistoupením ke zprávě o činnosti autorek žijících, musím poznamenat, že v XIX. věku počaly se Polky věnovati i malířství a sochařství.

Že pak díla plastické krásy jsou stejně jako umění slova výrazem ducha národního a velkým působí vlivem na rozvoj duše národu: nesmím zcela pominouti ani tohoto pole působnosti Polek. Vzpomenu aspoň několika nejzvučnějších jmen.

Anna Bielińska byla první Polkou, dobovší si evropského jména znamenité malířky.

Olga Boznańska maluje plně charakteru hlavy lidské.

Dulebianka jest nejen znamenitou malířkou, ale i pracovníci sociální.

Zofja Stankiewiczówna je známá a velmi vážená krajinářka.

Marja Chromecwiczówna zhasla předčasně, byvši velmi talentovanou krajinářkou.

Antonina Duninówna je symbolistickou malířkou a zároveň náčelnicí malířské školy.

Słupska taktéž stojí v čele školy.

Mnoho ještě jest jiných malířek, známých a vážených, k jichž vyjmenování nedošlo na tomto místě. Jasnowska jest jedinou, již náčrtek náš ještě vzpomíná.

Sochařky, pokud jsou mi známy, jsou: Tola Certowiczówna, Gersonówna, řídí Władysława Gostýnska, sochařka a vůdkyně školy ve Lvově.

Vím, že ve všech větších městech našich mnoho jest malířek dobrých a vážených, ale zvláštní zprávu o tom podá příslušnější odbornice.

Na poli vědeckém prosluly:

Dr. Zofja Jotejko-Rudnicka vynikla v přírodopise.

Dr. Zofja Daszyńska-Golińska, ekonomistka, autorka známá v celém vědeckém světě cennými svými pracemi a výzkumy.

Dr. Anna Wyczółkowska, filosofka.

Dr. Kodisowa, filosofka, spolupracovnice »Přehledu filosofického«.

Helena Witkowska, filosofka.

Aniela Szycówna, neúnavná pracovníce na roli vychovatelské, znatelka psychologie dítěte od sedmého roku, předsedkyně Varšavské Společnosti výzkumů o dětech.

Dr. Teresa Ciszkieviczowa, lékařka.

Dr. Tomaszewicz-Dobrska, lékařka.

Dr. Jósefa Jotejkówna, ředitelka psychologických prací v Bruselu, redaktorka tamtéž vycházejícího »Přehledu psychologického« (Revue de psychologie).

Dr. Curie-Skłodowska, známá po všem vzdělaném světě svými vynálezy Radia a Polonia. Dostalo se jí Nobelovy ceny a podařilo se jí povznésti vysoko korouhev vědy polské.

Mimo tato jména velkého věhlasu existuje ovšem ještě velice mnoho známých i méně známých Polek, věnovavších se i dále se věnujících horlivě a výsledně práci vědecké.

Redaktorky a publicistky.

Paulina Kuczalska-Reinschmitowa, neúnavná pracovnice a vůdkyně v záležitosti zrovnoprávnění žen v Polsce. Napsala psychologický kus »Siostry« a především stvořila a vedla po celou řadu let orgán pro rovnoprávnost žen pode jménem »Ster« (Kormidlo), vydávaný dříve ve Lvově, nyní pak ve Varšavě.

Józefa Bojanowska, nynější redakt. »Steru«, i celý okruh žen, náležejících ke svazu pro rovnoprávnost žen, mezi nimiž vidíme vesničanku Marju Bieniakównu, dobývající si usilovnou prací vyššího vzdělání.

Marja Rodziewiczówna, známá, talentovaná belletristka, vydává a rediguje malý, ale velmi prospěšný list: »Ziemianka«, orgán svazu ziemianek. V listě svém navazuje zároveň korespondenci s čtenářkami, zároveň pak mívá populární přednášky.

Kazimiera Proczkówna, zakladatelka a propagátorka »dělnických zahrad«, stvořila pokrokový list, vedený v duchu křesťanském: »Przebudzenie« (Probuzení).

Marya Łopuszańska převzala od K. Proczkówny »Przebudzenie«, jež vydává a rediguje dále. Jest zároveň belletristkou; největší úspěch měla její povídka: Na złotym szlaku (Zlatou stezkou).

Marja Bujno-Aretowa rediguje list pro mládež pod jm. »Moje pisemko« a píše povídky pro mládež.

Żofja Seidlerowa rediguje a vydává od několika let »Bluszcz«, velký týdeník literární s modní přílohou.

Lucyna Kotarbińska rediguje od několika let »Tygodnik mód i powieści«.

Jadwiga Chrzaszczewska rediguje »Przyjaciela dzieci«.

Anna Lewicka (ve Lvově) jest řadu let redaktorkou časop. pro děti: »Mały światek« (Malý svět), vedouc v něm pilnou korespondenci se svými malými předplatiteli.

Emma Jeleńska-Dmochowska (belletristka) redigovala po několik let časopis »Jutrzenka«, list pro vesnický lid ve Vilně. V roce 1909 zastavila vláda tento list pro dva články, a Jeleńska si odseděla několik měsíců vězení. Nyní pracuje při jiném listě, jenž povstal na místě »Jitřenky« pod jinou redakcí.

Emília Węslawska z Vilna, velmi činná publicistka, spolupracovnice všech listů, vycházejících na Litvě a na Rusi, korespondentka časopisů varšavských.

Wita Zyndram-Kościałkowska, známá autorka mnoha článků kritických a literárních. Žije v Grodně.

Jedna z nejzasloužilejších publicistek a pracovnic pro společnost v Haliči byla r. 1908 zesnulá Marja Wysłouchowa. Ona spolu se svým chotěm Boleslavem Wysłouchem zorganizovala stranu lidovou, jsouc zároveň spolupracovnicí orgánu této strany, »Kurjera Lwowskiego«. Byla to neúnavná pracovnice na poli osvěty lidové, autorka velikého množství prací, jež vydávala jako brožury a v nichž seznamovala lid s historií a literaturou vlasti.

Byla znatelkou, ctitelkou a upřímnou přítelkyní našeho národa českého, a mnohé z nejlepších děl našich spisovatelů a spisovatelek převedla na jazyk polský a

konala takto způsobem ceny trvalé žádoucí dílo vzájemnosti mezi obojím našim bratrským národem. Zvláště nejlepší kusy z díla Karoliny Světlé přeložila s velkou péčí a láskou. S některými našimi autory a autorkami až do své smrti trvala v korespondenci přátelské.

V jejích stopách, ale ve směru ještě populárnějším pracuje v lidu polském a stará se horlivě o vzájemné seznámení se obou národů rovněž obětavá a neúnavná pracovnice literární, paní Antonína Pelda-Smišková ve Varšavě. Brožur a drobných knížek jejích, jednajících o českých dějinách, literatuře a životě v Čechách vůbec, jest velký počet.

Velmi známou a oblíbenou spisovatelkou výchovnou jest pí. Zofja Urbanowská ve Varšavě, jejíž spisy pro mládež zvláště dívčí i u nás jsou známy a rády předkládány [Księżniczka (Princezna), Wojna w czasie spokoju (Válka v míru) a j.]*)

Ve Lvově p. M. Dułębiana rediguje ženský list, jenž jest orgánem místního ruchu ženského.

V Poznani vydávala a redigovala jeden rok, 1908 až 1909, Helena Rzepecka Głos Wielkopolanek, jakož i Szkołkę domową, přílohu ke Gońcu, a mimo to pracovala i redigovala se svým bratrem Gońca velkopolského. Nyní jest spoluredaktorkou »Gazety dla kobiet«, dvoutýdenníku Svazu žen pracujících.

V pruském Slezsku, v Bytomi, jest velmi činna v redakcích místních listů Janina Omańkowska, a u vydavatelství spisů pro lid veliké má zásluhy pí. Radziejewska.

V Americe vydávala a redigovala po několik let v Chicagu Helena Staś časopis »Ogniwo« (Článek v řetěze). Jest autorkou povídek psaných ze života polské kolonie v Americe.

Stefanja Laudynowa, známá autorka dramatická, dobrá řečnice a výborná sociální pracovnice, rediguje v Chicagu úspěšně časopis: Głos Polek.

---

*) Data uvedená v této závorce přičinila na vlastní vrub na základě vlastního seznání překladatelka této knihy. P. M.

Ve Varšavě pracují na nivě výhradně publicistické:

Doktorowa J. W. Kosmowska, znatelka záležitostí osvětových a sociálních, spjatých s osudy lidu, záležitostí práce a výdělků, otázky vystěhovalecké atp. Jest autorkou populárního spisku, vydaného Towarzystwem Ochrony Kobiet pod nadpisem »Zanim wyruszy-cie w świat« (Nežli se vydáte do světa). Jsou to rady mladým dívkám, ubírajícím se na výdělek.

Irena Kosmowska (dcera svrchu psané Kosmowské doktorové), dobrá popularisátorka, pracuje v listě »Zaranie«.

Znárou a váženou spisovatelkou cestopisů, studií a artistické kritiky, jest pí. Zofja Sokolowska. Byla dlouholetou spolupracovnicí »Biesiady literackiej« (Besedy literární) a obesílá až posud mnoho varšavských listů svými pracemi. Vydala ilustrované dílo, založené na důkladných studiích »Rzym papiery« (Papežský Řím), kde popisuje a uvádí zbytky italského umění.

Většina našich publicistek oddává se mimo denní práci novinářskou i jiným oborům působnosti literární.

Tak Cecylia Walewska jest publicistkou, zpravodajkou a zároveň belletristkou moderního směru.

Iza Moszczeńska, známá a vysoko ceněná v pokrokových kruzích publicistka (byla redaktorkou »Prawdy«), jest spolu autorkou četných prací paedagogických, brožur politických a sociálních.

Zofja Bielicka pojednává o otázkách sociálních a sociologických svými články a delšími studiemi tištěnými v »Bibliotece Warszawské«, v »Bluszczu« a jinde, ve volných pak chvílích píše krásné, poetické, malebné obrázky, jako: Symfonia Tatrzańska (Symfonie Tatranská). Ukázkou podáváme:

Motiv útesu skalního: Vrcholkem zahleděn v blankyt, nohou opřen o žulu chci trvati — přetrvatí věky!

Mlha: Povstávám a mizím, odcházím a vracím se, jsem a nejsem.

Pramen: Kam plynu a kdo mne posílá? Šumem a steskem svým smutnou zpívám píseň věčného, leč s poutaného pohybu.

Smrky: My se nestaráme o věčnost! Rok po roce krásšeny svěží zelení, zpíváme hymnus Naděje.

Vichr: Čím je svět celý? Zač stojí život? Na prach rozbítí bídnou tu hroudu! Jedinou písni hroudy té hodnou jest píseň zkázy, zničení.

Paprslek slunce: Od věků seji teplo a pohodu. V temný bolů přikrov tkám radost a duhy... Slávu lásky hlásám! —

Finale spojuje všechny motivy:

Duše lidská: Chci trvati jako ten skalitý útes. Plynu a mizím jako mlha, jsem i nejsem. Jako pramen ubíhající ptám se: Kam a proč plynu?

Stojím na rozhraní mezi útesem a propastí, mezi nebem a zemí, minulostí a budoucností, zahalená mlhou a žádostivá záře sluneční... Mnou procházejí všechny tóny, city, všechny žaly a radosti, naděje i zoufání — a přece nedáno mi vyzpívati konec písne...

(Šum orlích perutí.)

Neviditelný sbor: Člověk neobjeví nikdy harmonie konečného akkordu! Všecko jest pohybem, všecko jest písni nekonečnou!...

Ewelina Badowska píše referáty, povídky i básně.

Czesława Przewóska jest duch filosofický. Píše hlubokomyslné rozpravy o ethice sociální a filosofické poesie: »W nieskończoność« (Do Nekonečna).

Helena Cejzyngierówna, novellistka a pisatelka zpráv odborných, napsala krásné ideové drama: »Zwalczeni« (Přemožení). Lásky k vlasti svítí tu jasnými paprsky.

Natalja Jastrzębska, Zpravodajka a spolupracovnice »Bluszczu«, jinak novellistka.

Sawitri, zpravodajka, píše zároveň povídky a básně.

Arnsztajnowa, zpravodajka a básnířka.

Koócielska — napsala satiru »Snoby«.

Ignacja Piątkowska píše drobné obrázky z druhu povídek, jaké psal nedostižný Andersen.

Wila (Wiktorja Osuchowska) píše povídky a básně. Největší úspěch mají její povídky pro lid a pro děti. Na několika konkurech dostalo se jí první ceny.

L. Jakołkowska-Koszutcka, publicistka a novellistka.

Melanja Rajchmannowa, píšící pod pseudonymy: Janicki, Orka. Jest horlivou propagátorkou a znatelkou feminismu, meškavší dříve ve Varšavě, nyní v Paříži. Jest činnou publicistkou; psala v rozličných oborech časopisectví, jako referentka literární i umělecká; kdysi byla jednou z nejváženějších sil »Echa muzycznego i teatralnego«. Tou dobou oddala se téměř výlučně otázce ženské. V Paříži založila sdružení »Stálého mezinárodního kongresu žen« a zásobuje listy varšavské stále korespondencemi a informacemi o postupech feminismu.

Záležitosti feministické a rovněž ekonomické, otázku práce a výdělků žen zná a v nich pracuje pí. Róża Centnerszwerowa.

Otázky literární a rovněž i sociální zpracovává pí. Oksza (J. Kisielewska) články i delšími studii.

Se zdarem pracují rovněž na nivě publicistické pani Neufeldówna Bronislawa, Melanja Łaganowska, Bronislawa Włodkówna, Natalia Iwanowska, Stefanja Bujarska (Stefan Poraj), Zofia Sliczniakowska a mnoho jiných.

(Oddíl publicistický doplněn jest literární sekci výstavní.)

Mluvím-li o současných autorkách, musím počítí od oně, jejíž duševní přítomnost ještě živě cítíme, ačkoli jí už není mezi námi.

Jest to T e r e s a P r a ž m o w s k a, o jejímž skonu došla nás zpráva mezi psaním této práce.

Život její stejně jako působnost vždy byly věrny vznešeným zásadám vlasteneckým. Literární její působnost nesla se několika směry: pracovala v publicistice i didaktice, psala básně i povídky.

Nejlepší z jejich povídek jsou povídky, jež psala na základě vzpomínek z několika let strávených v internaci v gubernii archangelské, »Na vyraju« a »Z vyraju«. Z po-
bytu toho pocházejí též nejpěknější její básně.

Napsala cennou rukověť k dějinám po záboru říše polské, psala články do ženských listů, konala přednášky pro lid a pro mládež. Nejpoblárnější z jejích básní citujeme zde pro její směr:

Nedáme se!

Ač zoufalost šepce: Vám zítřka už není,
jen bezdomí vnuci jste praotců slavných,
my nestanem v bolu a útrapě denní,
zpěv žalu jen vylkávat, pokud je dílo!
Ach, nevrátíš slzou a steskem, co bylo!
Jeť odvahy třeba a sil neúnavných.
Buď pamětliv každý, když bouře ho chvátí:
Ne! Nedáme se a nesmíme dátí!

Ni víry, ni země, ni srdce, ni mluvy,
ni vzpomínek minula, naděje v příští
my nedáme! Domov kde k duši nám mluví:
tam staneme v obranu mladí i staří,
i ženy, i děti — až dílo se zdaří!
Stříc domova budem, ať zlost on se tříští,
jak hafani budeme na stráží státi —
ne! Nedáme se a nesmíme dátí!

Psala rovněž pěkné povídky pro mládež, zvláště:
»Serce« (Srdce). —

Co ta slova piši, dovidám se, že srdce Její milující národ a mládež právě přestalo bít. Čest buď její památce!

Marja Rodziwiczówna, známá a vážená belletristka, napsala celou řadu povídek vyznačujících se lehkostí stylu, bujnou fantasií, poetickým líčením přírody a především velkou láskou k rodné zemi a ušlechtilou tendencí. Pozdější její výtvořiny vynikají pečlivějším zpracováním a hlubším pojetím i pozorováním psychologickým. Všecky pak dovedou zaujmouti čtenáře.

Żofja Kowerska jest velmi talentovanou spisovatelkou povídek.

Emma Jeleńska-Dmochowska jest známá a vážená autorka mnoha povídek, vřele a živě psaných, jako »Obrączka«, »Panienka« a množství jiných.

Hajota je známá a poetická belletristka. Helena Mniszek jest autorkou mnoha povídek: Trędowata, Ordynat Michorowski, Panicz atd.

Podslanka (Marja Sandoz) píše obrazy historické veršem i prosou: Píseň o Sobieském; Obrázky ze života Jana Kochanowskiego; »Pieśni o królowej Jadwize« (Píseň o králově Jadvize), »St. Wojciech«, »Sty Stanislaw«, »Jacek Odroważ«, »Mielsztyn i jego okolice« — a mnoho jiných, doporučených šk. radou haličskou do školních knihoven.

M. Mossoczowa píše povídky pro mládež.

Julja Terpiłowska, autorka prací »Tysiąc lat«, »Pieśni z przeszłości«, »Śpiewy historyczne«, psaných na způsob Niemecwiczových, ale mnohem krásnějších.

Teresa Lublińska píše povídky a novelly. Její povídka: »Nie wiedziała« (Nevěděla) má hluboký význam sociální.

Zuzanna Rabska, výborná novellistka.

Juija Dickstejnówna píše práce obsahu filozofického.

A. Leo-Roze, referentka se silným citem pro vše krásné.

Zajaszewiczowa píše pěkně novelly s morálním podkladem.

Marja Dzierżanowska a C. Niewidomska vydávají knihy školní.

Teresa Jadwiga, autorka povídek pro mládež.

Zyrkiewiczowa (Hanna Krzemienicka) překládá a píše díla theosofická a povídky s mystickým pozadím.

Mezi spisovatelkami současnými jest skupina, již možno charakterisovati jako »modernisticko-realisticko-erotickou«.

Ze spisovatelek těch nejproslulejší a největší jest

Gabryela Inieźko-Zapolska, spisovatelka románů a dramatická. Ve všech jejích pracích jsou situace drastické, ale pod tímto příliš volným, smělym výběrem skrývá se vždy myšlenka mravní, zabývající se dílem zušlechtění a objevující nějaký živý, bolestný vřed sociální nebo se vysmívající falešné moralitě. Za nejlepší z jejích povídek jsou uznávány »Wodziwej« a »Sezenowa miłość«.

Eugenia Żmijewska jest autorkou několika povídek, z nichž nejvíce povšimnutí a pozornosti zasluhují »Płomyk« a »Serduszko«.

Żofja Rygier-Nałkowska, nadaná belletristka, ale talent její libuje si v malování chorobných, scestných výstřelků a výšinů na základě eroticko-hysterickém. Přes tyto podivínské, často zcela zbytečné naturalistické sklony, jež nic společného nemají s uměním, často vycítuje se z práce autorčiny její touha po mystické kráse a často i dokonalé vycítění a vyslovení krásy té. Plastičnost pak jejího líčení přírody dovoluje předpověď, že velice nadaná tato autorka, bude-li chtít, dostoupí vysokého stupně v umění belletristickém, až dojde vnitřní rovnováhy a obrátí úsilí svého studia směrem zjevů zdravých.

K této skupině počítám také

Żofju Cieszkowskou, autorku povídek a novel.

Jedna z nejmladších belletristek jest

Helena Romer. Podává taktéž plamenný erotism, ale nejednou rozvíjí při tom vážnou a rozumnou myšlenku sociálně-politickou, jako na př. v práci »Maja ki«, t. j. Svody (Bludičky).

Přecházím nyní k oněm spisovatelkám, jež jsou poetkami, belletristkami i autorkami dramatickými zároven.

Jerzy Orwicz (Natalja Dzierzkówna). Činnost její uplatňuje se v románu, povídce, novelle, v publicistice a hlavně v poesii. Napsala několik dramatických prací: »Gołebice«, »Nad Arnem« a jiné. Nejkrásnější její dílo, plod to vysokého nadšení, jest »Writeż*) Iwo«, fantasie scénická, osnovaná na pozadí doby a života staroslovanského.

Cituji z ní malý úryvek:

Writeż Iwo.

Chci přírody píseň, jež hrud' rozburáci,
jež nad řetězy věků volným vichrem létá,
chci hromy a chci bouři!...

Leč jen v tichu ztrácí
se pod zemí mně cesta...

... Sám svět prostřed světa
jsem bezmezný svou touhou, se zemí však srostlý
jak tyto stromy v lese zvedající hlavy —
že zdá se vrchol pyšně v mračno nebes vrostlý,
leč po žebrácku dole berou země šťávy!
Já nechci darů země! Z vlastní volím hrudi
si vykřesat ty jiskry, jež ta duše pojí;
chci, aby vlastní touhou, jež ji k výši pudí,
znak našla s věčna kruhem, jenž se nerozpojí!

Cit rozplamenit vlastní v srdci žárovišti,
tě moci nabýt velké, jež tu bratry řídí,
sled starých jejich vášni zdeptat v rumovišti
a novou cestou slunnou chci vést nově lidi!

---

*) Writeż = rytíř v názoru staroslovanském.

A dále mluví hlasy zosobněných sil přírodních.

Svist:

Nechť jen válčí lidské plémě,
vlastní krví nech se brodí!

Skřip:

Silnějšího vítězství je,
lidské síly — marné síly,
slabost zbrání neožije!

Krása:

Přijdou, přijdou jiné časy,
velká vzrostou pokolení,
zmlknou krutých bojů hlasy;
vroste láska do hlubiny
srdcí lidských, země syny
vznese v kraje podoblačné.

Konečně v závěreční části básně Writež Iwo z lásky k Otčině vrhá se do plamenů hořící hranice a pacholata roznesou pochodně rozsvícené svatým tím ohněm po celé zemi. —

Alina Swiderska píše povídky, ale také někdy i pěkné verše, jaké obsahuje na příklad fragment »Do Prometheusa« (Prometheovi), z něhož cituji úryvek:

Ó, Promethee! Na věky jsi celé
vrost v mrtvou skálu, ač máš žití vděky,
sup vzpomínky ti srdce povyžírá. —
Leč přese všecko — titanem jsi stále!
Neb ohněm, vzatým bohům, neustále
tu sílíš každou bohatýrskou duši,
že, nechať věky ničí ji a kruší,
přec, věčně silna, nikdy neumírá!

Ó Promethee! Jsou i lidské děti,
jež poznaly, že s nebesy je v spěti
ten věčný plamen. Nezvykly se ptáti,
zda s oním ohněm vlastní štěstí zchvátí,

či zda s ním pevně v srdci zakoření
počátek žárů, od nichž spásy není —
a vzpínají jen srdce svá i dlaně
tam, zkad ten oheň věčný spad' by na ně!

Božymír (Joanna Podhorska*) - Oko-
lów) píše pěkně, cituplné básně.

L í p y.

Rozkvetete ještě štěstím svět,
mírem a dobrem, tiší,
byť po nás, dítě, zniknul sled...
Cítíš, jak lípy dýší?

Ozlatí lípu chvějný květ,
rozdýše vůně slasti,
byť po nás, dítě, zniknul sled,
po bolu, slzách, strasti!

Zas bude nový žití tluk,
nechť si i sled náš mine...
Slyšíš-li včel těch zvučný huk,
jak z korun květných plyne?

Což může čas, což může svět
brániti sudbě slovy?
Spíš zlaté lípy dechne květ,
co duše duši poví.

Všech světů síla, vůle, moc
tě mluvy nepřehluší,
vůní jež lípy v letní noc
od duše stoupá k duši.

Bol tu i radost zamkne hrob,
leč duše duši slyší,
nechť svéje čas sled našich stop!
Cítíš, jak lípy dýší? —

---

*) I dle jména i dle ducha a zvuku veršů soudíme tu na
Češku rodem. Pozn. red.

Autorka tato, Stefańja Pohorska - Okolów, píše krásné, mystické, dokonalou formou vynikající básně.

Marja Grossek píše básně a básnické fragmenty. Její Hafciarka (Vyšivačka) všeobecně se líbila.

Jadwiga Marcinowska, poetka neposlední míry; píše hlubokomyslná básnická dramata obyčejně s pozadím buď historickým nebo na podání založeným, jako »Wyśniony dramat« (Vysněné drama), »Tvórca«, »Zwyciestwo, »Kościszko«, konečně nejpěknější snad ze všech, drama současné, Piastowie.

Anna ze Skarbków Sokolowska, básnička plamenného citu a bujně obraznosti, píše dramata a básně. Její »Korowod« je celý růženec ženského těžkého osudu od počátku pokolení lidského až po chvíli přítomnou. V úvodu ke »Korowodu« praví:

Obklopily mne stíny lkající
jako vichřící vznášené poli!
Já jsem líbala rty jejich pálicí,
z nich jsem vyssála všechny jích boly.

Oči vbila jsem strachem šílená
v jejich zornice, jichž pohled kruší;
v ruce brala jsem srdce zbrocená,
v prsa vzala jsem taje jich duší.

A v posledním fragmentu pod nadpisem »Na stražy« praví:

Ni září dne, ni červánkům, kdy plají,
ni světu, který božstva obývají,
iSEM, živý ohni, neurvala tebe,
jež v sobě střehu! Stříbro lilo s nebe
se v náruč noci, kdy jsi z černé země
jak výtrysk žhavých jisker zjevil se mně,
keř života. Svě listí purpurové
a temné větve pyšně rozkládaje,
sto silných paží rázem vzpial jsi ke mně!

A hlavu moji žárně objímaje
jsi také na mne vrhnul mdloby nově,
že sklonila se bělost duše mojí
a hlad se vznítíl v zrcadle mých očí,
že hrudí padši skály na úbočí
jsem zvolala: Ó svatý ohni žití —
chci tobě sloužit!

Na to zobrazuje nám poetka postavu ženy, přikovaně řetězy ke skále:

Bez žáru v prsou, bez moci a síly
pol ve snách nocí, pol ve snách v den bílý —
jak socha šerem dlouhých věků krytá
jsem v tvrdý kámen skalní stěny vbita.
Toužím... jen prázdna v hrudi ohlas vstává,
a já chci hlas z ní vlastní vydobýti,
hlas, v němž plá krev, jak červánkem hruď žhavá,
hlas, v němž se rudá struna srdce cítí.
— — — — — Bělostnými křídly
tam moje duše po výšinách pne se,
tam si jí tiší šumy oceánu,
tam vichr žhoucí mlžinou ji nese
stříbrnou, tenkou, po slunečním lánu,
tam, jak sen Božství rozvleká ji ztícha!
Tam ji báh nebes opojením vdychá,
med její v úli zlatohvězdném vsaie.
Vím, hlad až lásky vášnivý se vzbudí,
pouta že ztříští,
rty své že přimknu ke krvavé hrudí
země, jež křečí bolu strhána je —
pod pociem pak lásky mojí žhoucí
jí hne se v lůně plod tak přežádoucí —
božstvo to příští. —

A v druhém svazku básní, jenž má název *K a s k á-
d y*, v překrásném úvodu mluví ke svému milovanému
muži:

Buď požehnán den stokrát, jenž mi sluncem svítí,
den, jenž, můj jasný! prvně dal mi Tebe zřítí!

Žehnání buďte stokrát bozi svrchovaní,
již vedli kroky Tvoje mého do ústraní!

Buď žehnán ten div ticha, chvíle přespanilá,
v níž zrozeniny svoje láska zasněvila!

Buď požehnán ten plamen, vznět ten přesrdečný,
jenž naše duše spojil na běh času věčný!

Buď požehnáno světlo oné pláně zlaté,
na níž jsi mého štěstí rozbil stany svaté!

Trud, hloží, trn i kámen — strast buď žehnána tu,
již po Tvém boku kráčím — cestou bez návratu!

Všecek obsah Kaskád je skvělý, zvláště krásná je báseň »W T a t r a c h«. Duch básničin vznáší se však nejvýše v neveliké básni »N a G e r l a c h u«. Tam, na štítě cbrovské hory duše poetčina, odpoutána od maličerností zemských, volá k Bohu:

Ó Jehovo! Já čekám v tiši u Tvých nohou,
až zahučí mi hlas Tvůj zvonem nad oblohou!

Až otevrou se pro mne Tvoji rtové, Pane,
jenž z mračen temných sstoupíš k duši ulekané.

Já čekám s rozevlálým vichry bouří vlasem,
zdaž zabije mne dlaň Tvá — či mne zvedneš
hlasem!

Niva poesie bujně u nás oseta ženskými talenty. Mimo výše jmenované naskytá se péru zpravodajskému ještě celá falanga jmen básnických. Jedny zazářily krásným nadšením a shasly v rozkvětu věku, jako Zawistowska, Paprocka (Znicz); jiné rozpínají teprve mladá svá křídla k letu. Chceme připojit alespoň ještě jejich jména.

Julja Kreczyńska získala o konkursu »Sfinxu« cenu za básně »Lucifer«.

Marya Markowska, Bronislava Ostrowska, Maryla Wolska, Janina Tomaszewska-Malanowska, Marja Dynowska, Zofja Zacharkiewiczówna, Halina Zielińska, Hanka Seidlerówna, Zofja Sunderland, Marja Szadurska, A. Hertzówna, Jadwiga Lipińska, Marja Windischbauer (Marwin, pseud.), Wanda Naurocka, Maryla Czerkawska, Szpyrkówna a j.

Pro scénu píší: Gabryela Zapolska, Zofja Wójcicka, Malgorzata Staszyńska (autorka krásného jednoaktového dramatu: »Co praví ozvěny Řecká?«), Czesław Halicz (pseudonym, pod nímž skrývá se jméno ženské autorky kusu, dávaného letos pod názvem Sąd (Soud), Eliżbieta Bosniacka, autorka populárního dramatu »Obrona Czeszochowy«, Anna Sokołowska, Marja Zieliwiczówna.

Svých vlastních prací jakožto zpravodajka oceniti nemohu, ale některých knih svých musím vzpomenouti pro úplnost referátu. Jsou to: »Marzenia wiosenne« (Jarní sny), »Wieczornica wolyńska«, »Smutne strofy«, dvě básně »Z przeszłości«, »Cud knehini« (Zázrak kněžnin) a »Krótki rys dziejow ojczystych« (Stručný nástin dějin vlasti).

Končím svoji zprávu těmito verši:

Pěvci.

Jasu se pohnulo nesmírné moře —
Předvěčný líce své do mraku halil:
národ tu hynul... A milosti zoře
vstávala z Boha — a duch, jenž se žalil,
vyzval tu básníka, duše jenž budí:
»Orfee, povstaň! Tu harfa ti zlatá!
Satan se dělením národa trudi
v podíly katům. Jsou hřišní: leč svatá

je prostota v srdcích a neshasla ještě,
 i ne jeden z vůdců tam myslí je čistě.
 Kdy dotkneš se strun těch, jim budoucnost věště,
 vstane duch silný, neb věčno má jisté,
 přestojí v těle tom mdlém všecky muky:
 slovo má síly buď síly té tělem.
 Vznécuj dar spásný, jímž z všemocné ruky
 zhoubce má Smoka meč ve slově smělém.
 Věštcí mí, zůstaňte neporušení,
 lid snahy pěvcovy úctou nechť splácí!
 Tenkráté přísnost mých soudů se změní,
 ukrátím řetěz, jenž v dálce se ztrácí,
 poddanství jejich. Leč v lásce a shodě
 ať jdou, ne k bludičkám, v scestí jež hoří!
 Tyto tři ctnosti když rozmnožíš v rodě,
 rozsvítím nad nimi lásky své zori.
 Krve nechť obětní nepřítel dravý
 rozlil již proudy — jich duše tím roste;
 vedou-li jenom ji proroci praví,
 síla z jich písní i jí v žití vzroste.
 Brodic se bolestí, láskou je žhavá:
 těch svitů povodeň nepřekonává!

Stanislawa Korczak.

Závěrek od literární sekce varšavského výstavního komitétu.

Autorka svrchu napsané zprávy, básníka z povolání a tvůrkyně krásného eposu *Łzy* (*Slzy*), jenž potrvá v literatuře naší jako pomník své doby, jenž nepozbývá významu — poznamenala v úvodu, že bude mluvíti především o básníčkách.

Doplňkem podáme nevelký, synthetický obraz působnosti oněch autorek, jejichž vliv prostřednictvím románu a povídky objímá nejširší kruhy společnosti a jež působí, myslí a tvoří tam, kam nedosahají jiné způsoby působnosti a jiné prostředky činnosti a práce.

Duše ženy polské jest jak vlna řeky, jež plyne klidně a tiše, pokud běh její jest volným; ale narazí-li na

balvany v cestě, na kamenné hráze, vře... tryská... plní se světlem slunečním a objevuje teprve celou živelní svoji sílu.

Po dlouhé věky mlčela žena polská.

Mysl její plynula volně a tiše v okruhu národní svobody, ale ve věku pronásledování, znevolnění a trýzně národa vzchopila se s živelní silou k boji neustálému, ke práci.

Ženy polské nezapochybovaly nikdy o lepší budoucnosti a nikdy uprostřed nejčernější noci nezřekly se hledání cest vedoucích ke spáse.

Ale rozličný jest způsob, jímž hledaly a hledají jasné ty cesty. Jedny povznášejí oči k nebi, jiné přikládají pozorné ucho k zemi, naslouchajíce dšusotu oněch šiků, oněch rytířských houfců budoucnosti, přinášejících spásu; a ještě jiné kráčeji ku předu klidně a plně důvěry přese vše bouře, zuřící kolem.

Dělít se autorky naše na tři skupiny: vyznavačky mysticismu, — pozitivistky — a konečně spisovatelky netendenční anebo ve své tvořivosti skrz naskrze polské.

Mystičky naše mají trojího druhu úkol: první tvoří stráž nejsvětějšího našeho pokladu národního, vzácného odkazu našich velkých věstců romantismu; zachování a přechování víry ve splnění prorockých jejich slov, to jest víry v dějinné poslání Polsky.

Jedna z oněch, jež plní tento úkol, jest *M a r j a C z e s l a w a P r z e w ó s k a*, první po *E l e o n o ě Z i e m i ę c k ě* představitelka domácí filosofie polské*) a autorka krásných fragmentů belletristických i básnických, vznešeného, mystického výdechu. Šíříc v první řadě kult *Zigmunta Krasińského* směřuje k povznesení národa otevře-

---

*) Za filosofii polskou pokládáme tu směr idealisticko-messianistický, jehož mluvčími byli: *Hoenc-Wroński*, *August Cieszkowski*, *Ziemięcka* a jiní. Směr ten nevytvořil školy za hranicemi své vlasti, patrně však odpovídá potřebám jejím duševním, ježto dnes získává množství vyznavačů, následkem toho že ožil na novo v pracích *Lutoslawskiego*, *Przewóskiej* a celé řady autorův a autorek současných. (Přípisek referentky literární sekce výstavní.)

ním čistých, bohatých zřídél naší poesie mesianistické co nejširšímu okruhu duší a snaží se uplatniti skutkem zásadu, že obrození společnosti musí každý počítí obrozením sebe sama.

Duchem i ideou přibližují se k ní poetka *Jadwiga Marciniowska* a redaktorka »Przebudzenia«, *Marja Lopuszańska*, vnášející do své práce vroucí entuziasmus Polky milující svou vlast. Táž horoucí láska k otčině při důkladné znalosti dějin vyznačuje vliv *Eliny Badowské*. Pod stráží takých duší trvá neporušeně svatyně velkých našich vůdců *Mysli a Ducha*.

Poznamenáváme, že nejživotnější v naší národní společnosti kult *Julia Slowackého*, jemuž ve zprávě naší zmíněná *Natalja Dzierzkówna* (*J. Orwicz*) posvětila pěknou svou báseň »*Nad Arnem*«, nalezl také vroucí oslavu v dramate *Jadwigy Zlasnowské*, básnířky, píšící pod pseudonymem *Agidaj*. Drama to obsahuje děje celého života *Julia Slowackého* a je plno nadšeného obdivu k velkému věstci národnímu.

Druhým směrem, v němž pracují apoštolky mystického dobra a krásy, jest směr náboženský a katolický, daleký však fanatismu nebo trpné kontemplace.

Autorky tohoto tábora, opírajíce se o základ víry a úcty k tradici, hlásají co nejusilovněji práci vzdělávací, osvětňou a lidumilnou. Činnou tu byla do posledních chvil života světlá vůdkyně mládeže a nadšená básnířka *Teresa Prażmowska*, jejíž ztrátu právě oplakáváme.

Pod touž korouhví píše jméno své skvěle jako autorka i učitelka pro společnost *Julja Terpilowska*.

Jest ještě jeden směr mystiky, v němž pracují ženy polské, končina to *theosofie*.

Autorka několika prací, význačných mohutným cítěním, *Janina Żyrkiewiczowa*, píšící pod pseudonymem *Hanny Krzemienické*, vážena jest u nás jako hluboká znatelka vědy esoterické, a duch její, mající dar vyvolávání nových jisker v duších lidských, otevírá stále širším kruhům naší současně společnosti

zakleté klenby moudrosti východní, vyvádějíc z nich prvky vysoce ethických sil a účinků.

Positivistky, sloužící převahou heslům širokého demokratismu, dotýkají se svou působností palčivých ran sociálních, a práce jejich, ač střízlivá a reálná, neméně jest plná onoho upřímného zápalu, bez kterého žádná práce veřejná podniknuta býti nemůže.

Prapor obětavé lásky k vlasti přejala z rukou *Orzeszkové* vřelou dlaní svou *Cecylja Walewska* a působnost její, prohloubená darem zevrubné observace a psychologie, proniká v srdce, povznáší a sílí. Touž tendencí i duchem jsou proniknuty povídky *Wandy Grot-Beczowské* a *Ostojí Sawické*.

Se silným talentem maluje život a povzbuzuje k práci společné (sociální) *Eugénja Žmijewska*, jejíž povídky přetékají upřímností a pravdou; jakkoliv její realismus dalek jest jiskřivosti zápolské, jest provanut kouzlem vděku a prostoty.

U autorek, malujících žití štětcem realismu, budí se směleji než v předešlých skupinách výrazy vzdoru, hořkosti a žalu, jenž bije na zvon poplachu, jako poslední proslulá povídka *Žofji Cieszkowské*, a vyznačuje také práce slibné, mladé belletristky, *Antoniny Saszczyńské*.

Přecházejíce k autorkám, jejichž knihy nejsou vyznačeny určitou tendencí, přiznáváme, že jest v nich onen vzácný paprsek krásy, ona svěžest citění, jež nejednou ženě Polce vynášivaly výtku, jinak pochlebno, že jest nenapravitelným snílkem, že obraznost její jest bůh ví kde a smysly zůstávají uspaný, a že jest ve své ženské důstojnosti příliš královskou a hrdou.

Tyto známky mají povídkové hrdinky jedné z nejoblíbenějších a nejčtenějších autorek, *Hajoty*, která vytkává ze života mistrně barvitě tkanivo; pérem svým přibližuje se k ní *Esteja*, jejíž povídky jsou umělecky sličné a harmonické.

Dokládáme, že mezi básnířkami jímá úsměvem oné klidné, jasně průzračné duše ženy polské *Janina*

M a n n, autorka několika sličných básní dramatických, majících kouzlo velmi něžně rozpředených báchorek.

Z. D e b i c k a, autorka krásných sonetův a písní ovanutých vděkem arkadickým, J a n i n a T o m a s z e w s k a - M a l a n o w s k a, lyrická básnířka, jejíž tvorba, plná půvabu a vděku, jest jediným hymnem, zpívaným ke cti Lásky, Přírody a Života.

* * *

V takové asi barvy rozkládá se duha tvořivosti a působnosti ženy polské, již podepírají výborné redaktorky ženských listů. Dokládáme, že význačnou známkou listů redigovaných ženami jest věrnost přijatým heslům.

P a u l i n a R e i n s c h m i d t - K u c z a l s k a ubírá se ku předu neochvějně tak trnitou cestou, jakou jest zápas o osvobození ženy; z orgánu svého »S t e r« (Kormidlo) dovedla vytvořiti silnou, nezlomnou zbraň na obranu práva ženy.

L u c y n a K o t a r b i ň s k a, redaktorka týdeníku N a s z D o m, navazujíc prostředkem korespondence niti srdečného srozumění se s předplatitelkami, vcházejíc v nejužší styk s životem a osudem žen, pro něž vydává svůj orgán, splňuje čestně svůj úkol a vykonává své dílo jako drahé poslání, rozsévajíc hojnou setbu kulturní.

Ž o f j a S e i d l e r o w a za pomoci jedné z nejlepších mladých publicistek, »N a t a l j i J a s t r z e b s k é, udržuje »B l u s z c z« na vysoké úrovni literární, sloužíc zároveň věrně požadavkům dobra a blaha sociálního.

»P r z e b u d z e n i e«, orgán, redigovaný Marjou Lopuszaňskou, střehe bez bázně víru v šťastnou budoucnost a důvěru k vlastním silám národa.

Konečně sluší se vzpomenouti publicistek, těchto pracovnic všedních dnů, jejich práce nevydají titulu pro slávu literární. Četný zástup těchto žen pracuje v týchž řadách s muži, zdvihaje a nesa tíži těžce odpovědnosti národu.

V našich poměrech jest publicistika tvrdou a těžkou službou veřejnosti. Vymáhá se na ní, aby vroucím slovem

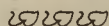
budila širý okruh společnosti z apathie, podněcovala chut a živila zápal ku práci společné, aby ve společnosti oživovala důvěru ve vlastní síly a víru v jasnější budoucnost. Počíná-li si však někdo směleji, plně tyto své úkoly, užívá-li kdo na výraz svého přesvědčení příliš silných neb často i jen poněkud silnějších akcentů, narazí ihned na ztrátu svého klidu a bezpečí, a za vřelejší slovo bývá odsouzen k delšímu či kratšímu přemýšlení v chladných zdech pevnosti.

Neuvádíme zde jmen oněch žen, které takovýmto příkrým způsobem trpěly za odvalu k vyslovení svého přesvědčení; činíme tak podle přání jedné z nich, jež trpěla nejvíce: nesluší se z trnové své koruny dělati si gloriolu nad hlavou...«

Uctěmež tedy úctou mlčení vznešenou důstojnost jejich mučedlnictví! — —

Končícе svoji zprávu poznamenáváme, že ruch duše ženiny v Polsce se vzdmáhá a roste přese vše překážky a a přes všecka pouta, a že není síly, jež by jej stačila oslabiti nebo zadržeti.

Každý úder dějinný byl až posud a bude i dále kládívem, jež křeše jiskry, aby tím mocněji roznítil nejdražší nám heslo: »Lásky k Otčině«.

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 26-68-63

STUHY,

stužky k vyšívání,

KRAJKY,

líčka k šitým pracím,

PRÝMKY,

ozdobné šňůrky k ručním pracím

doporučuje

MARIE

PAVLOUSKOVÁ,

PRAHA-II.,

Václavské nám. číslo 10.

OBCHODNÍ DŮM
dámskou konfekcí

L. HOSPODÁŘ

majitel Karel Musil

PRAHA,
Ferdinandova třída 27.

SUKNA

pravé

anglické a tuzemské
na obleky, raglány,
dámská kostýmová
sukna, anglické mo-
halry nejlépe a nej-
levněji nakoupíte v
českém velkozávodě fy

C·M·ŠIMEK

Praha, Melantrichova 2.

Telefon 4185.

LEKTIKA
PRAHA

NOVINKY DÁMSKÝCH LÁTEK

DOPORUČUJE

ST. KYNZL,

OBCHODNÍ DŮM MODNÍM ZBOŽÍM
v PRAZE, Staroměstské nám.

Vzorky na venek vyplaceně.

Ceny pevně. Založeno 1876.

ČESKO- SLOVANSKÝ PENSIONÁT PRO DÍVKY

**V PRAZE, KARLOVO NÁM. 26.
(Palác hr. Salma.)**

Prohlídka ústavu volna denně od 11 hod. dop. do 6 hod. odp. Přijímá chovanky od stáří 10 let navštěvující kterékoliv školy pražské, kteréž jsou vesměs v blízkosti ústavu, jenž leží ve středu města, aneb které hodlají přiučiti se praktickému vedení domácnosti, šiti prádla, šatstva, ručním pracím, konversaci francouzské, německé. Náležitá výchova a dozor svěřen 4 vychovatelkám. Měsíční poplatek za celé zaopatření K 70. Prospekt zasílá a ústní vysvětlení podává ředitelka

Jind. Jakubičková.

ZALOŽENO R. 1822

F. NEPOMUCKÝ,

PRAHA-III., ULICE K MOSTU Č. 10.

Sklady zboží podšivkového.
Velký výběr zboží drobného,
jehlářského a knoflíkového.
Potřeby pro školy dívčí
a industriální. Zvláštní od-
dělení pro congressy a látky
k vyšívání. Stuhy, hedvábné
látky. Krajkové zboží. Bílé
zboží. Zvláštnost: plátno
k promítání světel. obrazů.

**Dodavatel sl. Komitétu dam pro dozor českých
škol v Praze.**

OBCHOD PLÁTENICKÝ

OT. TUČEK

Praha, roh Rytířské ul. 962-I., „U dvou červených lvů“,

DOPORUČUJE SVŮJ HOJNĚ ZÁSOBENÝ
SKLAD LNĚNĚHO A BAVLNĚNĚHO
ZBOŽÍ. — VÝBAVY PPONEVĚSTY.
ZÁSTĚRY, DAMAŠKY, ZÁCLONY.

Hlavní sklad širtinku, kanafasu a látek
sytkových. — Objednávky z venkova vy-
—— řizují se ochotně a správně. ——

Dimitrij A. Preis.

Antiquity

a umělecké předměty. — Staré
obrazy, vásy, sochy, starý vzá-
cný porculán a majoliky, sklo,
nábytek původ. starého slohu,
látky a skvosty, věci umělecké
a dekorativní

PRAHA-I.

v paláci Colloredo-Mannsfelda

II. patro,

nároží ul. Karlovy a ul. Karoliny Světlé.

(Dříve na nábřeží Františkově.)

KLOBOUKY

DÁMSKÉ A DÍVČÍ
NEJLÉPE A NEJLEVNĚJI
NAKOUPITE V TOVÁRNĚ
NA KLOBOUKY FIRMY

ST. BARTOŠ

PRAHA-IL., JUNGMANNOVA TŘÍDA ČÍSLO 21.

Zvěřinářský velkozávod
Jarosl. Jehličky,

PRAHA, PERLOVÁ UL. 1,
**moderně a hygienicky zařízený,
dodává v každé době**

**zvěřinu
všeho druhu.**

Zasílá na venek poštou neb drahou v každém
množství.

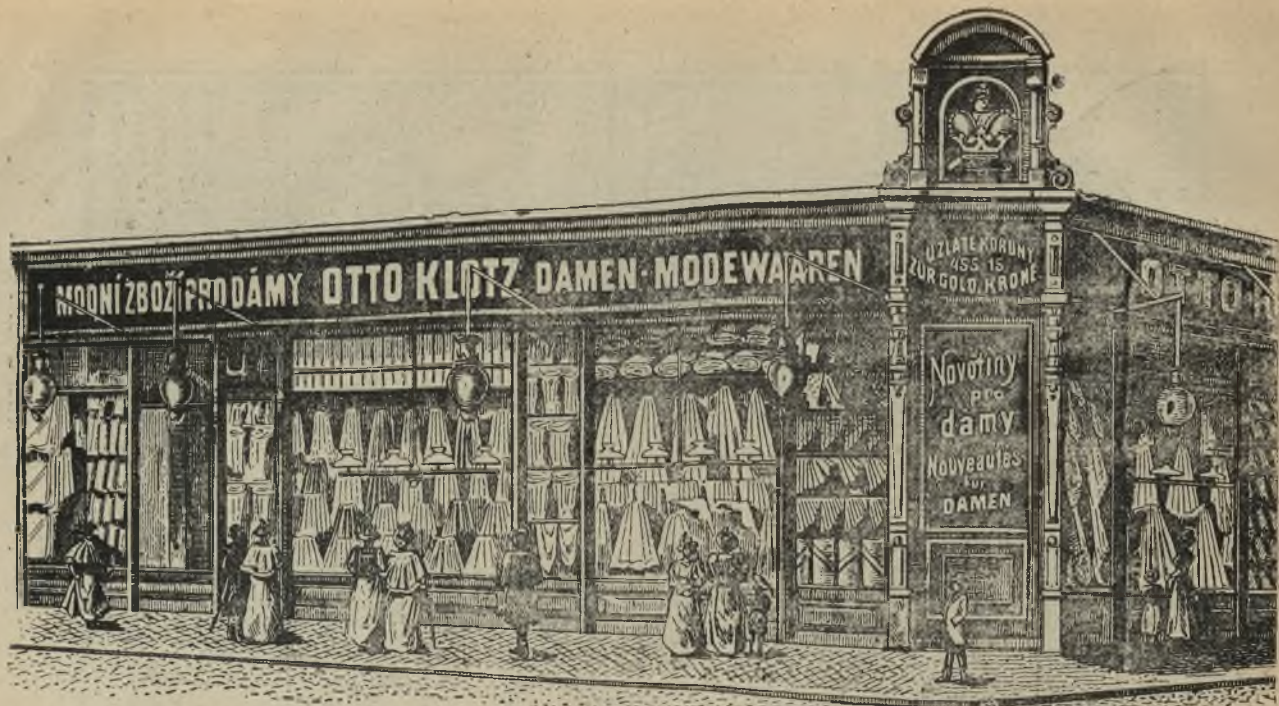
UMĚLECKÁ TRŽNICE

**zve k volnému prohlédnutí
svého závodu. Prodává
a kupuje starožit-
nosti jako: sklo,
porculán, vý-
: šivky, :
šperky, slo-
hový nábytek, a
tak dále. Obrazy mo-
derních mistrů a umě-
lecké předměty v boha-
tém výběru má stále na skladě.**

Pensionát „Krásnohorská“ v České Kubici u Domažlic. — Klimatické místo a letní sídlo pod Čerchovem, uprostřed čarokrásných hvozdů, s velkolepým rozhledem na pohraniční šumavské hory. Ve dvou rozsáhlých budovách je 70 pokojů k dispozici. Ceny mírné. Podnik ryze český. — Doporučuje se ku krásnému letnímu i zimnímu pobytu. Stanice dr. Č. Kubice 10 minut od pensionátu.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX PRAHA, MALÉ NÁMĚSTÍ Č. 456 XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

<http://rcin.org.pl>

Školy Ženského výrob. spolku českého v Praze, Resslova ulice číslo 1490-II.

42. rok trvání.

Právo veřejnosti.

1. Škola obchodní. Tři ročníky. Absolventky výhodná, čestná postavení.
2. Dvouletá škola odborná pro šití prádla a oděvnictví. Vysvědčení nahrazuje průkaz ukončeného učení.
3. Pracovna pro oděvnictví. Absolventky školy odborně zde získávají náležitých zkušeností pro výrobu šatů. Pracovna přijímá objednávky zákazníků.
4. Literární odbor trojroční pro vychovatelky i vlastní potřebu vyššího moderního vzdělání. Cizí jazyky, piano povinné. Letos II. ročník.
5. Literární odbor jednoletý. Literární předměty a ruční práce. Přípravka školy obchodní.
6. Kurs přípravný ke zkouškám industriálním. Od 15. září do 15. března.
7. Kurzy ručních prací (roční, pololetní a 3měsíční). Oddělení šití prádla, vyšívání, drob prací, šití šatů.
8. Kurzy občasně a saisonně pro paní a dívky. Úprava klobouků. Umělé květinářství. Kremlení stříhů na šaty. Malba na látkách. Žitění ve dřevě. Vrubařez. Těsnopis. Psaní na stroji.
9. Kurzy kreslířské a mal.řský atelier. Výcvik ve všech odvětvích kresby a malby.
10. Škola jazyků. Čeština, němčina, francouzština, angličtina, ruština. Moderní vyučování a konverzace.
11. Odbor hudební. Hra na klavír. Zpěv solový, zpěv sborový.

Předběžné přihlášky denně písemně i ústně. Zápis do školy obchodní před prázdninami 15. července, po prázdninách 13. září, do ostatních škol spolku 13. a 14. září t. r. Podrobné progr. zasílají se obcinně na požádání zdarma.

Sklad prádla, lněného a bavlněného zboží.

Ženský výrobní spolek český

v Praze, Spálená ulice čís. 101.

Doporučuje: Výbavy jednoduché i nádherné pro dámy i pány ve vkusném moderním provedení, z dobrých, pevných látek. **Výbavy** pro novorozeňátka. **Prádlo** hot. všeho druhu jednoduché i ozdobné. **Pláště** koupací. **Plátna** výtečné jakosti, různé šířky. **Soupravy** stolní i kávové moderních vzorů. **Ubrusy** bílé i tisknuté. **Úterky** všeho druhu. **Ručníky** damaškové i smyčkové. **Zefiry** na košile a halenky. **Brilantýny** a všecky bavlněné látky. **Barchety** na sukně a halenky. **Šátky** plátěné a batistové. **Šátky** vyšívacé.

Vyšívání monogramů. Prádlo zhotovuje se z látek dobrých, trvanlivých, úpravy vkusné, moderní, v čase nejkratším, též z látek přinesených v nejlevnějších cenách. Spolkové prapory a stuhy hedvábím i zlatem umělecky provedené, odznaky doporučujeme všem sokolským jednotám, jakož i všem cizím spolkům. **Velký výběr strojového vyšívání a nitěných krajk.**

ŠPERKY Z ČESKÝCH GRANÁTŮ.

JAN REIMANN

KLENOTNÍK. .... PRAHA-I.

FERDINAND.

TŘÍDA Ě. 25.

FERDINAND.

TŘÍDA Ě. 25.

ANNA KAUDEROVÁ

HOJNĚ ZÁSOBNÝ SKLAD LÁTEK VLNĚ-
NÝCH I PRACÍCH, HEDVÁBÍ, ZBOŽÍ PLÁ-
TENICKÉHO, HOTOVÝCH BLUZ, ZÁSTĚR,
KOŠIL, SUKNÍ A KAPESNÍKŮ, ZBOŽÍ TRI-
KOTOVÉHO A VEŠKERÉHO MODNÍHO
ZBOŽÍ TOHOTO OBORU V CENÁCH
www NEJLEVNĚJŠÍCH. www

PRAHA-I., KOŽNÁ ULICE ČÍS. 10.

Ústřední Spolek českých žen

v Praze, Spálená ulice číslo 34,

vydává list feministický

„Ženský Svět“

(Ročník XVI.)

Předplácí se na celý rok K 7.—, s [poštovní
zásilkou přes hranice K 9 20. Pro členy Ústř.
Spolku 6 K i s pošt. zásilkou. Činní členové Ústř.
Spolku platí příspěvku členského K 4.—, přispí-
vající 2 K ročně. Zakládající 100 K jednou pro vždy.

OBCHODNÍ ŠKOLA

———— kterou řídí ————

TOM. J. MAĐĚRA

přísežný účetní znalec c. k. soudů,

☞ **ve vlastní budově** ☞

v Praze-II., Klimentská ulice číslo 6 nové,
nároží Eliščiny třídy,

==== **rozdělena jest** ====

v běhy celoroční i poloroční
pro jinochy i dívky. - Zápis
denně. - Žádejte prospekt!

NEJVĚTŠÍ ČESKÝ
ODBORNÝ OBCHOD S KOBERCI
FIRMY

JAN STOUPA V PRAZE,

JINDŘIŠSKÁ ULICE ČÍS. 1.

V OHROMNÉM VÝBĚRU DOPORUČUJE:

KOBERCE ORIENTÁL.
KOBERCE ARGAMAN
KOBERCE AXMINSTR.
KOBERCE VLNĚNÉ
KOBERCE JUTOVÉ
ZÁCLONY TYL. APLIK.
ZÁCLONY LISTROVÉ
ZÁCLONY MADRASOVÉ
ZÁCLONY PLÁTĚNÉ
ZÁCLONY KRAJKOVÉ
POKRÝVKY TYLOVÉ
PŘIKRÝVKY PROŠ.
PŘIKRÝV. FLAN.
SOUPRAVY
STORY

MOSAZ. POSTELE
MOSAZ. UMÝVADLA
MOSAZ. NOČ. STOLKY
ŽELEZ. NÁBYTEK
ZAHRAD. NÁBYTEK
RAGLÁNY PRO PÁNY
DEŠTNÍKY A SLUNÍKY
DĚT. ŽIDLE ROZKLÁD.
CESTOVNÍ KUFRY
CESTOVNÍ BRAŠNY
MATR. A ŽÍNĚNKY
DĚTSKÉ VOZÍKY
SPORT. VOZÍKY
ROLEAUX
ROHOŽE

LEVNÉ CENY.

Úřaduje se nepřetržitě
od 8 hod. ráno do 7 hod. večer.

Akciový kapitál K 25,000.000.

**Ústřední banka českých spořitelén
v Praze-II.,**

**Ovocná ulice, roh Ferdinandovy třídy
(u Jungmannova pomníku).**

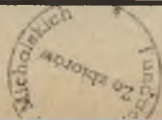
**Filiálky: Brno, Černovice, Krakov, Lvov, Terst,
Videň-I.**

**Telegramy: „Sporobanka“. — Expositury: Luha-
čovice, Videň-I.**

**Přijímá a zúročí: vklady na knížky, pokl. poukázky
a premiové d.uhopisy $4\frac{1}{4}$ až $4\frac{3}{4}$ ‰. Vklady na bě-
žné účty dle dohodnutí. Vklady přes K 100,000.000.**

**Provádí veškeré bankovní a směnářenské obchody.
Cenné papíry. Valuty. Devisy. Mince. Šeky. Pro-
misy. Akreditivy. Úschova a správa cenných papírů
a hodnot. Vadia, kauce a financování. Oddělení
žirové a poukazovací (800 plateben).**

INSTITUT
BADÁNÍ LITERACKÍCH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Westrowy, ul. Nowy Świat
Tel. 26-68-63

F.
18.450